කච්චායනව්‍යාකරණං

කච්චායනව්‍යාකරණං.

මහාවෙය්‍යාකරණෙන

කච්චායනත්ථෙරවරෙන

විරචිතං.

බටුවන්තුඩාවෙති පාකටස්ස දෙවරක්ඛිතස්ස

රාජකීය පණ්ඩිතාචරියස්ස චෙව

විජ්ජොදයපරිවෙණාධිපතිභූතස්ස තිපිටකවාගීස්සරාචරියස්ස

සිරිසුමඞ්ගලාභිධානස්ස යතිස්සරස්ස ච

සිස්සභූතෙන

බුද්ධගාමෙ ගණ්ඨලවිහාරමජ්ඣාවසන්තෙන

ගුණරතනත්ථෙරෙන

චිරාගත ලිපිදොසාපහරණෙඃ

සංසොධිතං

ඇම්. ජූ. සුබසේජිස් පෙරේරාභිධානෙන චෙව

බී. ඇල්. පෙරේරාභිධානෙනච

කොලම්බනගරෙ

විජ්ජාසාගර යන්ත්‍රාලයෙ ලඤ්ඡාපිතං.

බුද්ධස්ස පරිනිබ්බාණවස්සතො 2456.

1913.

KACCĀYANA

THE OLDEST AND MOST COMPLETE GRAMMAR

OF THE

PĀLI LANGUAGE

BY

Kaccayana Maha Thera, the most profound Grammarian.

REVISED AND EDITED

BY

THE VENERABLE M. GUNARATANA THERA

The Incumbent of Butgamuwe Ganegodella Vihara.

A VETERAN PUPIL

OF

The Right Ven'ble Late H. Sri Sumangala H. P.

The founder and Principal of the Vidyodaya College,

COLOMBO.

AND OF THE LATE PANDIT

Batuwantudave Dewarakkhita, Colombo.

PUBLISHED BY

M. U. Subaseris Perera and B. L. Perera

PRINTED

AT THE VIDYASAGARA PRINTING WORKS,

COLOMBO.

1913.

කච්චායනව්‍යාකරණ සරූප විඤ්ඤාපනං.

———:oo:———

නමත්ථු සම්මාසම්බුද්ධස්ස.

කච්චායන ව්‍යාකරණං නාම පාවචනස්ස සද්දලක්ඛණදීපකං සෙට්ඨං ව්‍යාකරණසත්ථානි බුද්ධිමන්තෙහි අවගතං—තමෙව පමුඛං ජිනවචනපථොගධං ව්‍යාකරණං ජාතං, නෙව තතො පුබ්බෙ ජින වචනස්ස විත්ථාරතො සද්දලක්ඛණං කෙනචි කතං අත්ථි-ඉදං හි මාගධීභාසාය ව්‍යාකරණං කස්මා ජිනවචනස්සෙව ව්‍යාකරණන්ති වුච්චතෙ-සා හි මාගධී මූල භාසානාම—වුත්තඤ්ච.

"සා මාගධී මූලභාසා නරා යායාදිකප්පිකා
බ්‍රහ්මානො චස්සුතාලාපා සම්බුද්ධාචාපි භාසරෙ"ති.

ආදිකප්පිකානං මනුස්සානං ච, බ්‍රහ්මානඤ්ච, අස්සුතවචනානං බාලකානඤ්ච, සම්බුද්ධානඤ්ච, භාසා මූලභාසානාම-සා කිර ගොතම බුද්ධකාලෙ ච මගධ ජනපදවාසීනං භාසා අහොසි පි ලොකිය ජනානං නො තථාගතස්ස ච තථාගත සාවකානං ච විය සුද්ධා වා මනුඤ්ඤා වා අහොසි-කථං ඤායතෙ? ගොතමසම්බුද්ධකාලෙ ච තිත්ථියානං පාඨෙසු පදයුත්ති වා ක්‍රියාකාරකසම්බන්ධො වා නෙව බුද්ධානං විය වා බුද්ධ සාවකානං විය වා අහොසි, තථාහි මක්ඛලි ගොසාලස්ස මාගධිකපාඨා "එකූනපඤ්ඤාස ආජීවසතෙ, එකූන පඤ්ඤාස පරිබ්බාජකසතෙ, එකූනපඤ්ඤාසනාගාජීවසතෙ, වීසෙ ඉන්ද්‍රියසතෙ, තිංසෙ නිරයසතෙ" එවමාදයො, එත්ථ "වීසෙ ඉන්ද්‍රිය සතෙ"ති වීසං ඉන්ද්‍රියසතානීති අත්ථො, "තිංසෙ නිරයසතෙ" ති තිංසනිරයසතානීති අත්ථො—සතෙති කත්ථචි සතසද්දස්ස පච්චත්ත බහුවචනෙ යුජ්ජතිපි—"වීසෙ ඉන්ද්‍රියසතෙ, තිංසෙ නිරයසතෙ" ඉච්චාදයො පාඨා බුද්ධබුද්ධසාවකපාඨෙ නානුගච්ඡන්ති—"චුල්ලාසීති මහාකප්පුනො සතසහස්සානි යානි බාලෙ ච පණ්ඩිතෙ ච සන්ධාවිත්වා, සංසරිත්වා දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සන්තී"ති-එත්ථ "මහාකප්පුනො"ති-මහාකප්පානං-"බාලෙ ච පණ්ඩිතෙ චා"ති පි පදානි සද්දසත්ථවිදූහි සුත්තාකාරකෙහි පච්චත්තා බහුවචනන්තා ගහෙතබ්බානීති මඤ්ඤමානෙහි සුත්තානි කතානිපි බුද්ධබුද්ධසාවකපාඨෙසු හීයෙය්‍යා නදිස්සන්ති—තස්ස මක්ඛලිගොසාලස්ස පාඨා න සුද්ධ මාගධිකා විය දිස්සන්ති—නෙව කථඤ්චි සම්බුද්ධස්ස වා බුද්ධසාවකානං වා පාඨාවිය මනුඤ්ඤ ලලිතා,

පූරණස්ස කස්සපස්ස පාඨා ඉතො පසත්ථතරා, ඉමෙ අජිතස්ස කෙසකම්බලිනො පාඨා—"පඨවි පඨවිකායං අනුපෙති අනුපි ගච්ඡති

ආපො ආපො කායං අනුපෙති අනුපි ගච්ඡතී"ති-එත්ථ "අනුපි ගච්ඡතී"ති අනුගච්ඡතීති අත්ථො-ඉමෙ පකුධස්ස කච්චායනස්ස පාඨො—"පඨවි කායො, ආපො කායො, තෙජො කායො, වායො කායො, සුඛෙ දුක්ඛෙ ජීවෙ සත්තිමෙ සත්තකායා අකටා, අකටවිධා, අනිම්මිතා අනිම්මාතා, වඤ්ඣා, කූටට්ඨා, එසිකට්ඨා යී ඨිතා"—එත්ථ "සුඛෙ දුක්ඛෙ ජීවෙ"ති, සුඛං දුක්ඛං ජීවොති අත්ථො.

එවමාදීහි පාඨෙහි තෙසං තිත්ථියානං මාගධී භාසා සම්බුද්ධස්ස සම්බුද්ධසාවකානං ච භාසාය විසදිසා ඛායති—නෙව බුද්ධාදීනං විය සාත්ථසබ්‍යඤ්ජනාදි ගුණෙහි පරිපුණ්ණා පරිසුද්ධා සිලිට්ඨා වා විසද්බ්‍යාකරණ ලක්ඛණ සම්පන්නා වා-තථාපි යෙ යෙ තෙසං පාඨා දීඝනිකායාදිසු පඤ්චසු නිකායෙසු සුත්තොගධා සුත්තපරියාපන්නා තෙසම්පි නිරුත්තිලක්ඛණානං සුද්ධමාගධ භාසාය අනොකරණ නයෙන කච්චායනත්ථෙරාදීහි සුත්තකාරකෙහි සුත්තානි කතානි—තස්මා සම්මාසම්බුද්ධකාලෙ පි මාගධානං මනුස්සානං යා සාධාරණා ගාමිකාදීනං භාසා නෙව සා සුද්ධමාගධී භාසාති වුච්චති, පොරාණා පන වෙදිකා සක්කතභාසා කථඤ්චි සුද්ධමාගධභාසං අනුගච්ඡති, තත්ථ දෙවෙහිරිච්චාදීනි කරණ බහුවචනාදි රූපානි සභාවෙන කථඤ්චි මාගධ සද්දලක්ඛණං අනුගච්ඡන්ති-සම්බුද්ධස්ස ච තං සාවකානඤ්ච භාසා සුද්ධමාගධභාසා නයෙන සඞ්ගීතිකාරකෙහි අරහන්තෙහි සඞ්ගීතා, තස්මා තෙපිටකං බුද්ධවචනං සාට්ඨකථං සුද්ධමාගධික භාසිතං හොති—තත්ථොගධා තිත්ථියානං බ්‍රාහ්මණාදීනඤ්ච පාඨා තත්ථෙවනොගධාපි තෙසම්පි පාඨානං ච කිඤ්චි මත්තෙන විසදිසතා හෙට්ඨා වුත්තනයෙන ඛායති—ගච්ඡන්තෙ පන කාලෙ සම්බුද්ධසාවකානම්පි පාඨෙසු කථඤ්චි කිඤ්චි මත්තන්තරෙන විසදිසතා ජාතාති මඤ්ඤාම-යථා තස්ස භගවතො අරහතො පරිනිබ්බාණතො සාතිරෙකානං ද්වින්නං වස්සසතානමච්චයෙ සාහස්සිකා නාම තතියා ධම්මසඞ්ගීති මොග්ගලිපුත්තතිස්සත්ථෙර පමුඛෙන ඛීණාසවසහස්සෙන කතා—තස්මිං ඛීණාසව භික්ඛුසඞ්ඝමජ්ඣෙ මහාඛීණාසවෙන මොග්ගලිපුත්තතිස්සත්ථෙරෙන භගවතා සම්මාසම්බුද්ධෙන දින්නනයෙ ඨත්වා පරවාදෙ මද්දන්තෙන කථාවත්ථුප්පකරණං පකාසිතං, තස්මිං කථාවත්ථුප්පකරණෙ පාලි ධම්මසඞ්ගණිප්පකරණාදිසු අඤ්ඤෙසු අභිධම්මප්පකරණෙසු පාලියා කිඤ්චි මත්තෙන විසදිසා ජාතා—සාහි පාලි තෙන මහාඛීණාසවෙන තඞ්කාලිකානං සුඛබොධනයෙන භාසිතාවිය ඛායති—"පුග්ගලො උපලබ්භති සච්ඡිකට්ඨපරමට්ඨෙනාති ආමන්තා, යො සච්ඡිකට්ඨපරමට්ඨො තතො සො පුග්ගලො උපලබ්භති, සච්ඡිකට්ඨ පරමට්ඨෙනාති නහෙවං වත්තබ්බෙ"එවමාදි—තත්ථාපි යො යො වචන විසෙසො දිස්සති, තස්සාපි සාධනනයෙන කච්චායනත්ථෙරාදීහි සුත්තානි කතානි.

සුත්තානි කරොන්තා පන සුත්තකාරකා ථෙරා හියො සො මත්තාය සක්කතව්‍යාකරණානි අනුගතා, කච්චායනාචරියෙනාපි විභත්තිරූප නිරූපනත්ථං සුත්තං කරොන්තෙන "සියො අංයො නාහි සනං ස්මාහි සනං ස්මිංසු" ති සුත්තං කතං- තත්ථ සි විභත්ති පච්චත්තෙ පඨමාය එකවචනෙ දිස්සතිපි ආදෙසං විනා සිච්චෙතෙන සිද්ධං පච්චත්තෙකවචනං නදිස්සති—අකාරන්තපුල්ලිඞ්ගෙහි යෙහි කෙහිචි ඔකාරාදෙසං පප්පොති—කෙහිචි ආකාරාදෙසං—අකාරන්තෙහි නපුංසක ලිඞ්ගෙහි අමාදෙසං—ආලපනං පත්වා කත්ථචි එකාරාදෙසමුපෙති, සෙසෙහි ලොපමාපජ්ජතෙ—අඤ්ඤ පන යො ආදෙසො සරූපෙනාපි නාමතො පරං පච්චයත්තමුපගච්ඡන්ති ආදෙසාදීහි විකාරප්පත්තාපි—සක්කතසද්දෙහි පරො සිකාරො උච්චාරණත්ථං පයුත්තෙනකාරරහිතො කෙවලසකාරො හුත්වා තන්නිස්සයභූතවිසග්ගත්තං ගච්ඡති, සංහිතාය සකාරරූපෙනාපි තිට්ඨති, තස්මා සිකාරො සක්කතභාසාය පඨමෙකවචනෙ උචිතො හොති, තං නිස්සාය සක්කතව්‍යාකරණමනුගච්ඡන්තෙන කච්චායනෙනාචරියෙන මාගධිකව්‍යාකරණෙපි සිකාරො පච්චත්තෙකවචනවසෙන ගහිතො.

සඤ්ඤාධිකාරෙපි—"පරසමඤ්ඤා පයොගෙ"ති සුත්තෙන චෙව "යාව පන සක්කතගන්ථෙසු සමඤ්ඤා ඝොසාති වා අඝොසාති වා තා පයොගෙ සති එත්ථාපි යුජ්ජන්තෙ"ති වුත්තියා ච යා ඝොසා ඝොසාදිසමඤ්ඤා සක්කතව්‍යාකරණෙසු ආගතා තාසං පයොගෙ සති මාගධිකභාසායාපි ගහෙතබ්බතා වුත්තා-මාගධිකාය පාලිභාසාය කච්චායනබ්‍යාකරණතො පොරාණතරං විත්ථාරගතං බ්‍යාකරණං නදිස්සති, මොග්ගල්ලායන සද්දනීතියොපි තතො නවකතරා—පොරාණකං පධානං හි කච්චායනං ව්‍යාකරණං සක්කතබ්‍යාකරණානුගතං තන්නිස්සිතං—තථාපි වෙදිකබ්‍යාකරණං මාගධබ්‍යාකරණානුගතං දිස්සති—තස්මා මාගධීභාසා සක්කතභාසතො පොරාණකතරා යෙවාති ඤායති-මාගධී භාසා බ්‍රහ්මානමාදිකප්පිකනරානං සම්බුද්ධානඤ්ච අස්සුතාලාපානඤ්ච භාසාති පාකටා, තතො ච සො අත්ථො සිද්ධො-සා පන භාසා ධම්මාසොකනරින්දකාලෙ ජම්බුදීපෙ සක්කතභාසාය චෙව වඞ්ගසින්ධුභාසාදීහි ච සම්මිස්සා හුත්වා ඨිතාවිය දිස්සති—සොහි අත්ථො තස්ස ධම්මාසොකස්ස සිලාලෙඛාහි ඤායති-තත්ථහි "ඉයං ධම්මලිපි දෙවානං පියෙන පියදසිනාරඤ්ඤා ලෙඛාපිතා"—ඉච්චාදයො පාඨා දිස්සන්ති—තත්ථ "ඉයං ධම්මලිපි" එවමාදිනා ඉධනිද්දිට්ඨස්ස පාඨස්ස, අයං ධම්මලිපි දෙවානං පියෙන පියදසෙන රඤ්ඤා ලෙඛාපිතාති අත්ථො—එවමාදීහි සිලාලෙඛපාඨෙහි තස්ස දෙවානං පියස්ස පියදසස්ස නාම ධම්මාසොකස්ස

මහාරාජස්ස කාලෙ මාගධිභාසා ජම්බුදීපෙ පාටලිපුත්තනගරාදිසු සක්කතසින්ධුභාසාදීහි සම්මිස්සා වොහාරප්පත්තා ති ඤායති, න ච සා සුද්ධමාගධී භාසා-සම්බුද්ධස්ස දෙසනාවචනානුකූලා පාළ්‍යට්ඨකථා දීසු ආගතා භාසායෙවාති සුද්ධමාගධභාසා—සා යෙව මූලභාසාති පි වුච්චති—වුත්තඤ්ච බොධිවංසෙ—"අහම්පි අසෙසදෙසවාසීනං සුබොධං කාරෙන්තො සබ්බජන්තූනං මූලභාසාය මාගධාභිධානාය දසබලස්ස දෙසනාවචනමාලානුකූලාය වාචාය රචයන්තො අපි ගාම සාධු ජනං පරිතොසෙය්‍යං"ති—යා පන ජම්බුදීපිකානං කවීනං නාටකෙසු වුත්තා මාගධී භාසා සා නෙව සුද්ධමාගධභාසා - සා හි මගධෙසු ගාමවාසීනං කාලෙන කාලං ව්‍යාකුලී භූතා ආලුලිතා මාගධීති වෙදිතබ්බා.

කච්චායනාචරියෙන දසබලස්ස දෙසනාවචනමාලානුකූලාය සුද්ධමාගධභාසාය තදනන්තාගධානමඤ්ඤසඤ්ච පාඨානං ව්‍යාකරණං රචිතං-තං හි සබ්බසො තදත්ථං සාධෙති අඤ්ඤත්‍ර කත්ථචි සඞ්ඛිත්තමත්තෙන—තං හි ව්‍යාකරණං සබ්බත්ථ පත්ථටං, ස්‍යාමම්මරම්මාදිසු රට්ඨෙසු පොත්ථකවිසදිසතාය කථඤ්චි නානාවිධත්තං පත්තං—තත්ථ තත්ථ සද්දසත්ථවිදූනං ඉච්ඡාවසෙන බහුදාහරණපක්ඛෙපෙන චෙව සඞ්ඛිපනෙන ච පොත්ථකානං විසදිසතා ජාතා—කච්චායනවණ්ණනා මුඛමත්තදීපන්‍යාදිසු තබ්බණ්ණනාසු ච ආචරියානං මතවසෙන සුත්තවිභාගාදීනං නානත්තං යත්ථ කත්ථචි දිස්සති-යානි කානිචි සුත්තානි ච තෙසු තෙසු පොත්ථකෙසු අඤ්ඤථඤ්ඤථා දිස්සන්ති—"සබ්බාච්චනාති—එහෙඤ්ඤං"ති වෙ සුත්තානි කත්ථචි "සබ්බාචනාති-එහෙඤ්ඤං" ඉච්චාදිනා නයෙන විසදිසානි ජාතානි, තෙසං විසදිසතාය කාචි අත්ථපරිහාණීපි දිස්සති. යෙසුයෙසු පොත්ථකෙසු විසදිසතාය, යෙන යෙනත්ථපරිහාණීපි භවෙය්‍යාති ඤායති, තෙසු භෙදෙසු යො යුත්තතරොති අම්හාකං ඛන්ති සො යෙවමෙහි ගහිතො—නානාරට්ඨෙසු ලිඛිතානි බහූනි පොත්ථකානි සමාහරිත්වා සංසන්දෙත්වා ඔලොකිතානි, තෙසු යෙසු කෙසුචි පොත්ථකෙසු "පුථ ඉවෙච්චනස්ස සරෙ පරෙ"ති පාඨො අඤ්ඤසු "පුථ ඉවෙච්චතස්ස අන්තො සරෙ පරෙ"ති එවමාදිනා විසදිසතාපි දිස්සති, තෙසු ච වුත්ති විසෙසෙසු යෙනත්ථපරිහාණි න හොති, සො යෙව ගහිතො—කච්චායනගන්ථෙ පොත්ථකෙසු අදිස්සමානානි සුත්තානි මුඛමත්තදීපනියං එකත්තිංසමත්තානි දිස්සන්ති, තානි පන "තෙසං පරමුභයප්පත්තිම්හි"—"සෙසා කම්මකරණසම්පදානාපාදානසාම්‍යාදිනිද්දෙසෙසු ච"—"තතියාය ච දුතියා" එවමාදීනි—තානි කච්චායනගන්ථතො අධිකානීති තක්කයාම—ඉදං හි සංසොධිතං කච්චායනවණ්ණනාදීහි අවිරුද්ධං, කච්චායනව්‍යාකරණං පරිපුණ්ණන්ති මඤ්ඤාම, තත්ථ තත්ථ

අධිකානිපි සුත්තානි යොජෙත්වා ලිඛිතපොත්ථකෙහි ගණෙත්වා ගණ්හන්තා ඉතොධිකානි සුත්තානීති මඤ්ඤන්ති තථාපි සිද්ධියා චෙව වණ්ණනාහි ච සමෙවිත්වා ඔලොකෙන්තුපණ්ඩිතා.

ඉධ යත්ථ කත්ථචි අක්ඛරූනාධික විපරීතතා සියාපි න දුක්කරං සුත්තවුත්ති සංසන්දනාදිනා පරිසොධනන්ති.

ඉදං මයා බුද්ධගාමෙ ගණ්ඨලවිහාරමජ්ඣාවසන්තෙන බටුවන්තුඩාවෙති පාකටස්ස දෙවරක්ඛිතස්ස ආචරියස්ස චෙව විද්‍යොදය පරිවෙණාධිපති භූතස්ස තිපිටකවාචිස්සරස්ස සිරිසුමඞ්ගලාභිධානස්ස යතිස්සරස්ස ච සිස්සභූතෙන ගුණරතනත්ථෙරෙන මමා 'චරියභූතස්ස සිරිසුමඞ්ගලාභිධානස්ස යතිස්සරස්ස ථෙරවරස්ස උපත්ථම්භං නිස්සාය සංසොධිතං.

ඉදඤ්ච විඤ්ඤාපනං තෙනෙවාචරියෙන ලිඛිත්වා දින්නන්ති.

M. GOONARTANA.

කච්චායනව්‍යාකරණං.

නමො තස්ස

භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස.

සෙට්ඨං තිලොකමහිතං අභිවන්දියග්ගං
බුද්ධඤ්ච ධම්මමමලං ගණමුත්තමඤ්ච,
සත්ථුස්ස තස්ස වචනත්ථවරං සුබොද්ධුං
වක්ඛාමි සුත්තහිතමෙත්ථ සුසන්ධිකප්පං.

සෙය්‍යං ජිනෙරිතනයෙන බුධා ලභන්ති
තඤ්චාපි තස්ස වචනත්ථසුබොධනෙන,
අත්ථඤ්ච අක්ඛරපදෙසු අමොහභාවා
සෙය්‍යත්ථිකො පදමතො විවිධං සුණෙය්‍ය.

අත්ථො අක්ඛරසඤ්ඤාතො.—1—1

සබ්බවචනානමත්ථො අක්ඛරෙහෙව සඤ්ඤායතෙ.

අක්ඛරවිපත්තියං හි (සති) අත්ථස්ස දුන්නයතා හොති තස්මා අක්ඛර කොසල්ලං බහූපකාරං සුත්තන්තෙසු.

අක්ඛරාපාදයො එකචත්තාලීසං—2—2

තෙ ච ඛො අක්ඛරාපි අකාරාදයො එකචත්තාළිසං සුත්තන්තෙසු සොපකාරා–තං යථා–

අආ ඉඊ උඌ එඔ කඛ ගඝ ඞ චඡ ජඣ ඤ ටඨ ඩඪ ණ තථ දධ න පඵ බභ ම ය ර ල ව ස හ ළ අං ඉති—
අක්ඛරා නාම හොන්ති.

තෙන වුත්තං?—"අත්ථො අක්ඛරසඤ්ඤාතො."

තත්ථොදන්තා සරා අට්ඨ.—3—3

තත්ථ අක්ඛරෙසු අකාරාදිසු ඔදන්තා අට්ඨ අක්ඛරා සරා නාම හොන්ති-

තං යථා—අආ ඉඊ උඌ එ ඔ ඉති සරා නාම.
තෙන වුත්තං?—"සරා සරෙ ලොපං."

ලහුමත්තා තයො රස්සා.—4—4

තත්‍ථ අට්ඨසු සරෙසු අකාරාදිසු ලහුමත්තා තයො සරා රස්සා නාම හොන්ති—තං යථා.

අ ඉ උ ඉති තයො රස්සා නාම.
තෙන වුත්තං?—"රස්සං."

අඤ්ඤෙ දීඝා.—5—5

තත්‍ථ අට්ඨසු සරෙසු රස්සෙහි අඤ්ඤෙ පඤ්ච සරා දීඝා නාම හොන්ති—තං යථා.

ආ ඊ ඌ එ ඔ ඉති දීඝා නාම.
තෙන වුත්තං?—"දීඝං."

සෙසා බ්‍යඤ්ජනා.—6—8

ඨපෙත්වා අට්ඨ සරෙ සෙසා අක්ඛරා කකාරාදයො නිග්ගහීතන්තා බ්‍යඤ්ජනා නාම හොන්ති-තං යථා.

ක ඛ ග ඝ ඞ ච ඡ ජ ඣ ඤ ට ඨ ඩ ඪ ණ ත ථ ද ධ න ප ඵ බ භ ම ය ර ල ව ස හ ළ අං ඉති බ්‍යඤ්ජනා නාම.
තෙන වුත්තං?-"සරපකති බ්‍යඤ්ජනෙ"

වග්ගා පඤ්චපඤ්චසො මන්තා.—7—9

තෙසං ඛො බ්‍යඤ්ජනානං කකාරාදයො මකාරන්තා පඤ්චපඤ්චසො අක්ඛරවන්තො වග්ගා නාම හොන්ති—තං යථා.

ක ඛ ග ඝ ඞ-ච ඡ ජ ඣ ඤ-ට ඨ ඩ ඪ ණ-ත ථ ද ධ න-ප ඵ බ භ ම—ඉති වග්ගා නාම.
තෙන වුත්තං? "වග්ගන්තං වා වග්ගෙ."

අං ඉති නිග්ගහීතං.—8—10

අං ඉති නිග්ගහීතං නාම හොති.
තෙන වුත්තං?—"අං බ්‍යඤ්ජනෙ නිග්ගහීතං."

පරසමඤ්ඤා පයොගෙ.—9—11

යා ච පන සක්කතගන්ථෙසු සමඤ්ඤා ඝොසාති වා අඝොසාති වා තා පයොගෙ සති එත්‍ථාපි යුජ්ජන්ත.

තත්‍ථ ඝොසවන්තො නාම—ග ඝ ඞ ජ ඣ ඤ ඩ ඪ ණ ද ධ න බ භ ම ය ර ල ව හ ළ ඉති ඝොසා නාම.

අඝොසා නාම–ක ඛ, ච ඡ, ට ඨ, ත ථ, ප ඵ, ස ඉති අඝොසා නාම.
තෙන වුත්තං?—"වග්ගෙ ඝොසාඝොසානං තතිය පඨමා.

පුබ්බමධොඨිතමස්සරං සරෙන වියොජයෙ.—10—12

තත්‍ර සන්ධිං කත්තුකාමො පුබ්බබ්‍යඤ්ජනං අධොඨිතං අස්සරං කත්වා සරඤ්ච උපරි කත්වා සරෙන වියොජයෙ—තත්‍රායමාදි.

නයෙ පරං යුත්තෙ.—11—14

අස්සරං ඛො බ්‍යඤ්ජනං අධොඨිතං පරක්ඛරං නයෙ යුත්තෙ. තත්‍රාභිරතිමිච්ඡෙය්‍ය.

යුත්තෙති කස්මා?—අක්කොච්ඡි මං අවධි මං අජිනි මං අහාසි මෙ, එත්ථ පන යුත්තං න හොති.

ඉති සන්ධිකප්පෙ පඨමො කණ්ඩො.

සරා සරෙ ලොපං.—12—13

සරා ඛො සබ්බෙපි සරෙ පරෙ ලොපං පප්පොන්ති.

යස්සින්ද්‍රියානි සමථං ගතානි, නොහෙතං භන්තෙ, සමෙතායස්මා සඞ්ඛෙන.

වා පරො අසරූපා.—13—15

සරම්හා අසරූපා පරො සරො ලොපං පප්පොති වා.

චත්තාරොමෙ භික්ඛවෙ ධම්මා, කින්නුමාව සමණියො.

වා ති කස්මා?—පඤ්චින්ද්‍රියානි, තයස්සු ධම්මා ජහිතා භවන්ති.

ක්වචාසවණ්ණං ලුත්තෙ.—14—16

සරො ඛො පරො පුබ්බසරෙ ලුත්තෙ ක්වචි අසවණ්ණං පප්පොති.

සඞ්ඛ්‍යං නොපෙති වෙදගූ, බන්ධුස්සෙව සමාගමො.

ක්වචීති කස්මා?—යස්සින්ද්‍රියානි, තථූපමං ධම්මවරං අදෙසයි.

දීඝං.—15—17

සරො ඛො පරො පුබ්බසරෙ ලුත්තෙ ක්වචි දීඝං පප්පොති.

සද්ධීධ විත්තං පුරිසස්ස සෙට්ඨං, අනාගාරෙහි චූභයං.

ක්වචීති කස්මා?—පඤ්චහුපාලි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො, තත්‍ර ස්සුදං කිඤ්චි.

පුබ්බො ච.—16—18

පුබ්බො ච සරො පරසරලොපෙ කතෙ ක්වචි දීඝං පප්පොති.

කිංසූධ විත්තං පුරිසස්ස සෙට්ඨං, සාධූති පටිස්සුණිත්වා.

ක්වචීති කස්මා?—ඉතිස්ස මුහුත්තම්පි.

යමෙදන්තස්සාදෙසො.—17—19

එකාරස්ස අන්තභූතස්ස සරෙ පරෙ ක්වචි යකාරාදෙසො හොති.

අධිගතො ඛො ම්‍යායං ධම්මො, ත්‍යාහං එවං වදෙය්‍යං, ත්‍යාස්ස පහීණා හොන්ති.

ක්වචීති කස්මා?—තෙනාගතා, ඉති නෙත්ථ.

වමොදුදන්තානං.—18—20

ඔකාරුකාරානං අන්තභූතානං සරෙ පරෙ ක්වචි වකාරාදෙසො හොති.

අථඛ්වස්ස, ස්වස්ස හොති, බහ්වාබාධො, අන්වෙත්ථ විහිතං නිච්චං, චක්ඛ්වාපාථමාගච්ඡන්ති.

ක්වචීති කස්මා?—චත්තාරොමෙ භික්ඛවෙ ධම්මා, කින්නුමාව සමණියො.

සබ්බො චන්ති.—19—22

සබ්බො ති ඉච්චෙසො තිසද්දො ව්‍යඤ්ජනො සරෙ පරෙ ක්වචි චකාරං පප්පොති.

ඉච්චෙතං කුසලං, ඉච්චස්ස වචනීයං, පච්චුත්තරිත්වා-පච්චාහරති.

ක්වචීති කස්මා?—ඉතිස්ස මුහුත්තම්පි.

දො ධස්ස ච.—20—27

ධ ඉච්චෙතස්ස සරෙ පරෙ ක්වචි දකාරාදෙසො හොති.

එකමිදාහං භික්ඛවෙ සමයං.

ක්වචීති කස්මා?—ඉධෙව මරණං භවිස්සති.

ච සද්දග්ගහණෙන ධකාරස්ස හකාරාදෙසො හොති.

සාහු දස්සනමරියානං.

සුත්තවිභාගෙන බහුධාපි සියා.

තො දස්ස-යථා, සුගතො—ටො තස්ස—යථා, දුක්කටං—ධො තස්ස—යථා, ගන්ධබ්බො—ත්‍රො ත්තස්ස—යථා, අත්‍රජො—කො ගස්ස—යථා, කුලූපකො—ළො රස්ස—යථා, මහාසාළො—ජො යස්ස-යථා, ගවජො—බො වස්ස-යථා, කුබ්බතො—කො යස්ස-යථා, සකො—යො ජස්ස-යථා, නියං පුත්තං—කො තස්ස—යථා, නියකො—චො තස්ස-යථා, භච්චො—ඵො පස්ස—යථා, නිප්ඵත්ති—බො පස්ස—යථා, නිබ්බත්ති—ඛො කස්ස-යථා, නික්ඛමති—ඉච්චෙවමාදයො.

ඉවණ්ණො යං නවා.—21—21

පුබ්බො ඉවණ්ණො සරෙ පරෙ යකාරං පප්පොති නවා.
පටිසන්ථාරවුත්‍යස්ස, සබ්බාවිත්‍යනුභූයතෙ.
නවාති කස්මා?—පඤ්චහඞ්ගෙහි සමන්නාගතො, මුත්තචාගී අනුද්ධතො.

එවාදිස්ස රි පුබ්බො ච රස්සො.—22—28

සරම්හා පරස්ස එවස්ස එකාරස්ස ආදිස්ස රිකාරො හොති පුබ්බො ච සරො රස්සො හොති නවා.
යථරිව වසුධාතලඤ්ච සබ්බං, තථරිව ගුණවා සුපූජනීයො.
නවාති කස්මා?—යථා එව, තථා එව.

ඉති සන්ධිකප්පෙ දුතියො කණ්ඩො.

සරා පකති ව්‍යඤ්ජනෙ.—23—36

සරා ඛො ව්‍යඤ්ජනෙ පරෙ පකතිරූපානි හොන්ති.
මනොපුබ්බඞ්ගමා ධම්මා, පමාදො මච්චුනො පදං, තිණ්ණො පාරගතො අහු.

සරෙ ක්වචි.—24—35

සරා ඛො සරෙ පරෙ ක්වචි පකතිරූපානි හොන්ති.
කො ඉමං පඨවිං විජෙස්සති.
ක්වචීති කස්මා?—අප්පස්සුතායං පුරිසො.

දීඝං.—25—37

සරා ඛො ව්‍යඤ්ජනෙ පරෙ ක්වචි දීඝං පප්පොන්ති.
සම්මා ධම්මං විපස්සතො, එවං ගාමෙ මුනී චරෙ, ඛන්තී පරමං තපො තිතික්ඛා.
ක්වචීති කස්මා?–ඉධ මොදති, පෙච්ච මොදති, පතිලීයති, පතිහඤ්ඤති.

රස්සං.—26—38

සරා ඛො ව්‍යඤ්ජනෙ පරෙ ක්වචි රස්සං පප්පොන්ති.
භොවාදි නාම සො හොති, යථා භාවි ගුණෙන සො.
ක්වචීති කස්මා?–සම්මාසමාධි, සාවිත්තී ඡන්දසො මුඛං, උපනීයති ජීවිතමප්පමායු.

ලොපඤ්ච තත්‍රාකාරො.—27—39

සරො ඛො ව්‍යඤ්ජනෙ පරෙ ක්වචි ලොපං පප්පොති තත්‍ර ච ලොපෙ කතෙ අකාරාගමො හොති.

සසිලවා, සපඤ්ඤවා, එසධම්මො සනන්තනො, සවෙ කාසාවමරහති, සමානකාමො පි භවෙය්‍ය, සවෙ මුනී ජාතිභයං අදස්සී.

ක්වචීති කස්මා?–සො මුනි, එසො ධම්මො පදිස්සති, න සො කාසාවමරහති.

පරද්වෙභාවො ඨානෙ.—28—40

සරම්හා පරස්ස බ්‍යඤ්ජනස්ස ද්වෙභාවො හොති ඨානෙ.

ඉධප්පමාදො පුරිසස්ස ජන්තුනො, පබ්බජ්ජං කිත්තයිස්සාමි, චාතුද්දසී පඤ්චදසී, අභික්කන්තතරො ච පණීතතරො ච.

ඨානෙති කස්මා?–ඉධ මොදති පෙච්ච මොදති.

වග්ගෙ ඝොසාඝොසානං තතියපඨමා—29—42

වග්ගෙ ඛො පුබ්බෙසං බ්‍යඤ්ජනානං ඝොසාඝොසභූතානං සරම්හා යථා සඞ්ඛ්‍යං තතියපඨමක්ඛරා ද්වෙභාවං ගච්ඡන්ති ඨානෙ.

එසො චතඤ්ඣානඵලො, යත්‍රට්ඨිතං නප්පසහෙය්‍ය මච්චු, සෙලෙ යථා පබ්බතමුද්ධනිට්ඨිතො, චත්තාරිට්ඨානානි නරො පමත්තො.

ඨානෙති කස්මා?—ඉධ චෙතසො දළ්හං ගණ්හාති ථාමසා.

ඉති සන්ධිකප්පෙ තතියො කණ්ඩො.

අං බ්‍යඤ්ජනෙ නිග්ගහීතං—30—58

නිග්ගහීතං ඛො බ්‍යඤ්ජනෙ පරෙ අං ඉති හොති.

එවං වුත්තෙ තං සාධූති පටිස්සුණිත්වා.

වග්ගන්තං වා වග්ගෙ.—31—49

වග්ගභූතෙ බ්‍යඤ්ජනෙ පරෙ නිග්ගහීතං ඛො වග්ගන්තං වා පප්පොති.

තන්නිබ්බුතං, ධම්මඤ්චරෙ සුචරිතං න තං දුච්චරිතඤ්චරෙ, චිරම්පවාසිං පුරිසං, සන්තන්තස්ස මනං හොති, තඞ්කාරුණිකං, එවම්බො භික්ඛවෙ සික්ඛිතබ්බං.

වාග්ගහණෙන නිග්ගහීතං ඛො ලකාරාදෙසො හොති–පුල්ලිඞ්ගං.

වාති කස්මා?—න තං කම්මං කතං සාධු.

එ හෙ ඤං.—32—50

එකාරෙ හකාරෙ ච පරෙ නිග්ගහීතං ඛො ඤකාරං පප්පොති වා.
පච්චත්තඤ්ඤෙව පරිනිබ්බායිස්සාමි, තඤ්ඤෙවෙත්ථ පටිපුච්ඡිස්සාමි,
එවඤ්හි වො භික්ඛවෙ සික්ඛිතබ්බං, තඤ්හි තස්ස මුසා හොති..
වාති කස්මා?—එවමෙතං අභිඤ්ඤාය, එවං හොති සුභාසිතං.

ස යෙ ච.—33—51

නිග්ගහීතං ඛො යකාරෙ පරෙ සහ යකාරෙන ඤකාරං පප්පොති වා.
සඤ්ඤොගො, සඤ්ඤුත්තං.
වාති කස්මා?—සංයොගො, සංයුත්තං.

මදා සරෙ.—34—52

නිග්ගහීතස්ස ඛො සරෙ පරෙ මකාරදකාරාදෙසා හොන්ති වා.
තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං, එතදවොච සත්ථා.
වාති කස්මා?—අක්කොච්ඡි මං අවධි මං අජිනි මං අහාසි මෙ.

යවමදනතරළා චාගමා.—35 - 34

සරෙ පරෙ යකාරො වකාරො මකාරො දකාරො නකාරො තකාරො රකාරො ළකාරො ඉමෙ ආගමා හොන්ති වා.

නයිමස්ස විජ්ජා, යථායිදං චිත්තං, මිගී භන්තා වුදික්ඛති, සිත්තා තෙ ලහුමෙස්සති, අසිත්තා තෙ ගරුමෙස්සති. අසෙසා භන්තෙ කසාමිව, සම්මදඤ්ඤා විමුත්තානං, මනසාදඤ්ඤා විමුත්තානං, අත්තදත්ථමභිඤ්ඤාය, චිරංනායති, ඉතොනායති, යස්මාතිහ භික්ඛවෙ, තස්මාතිහ භික්ඛවෙ. අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙතං, සබ්භිරෙව සමාසෙථ, ආරග්ගෙරිව සාසපො, සාසපොරිව ආරග්ගෙ, ඡළභිඤ්ඤා, ඡළායතනං.
වාති කස්මා?-එවං මහිද්ධියා එසා, අක්කොච්ඡි මං අවධි මං අජිනි මං අහාසි මෙ, අජෙය්‍යො අනුගාමියො.
චසද්දග්ගහණෙන ඉධෙව මකාරස්ස පකාරො හොති, යථා චිරප්පවාසිං පුරිසං.
කකාරස්ස දකාරො හොති-යථා-සදත්ථපසුතො සියා, දකාරස්ස ච තකාරො හොති—යථා-සුගතො.

ක්වචි ඔ බ්‍යඤ්ජනෙ.—36—47

බ්‍යඤ්ජනෙ පරෙ ක්වචි ඔකාරාගමො හොති.
අතිප්පගො ඛො තාව සාවත්ථියං පිණ්ඩාය චරිතුං, පරොසහස්සං භික්ඛුසතං.

ඛවීති කස්මා?—එථ පස්සථිමං ලොකං, අන්ධභූතො අයං ලොකො.

නිග්ගහීතං ච.—37—57

නිග්ගහීතං ච ආගමො හොති සරෙ වා ව්‍යඤ්ජනෙ වා පරෙ ඛවි.

චක්ඛුං උදපාදි, අවංසිරො, යාවංචිදං භික්ඛවෙ, පුරිමංජාති, අණුං ථූලානි සබ්බසො, මනොපුබ්බංගමා ධම්මා.

ඛවීති කස්මා?-ඉධ චෙව තං පසංසන්ති පෙච්ච සග්ගෙ ච මොදති, නහි එතෙහි ඨානෙහි, ගවෙජ්යං අගතං දිසං.

චසද්දග්ගහණෙන විසද්දස්ස ච පකාරො හොති වා.

පචෙචස්සති- විවෙචස්සති වා.

ඛවි ලොපං.—38—53

නිග්ගහීතං ඛො සරෙ පරෙ ඛවි ලොපං පප්පොති.

තාසාහං සන්තිකෙ, විදූනගගමිති.

ඛවීති කස්මා?-අහමෙව නූන බාලො, එතදත්ථං විදිත්වා.

ව්‍යඤ්ජනෙ ච.—39—54

නිග්ගහීතං ඛො ව්‍යඤ්ජනෙ පරෙ ඛවි ලොපං පප්පොති.

අරියසච්චානදස්සනං, එතං බුද්ධානසාසනං.

ඛවීති කස්මා?-එතං මඞ්ගලමුත්තමං, තං වො වදාමි-භද්දං වො.

පරො වා සරො.—40—55

නිග්ගහීතම්හා පරො සරො ලොපං පප්පොති වා.

අභිනන්දුන්ති සුභාසිතං, උත්තත්තංව, යථාබීජංව, ධඤ්ඤංව.

වාති කස්මා?-අහමෙව නූන බාලො, එතදහොසි.

ව්‍යඤ්ජනො ච විසඤ්ඤොගො.—41—56

නිග්ගහීතම්හා පරස්මිං සරෙ ලුත්තෙ යදි ව්‍යඤ්ජනො සංයොගො විසඤ්ඤොගො හොති.

එවංස තෙ ආසවා, පුප්ඵංසා උප්පජ්ජි.

ලුත්තෙති කස්මා?—එවමස්ස, විදූනගගමිති.

ච සද්දග්ගහණෙන තිණ්ණං ව්‍යඤ්ජනානමන්තරෙ යෙ සරූපා තෙ සම්පිලොපො හොති-තං යථා-අගාරාගාරං, පටිසන්ථාර වුත්‍යස්ස.

ඉති සන්ධිකප්පෙ චතුත්ථො කණ්ඩො.

ගො සරෙ පුථස්සාගමො ක්වචි—42—32

පුථ ඉච්චෙතස්ස අන්තෙ සරෙ පරෙ ක්වචි ගකාරාගමො හොති.

පුථගෙව.

ක්වචීති කස්මා?—පුථෙව.

පාස්ස චාන්තො රස්සො.—43—33

පා ඉච්චෙතස්ස අන්තෙ සරෙ පරෙ ක්වචි ගකාරාගමො හොති, අන්තො ච සරො රස්සො හොති.

පගෙව වුත්‍යස්ස.

ක්වචීති කස්මා?—පාඑව වුත්‍යස්ස.

අබ්භො අභි.—44—24

අභි ඉච්චෙතස්ස සරෙ පරෙ අබ්භාදෙසො හොති.

අබ්භුදීරිතං, අබ්භුග්ගච්ඡති.

අජ්ඣො අධි.—45—25

අධි ඉච්චෙතස්ස සරෙ පරෙ අජ්ඣාදෙසො හොති,

අජ්ඣොකාසො, අජ්ඣගමා.

තෙ න වා ඉවණ්ණෙ.—46—26

තෙ ච ඛො අභි අධි ඉච්චෙතෙ ඉවණ්ණෙ පරෙ අබ්භො අජ්ඣො ඉති වුත්තරූපා න හොන්ති වා.

අභිජ්ඣිතං, අධීරිතං.

වාති කස්මා?—අබ්භීරිතං, අජ්ඣිණමුත්තො.

අතිස්ස චාන්තස්ස.—47—23

අති ඉච්චෙතස්ස අන්තභූතස්ස තිසද්දස්ස ඉවණ්ණෙ පරෙ "සබ්බො චන්ති"ති වුත්තරූපං න හොති වා.

අතිසිගණො, අතීරිතං.

ඉවණ්ණෙති කස්මා?—අච්චන්තං.

ක්වචි පටි පතිස්ස—48—43

පති ඉච්චෙතස්ස සරෙ වා බ්‍යඤ්ජනෙ වා පරෙ ක්වචි පටි ආදෙසො හොති.

පටග්ගි දාතබ්බො, පටිහඤ්ඤති.

ක්වචීති කස්මා?—පච්චන්තිමෙසු ජනපදෙසු, පතිලීයති, පතිරූපදෙසවාසො ච.

පුථස්සු බ්‍යඤ්ජනෙ.—49—44

පුථ ඉච්චෙතස්ස අන්තො සරො බ්‍යඤ්ජනෙ පරෙ උකාරො හොති.

පුථුජ්ජනො, පුථුභූතං.
අනන්තග්ගහණෙන අපුථස්සාපි සරෙ පරෙ අන්තස්ස උකාරො හොති.
මනුඤ්ඤං.

ඔ අවස්ස.—50—45

අව ඉච්චෙතස්ස ඔකාරාදෙසො හොති ක්වචි බ්‍යඤ්ජනෙ පරෙ.
අන්ධකාරෙන ඔනද්ධා.
ක්වචීති කස්මා?—අවසුස්සතු මෙ සරීරෙ මංසලොහිතං.

අනුපදිට්ඨානං වුත්තයොගතො.-51-59

අනුපදිට්ඨානං උපසග්ගනිපාතානං සරසන්ධීහි බ්‍යඤ්ජනසන්ධීහි වුත්තසන්ධීහි යථායොගං යොජෙතබ්බං.

පාපනං, පරායනං, උපායනං, උපාහණං, න්‍යායොගො, නිරුපධි, අනුබොධො, දුවුපසන්තං, සුවුපසන්තං, චාලයො, සචාලයො, දූරක්ඛාතං, ස්වාක්ඛාතො, උදීරිතං, සමුද්දිට්ඨං, වියඤ්ජනං, ව්‍යඤ්ජනං, විජ්ඣග්ගං, අවයාගමනං, අන්වෙති, අනුපඝාතො, අනච්ඡරියො, පරියෙසනා, පරාමාසො, එවං සරෙ ච හොන්ති.

බ්‍යඤ්ජනෙ ච-පරිග්ගහො, පග්ගහො, පක්කමො, පරක්කමො, නික්කමො, නික්කසාවො, නිල්ලයනං, දුල්ලයනං, දුබ්භික්ඛං, දුබ්බුත්තං, සන්දිට්ඨං, දුග්ගහො, නිග්ගහො, විග්ගහො, නිග්ගතං, එවං බ්‍යඤ්ජනෙ ච හොන්ති–සෙසා ච සබ්බෙ යොජෙතබ්බා.

ඉති සන්ධිකප්පෙ පඤ්චමො කණ්ඩො.

ජිනවචනයුත්තං හි.—52—60

“ජිනවචනයුත්තං හි” ඉච්චෙතං අධිකාරත්ථං වෙදිතබ්බං.

ලිඞ්ගඤ්ච නිපච්චතෙ.—53—61

යථා යථා ජිනවචනයුත්තං හි ලිඞ්ගං තථා තථා ඉධ ලිඞ්ගඤ්ච නිපච්චතෙ.

තං යථා–එසො නො සත්ථා, බ්‍රහ්මා, අත්තා, සඛා, රාජා.

තතො ච විභත්තියො.—54—62

තතො ජිනවචනයුත්තෙහි ලිඞ්ගෙහි විභත්තියො හොන්ති.

සියෝ අංයො නාහි සනං සමා හි ස නං සමිං සු.—55—63

කාව පන තා විභත්තියො?-සියො ඉති පඨමා-අංයො ඉති දුතියා—නා හි ඉති තතියා-ස නං ඉති චතුත්‍ථී—සමාහි ඉති පඤ්චමී-ස නං ඉති ඡට්ඨී-සමිං සු ඉති සත්තමී.

විභත්තිඉච්චනෙන කවත්‍ථො?—"අම්හස්ස මමං සවිභත්තිස්ස සෙ."

තදනුපරොධෙන.—56—64

යථා යථා තෙසං ජිනවචනානං අනුපරොධො තථා තථා ඉධ ලිඞ්ගං ච නිපච්චතෙ.

ආලපනෙ සි ගසඤ්ඤො.—57—71

ආලපනත්‍ථෙ සි ග සඤ්ඤො හොති.

හොති අය්‍යෙ, හොති කඤ්ඤෙ, හොති සරදියෙ.

ආලපනෙති කිමත්‍ථං?—සා අයියා.

සිති කිමත්‍ථං?—භොතියො අයියායො.

ග ඉච්චනෙන කවත්‍ථො "සතෙ ච"

ඉවණ්ණුවණ්ණා ජ්ඣලා.—58—29

ඉවණ්ණුවණ්ණා ඉච්චෙතෙ ඣ ල සඤ්ඤා හොනති යථා සඞ්ඛ්‍යං.

ඉසිනො, දණ්ඩිනො, අග්ගිනො, ගහපතිනො, සෙතුනො, කෙතුනො, භික්ඛුනො, සයම්භුනො.

ඣ ල ඉච්චනෙන කවත්‍ථො?—"ඣලතො සස්ස නො වා."

තෙ ඉත්‍ථිඛ්‍යා පො.—59—182

තෙ ඉවණ්ණුවණ්ණා යදා ඉත්‍ථිඛ්‍යා තදා ප සඤ්ඤා හොනති.

රත්තියා, ඉත්‍ථියා, වධුයා, ධෙනුයා, දෙවියා.

ඉත්‍ථිඛ්‍යාති කිමත්‍ථං?—ඉසිනා, භික්ඛුනා.

ප ඉච්චනෙන කවත්‍ථො?—"පතො යා."

ආ ඝො.—60—177

ආකාරො යදා ඉත්‍ථිඛ්‍යා තදා ඝසඤ්ඤො හොති.

සද්ධාය, කඤ්ඤාය, වීණාය, ගඞ්ගාය, දිසාය, සාලාය, මාලාය, තුලාය, දෙලාය, පභාය, සොතාය, පඤ්ඤාය, කරුණාය, නාවාය, කපාලාය.

ආ ඉති කිමත්‍ථං?—රත්තියා, ඉත්‍ථියා, දෙවියා, ධෙනුයා

ඉත්ථිබ්‍යාති කිමත්ථං?—සද්ධාරු දෙසිතො අයං ධම්මො.
ස ඉච්චනෙන කිමත්ථො?—"ඝතො නාදීනං".

සාගමො සෙ.—61—86

සකාරාගමො හොති සෙ විභත්තිම්හි.
පුරිසස්ස, අග්ගිස්ස, දණ්ඩිස්ස, ඉසිස්ස, භික්ඛුස්ස, සයම්භුස්ස, අභිභුස්ස.
සෙති කිමත්ථං?—පුරිසස්මිං.

සංසාසෙවකවචනෙසු ච.—62—206

සංසාසු එකවචනෙසු විභත්තාදෙසෙසු සකාරාගමො හොති.
එතිස්සං, එතිස්සා, ඉමිස්සං, ඉමිස්සා, තිස්සං, තිස්සා, තස්සං, තස්සා, යස්සං, යස්සා, අමුස්සං, අමුස්සා.
සංසාස්විති කිමත්ථං?—අග්ගිනා, පාණිනා.
එකවචනෙස්විති කිමත්ථං?—තාසං, සබ්බාසං.
විභත්තාදෙසෙස්විති කිමත්ථං?—මනසා, වචසා, ථාමසා.

එතිමාසමි.—63—217

එතාඉමා ඉච්චෙතෙසමන්තො සරො ඉකාරො හොති සංසාසු එකවචනෙසු විභත්තාදෙසෙසු.
එතිස්සං, එතිස්සා, ඉමිස්සං, ඉමිස්සා.
සංසාස්විති කිමත්ථං?—එතාය, ඉමාය.
එකවචනෙස්විති කිමත්ථං?—එතාසං, ඉමාසං.

තස්සා වා.—64—216

තස්සා ඉත්ථියං වත්තමානාය ආකාරස්ස ඉකාරො හොති වා සංසාසෙවකවචනෙසු විභත්තාදෙසෙසු.
තිස්සං, තිස්සා, තස්සං, තස්සා.

තතො සස්ස ස්සාය.—65—215

තතො තා එතා ඉමාතො සස්ස විභත්තිස්ස ස්සායාදෙසො හොති වා අන්තො ච සරො ඉකාරො හොති.
තිස්සාය, තිස්සා, එතිස්සාය, එතිස්සා-ඉමිස්සාය, ඉමිස්සා.

ඝො රස්සං.—66—205

ඝො රස්සමාපජ්ජතෙ සංසාසු එකවචනෙසු විභත්තාදෙසෙසු.
තස්සං, තස්සා-යස්සං, යස්සා-සබ්බස්සං, සබ්බස්සා.
සංසාස්විති කිමත්ථං?—තාය, සබ්බාය.
එකවචනෙස්විති කිමත්ථං?—තාසං, සබ්බාසං.

නො ච ද්වාදිතො නම්හි.—67—229

ච ඉච්චෙවමාදිතො සඞ්ඛ්‍යාතො නකාරාගමො හොති නම්හි විභත්තිම්හි.

ද්වින්නං, තින්නං, චතුන්නං, පඤ්චන්නං, ඡන්නං, සත්තන්නං, අට්ඨන්නං, නවන්නං, දසන්නං.

ද්වාදිතොති කිමත්ථං?—සහස්සානං.

නම්හීති කිමත්ථං?—ද්විසු, තීසු.

චසද්දග්ගහණෙන ස්සං චාගමො හොති.

චතස්සන්නං ඉත්ථීනං, තිස්සන්නං වෙදනානං.

අමා පතො ස්මිංස්මානං වා.—68—184

ප ඉච්චෙතස්මා ස්මිංස්මා ඉච්චෙතෙසං අං ආ ආදෙසා හොන්ති වා යථාසඞ්ඛ්‍යං.

මත්‍යං, මතියං, මත්‍යා, මතියා, රත්‍යං, රතියං, රත්‍යා, රතියා, නිකත්‍යං, නිකතියං, නිකත්‍යා, නිකතියා, විකත්‍යං, විකතියං, විකත්‍යා, විකතියා, විරත්‍යං, විරතියං, විරත්‍යා, විරතියා, පුථව්‍යං, පුථවියං, පුථව්‍යා, පුථවියා, පවත්‍යං, පවතියං, පවත්‍යා, පවතියා.

ආදිතො ඔ ච.—69—186

ආදි ඉච්චෙතස්මා ස්මිං වචනස්ස අංඔ ච ආදෙසා හොන්ති වා.

ආදිං, ආදො.

වාති කිමත්ථං?—ආදිස්මිං, ආදිම්හි නාථං නමස්සිත්වා.

ච සද්දග්ගහණෙන අඤ්ඤස්මාපි ස්මිං වචනස්ස ආ ඔ අං ආදෙසා හොන්ති වා.

දිවා ච රත්තො ච හරන්ති යෙ බලිං—බාරාණසිං අහු රජ්ජං.

ඣලානමියුවා සරෙ වා.—70—30

ඣල ඉච්චෙතෙසං ඉය උව ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති වා සරෙ පරෙ යථාසඞ්ඛ්‍යං.

තියන්තං, පච්ඡියාගාරෙ, අග්ගියාගාරෙ, භික්ඛුවාසනෙ නිසීදති, පුථුවාසනෙ.

සරෙති කිමත්ථං?—තිමලං, තිඵලං, තිකචතුක්කං, තිදණ්ඩං, තිලොකං, තිනයනං, තිපාසං, තිහාසං, තිභවං, තිබන්ධනං, තිවෙදනං, තිපිටකං, තිවෙදං, චතුද්දිසං, පුථුභූතං.

වාති කිමත්ථං?—පඤ්චහඞ්ගෙහි සමන්නාගතො, තීහාකාරෙහි චක්ඛායතනං.

වාති විකප්පනත්ථං-ඉකාරස්ස අයාදෙසො හොති-වජ්ජනතායං.

යවකාරා ච.—71—491

ඣලානං යකාරවකාරාදෙසා හොන්ති වා සරෙ පරෙ යථාසඞ්ඛ්‍යං.

අග්‍යාගාරෙ, චක්ඛ්වායතනං, ස්වාගතං තෙ මහාවීර.
චසද්දග්ගහණං සම්පිණ්ඩනත්ථං.

පසඤ්ඤස්ස ච.—72—185

පසඤ්ඤස්ස විභත්තාදෙසෙ සරෙ පරෙ යකාරාදෙසො හොති.
පුථව්‍යා, රත්‍යා, මත්‍යා.
සරෙති කිමත්ථං?—පුථවියං.
චසද්දග්ගහණමනුකඩ්ඪනත්ථං.

ගාව සෙ.—73—174

ගො ඉච්චෙතස්ස ඔකාරස්ස ආවාදෙසො හොති සෙවිභත්තිම්හි.
ගාවස්ස.

යොසු ච.—74—169

ගො ඉච්චෙතස්ස ඔකාරස්ස ආවාදෙසො හොති යො ඉච්චෙතෙසු පරෙසු.

ගාවො ගච්ඡන්ති, ගාවො පස්සන්ති, ගාවී ගච්ඡන්ති, ගාවී පස්සන්ති.

චසද්දග්ගහණං කිමත්ථං?—නා ස්මා ස්මිංසු වචනෙසු ගො ඉච්චෙතස්ස ඔකාරස්ස ආවාදෙසො හොති.

ගාවෙන, ගාවා, ගාවෙ, ගාවෙසු.

අවම්හි ච.—75—170

ගො ඉච්චෙතස්ස ඔකාරස්ස ආව අව ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති අම්හි විභත්තිම්හි.

ගාවං, ගවං.

චසද්දග්ගහණෙන සාදිසෙසෙසු පුබ්බුත්තවචනෙසු ච අවාදෙසො හොති.

ගවස්ස, ගවො, ගවෙන, ගවා, ගවෙ, ගවෙසු.

ආවස්සු වා.—76—171

ආව ඉච්චෙතස්ස ගාවාදෙසස්ස අන්තස්ස සරස්ස උකාරාදෙසො හොති වා අම්හි විභත්තිම්හි.

ගාවුං, ගාවං.
ආවස්සෙති කිමත්ථං?—ගවං.
අම්හීති කිමත්ථං?—ගාවො තිට්ඨන්ති.

තතො නම්මපතිම්හා ලුත්තෙ ච සමාසෙ.—77—175

තතො ගොසද්දතො නංවචනස්ස අං ආදෙසො හොති.

ගො ඉච්චෙතස්ස ඔකාරස්ස ආවාදෙසො හොති පතිම්හි පරෙ අලුත්තෙ ච සමාසෙ.

ගවම්පතිස්ස ථෙරස්ස.

අලුත්තෙති කිමත්ථං?—ගොපති,

චසද්දග්ගහණෙන අසමාසෙපි නං වචනස්ස අං ආදෙසො හොති–ගො ඉච්චෙතස්ස ඔකාරස්ස අවාදෙසො ච හොති–ගවං.

ඔ සරෙ ච.—78—31

ගො ඉච්චෙතස්ස ඔකාරස්ස අවාදෙසො ච හොති සමාසෙ සරෙ පරෙ.

ගවස්සකං, ගවෙළකං, ගවාජිනං.

චසද්දග්ගහණෙන උවණ්ණ ඉච්චෙවමන්තානං ලිඞ්ගානං උවඅව උරාදෙසා හොන්ති සම්බංයො ඉච්චෙතෙසු පරෙසු කචි.

භුවි, පසවො, ගුරවො, චතුරො.

සරෙති කිමත්ථං?—ගොධනො, ගොවින්දෙ.

තබ්බිපරීතූපපදෙ බ්‍යඤ්ජනෙ ච.-79-46

තස්ස අවසද්දස්ස යද උපපදෙ නිටඨ්මානස්ස තස්ස ඔකාරස්ස උ විපරීතො හොති බ්‍යඤ්ජනෙ පරෙ.

උග්ගතෙ සුරියෙ, උග්ගච්ඡති, උග්ගහෙත්වා.

චසද්දග්ගහණමවධාරණත්ථං—අවසානෙ, අවකිරණෙ, අවකිරති.

ගොණ නම්හි වා.—80—173

සබ්බසෙසව ගොසද්දස්ස ගොණාදෙසො හොති වා නම්හි විභත්තිම්හි.

ගොණානං සත්තනනං.

වාති කිමත්ථං?—ගොනං.

ගවඤ්ච තරමානානං උජුං ගච්ඡති පුඞ්ගවො,
සබ්බා ගාවී උජුං යන්ති නෙත්තෙ උජුගතෙ සති.

යොගවිභාගෙන අඤ්ඤත්‍රාපි ගොණාදෙසො හොති––ගොණභූතානං.

සුහිනාසු ච.—81—172

සුහිනා ඉච්චෙතෙසු ච සබ්බස්ස ගොසද්දස්ස ගොණාදෙසො හොති වා.

ගොණෙසු, ගොණෙහි, ගොණෙන.

වාති කිමත්ථං?—ගොසු, ගොහි, ගොහි, ගාවෙන.

චසද්දග්ගහණෙන ස්‍යාදි සෙසෙසු පුබ්බුත්තරවචනෙසවපි ගොණ ගු ගවයාදෙසා හොන්ති.

ගොණා, ගොණා, ගොණං, ගොණෙ, ගොණස්ස, ගොණම්හා, ගොණස්මා, ගුන්නං, ගවයෙහි.

අංමො නිග්ගහීතං ඣලපෙහි.—82—149

අංවචනස්ස මකාරස්ස ච ඣලපඉච්චෙතෙහි නිග්ගහීතං හොති.

අග්ගිං, ඉසිං, මහෙසිං, ගහපතිං, දණ්ඩිං, භික්ඛුං, සයම්භුං, අභිභුං, ඉත්ථිං, රත්තිං, වධුං-පුල්ලිඞ්ගං, පුමභාවො, පුඩෙකාකිලො.

අං මොති කිමත්ථං?—අග්ගිනා, පාණිනා රත්තියා, භික්ඛුනා, ඉත්ථියා, වධුයා.

ඣලපෙහීති කිමත්ථං?—සුඛං, දුක්ඛං.

පුනරාරම්භග්ගහණං විභාසා නිවත්තනත්ථං—අග්ගිං, වධුං, පටුං, බන්ධුං, බුද්ධිං.

සරලොපො මාදෙසප්පච්චයා දිම්හි සරලොපෙ තු පකති.—83—67

සරලොපො හොති අමාදෙසප්පච්චයාදිම්හි සරලොපෙ කතෙ තු පකති හොති.

පුරිසං, පුරිසෙ, පාපං, පාපෙ, පාපියො, පාපිට්ඨො.

අමාදෙසප්පච්චයාදිම්හීති කිමත්ථං?—අප්පමාදො අමතපදං.

සරලොපෙති කිමත්ථං?—පුරිසස්ස, දණ්ඩිනං.

තුසද්දග්ගහණමවධාරණත්ථං—භික්ඛුනී, ගහපතානී.

පකතිග්ගහණසාමත්ථෙන පුන සන්ධිභාවො ච හොති.

සෙය්‍යො, සෙට්ඨො, ජෙය්‍යො, ජෙට්ඨො.

අඝො රස්සමෙකවචන යොසවපි ච.—84—144

අඝොරස්සමාපජ්ජතෙ එකවචනයො ඉච්චෙතෙසු ච.

ඉත්ථිං, ඉත්ථියො, ඉත්ථියා—වධුං, වධුයො, වධුයා—දණ්ඩිනං, දණ්ඩිනො, දණ්ඩිනා-සයම්භුං, සයම්භුවො, සයම්භුනා.

අඝොති කිමත්ථං?—කඤ්ඤං, කඤ්ඤා, කඤ්ඤායො, කඤ්ඤාය.

එකවචනෙසවිති කිමත්ථං?—ඉත්ථීහි, සයම්භූහි.

චසද්දග්ගහණමවධාරණත්ථං—නදිං, නදියො, නදියා.

අපිග්ගහණෙන න රස්සමාපජ්ජතෙ—ඉත්ථී, භික්ඛුනී.

න සිසම්මනපුංසකානි. —85—160

සිසම්ං අනපුංසකානි ලිඞගානි න රසසමාපජජනෙත.

ඉත්‍ථි, දණ්ඩී, සයම්භූ, වධූ, භිකඛුනී.

සිසම්නති කිමතථං?—හොති ඉත්‍ථි, භො සයම්භූ, හොති වධූ, භො දණ්ඩි.

අනපුංසකානීති කිමතථං?—සුඛකාරි දානං, සුඛකාරි සීලං, සිඝයායි චිත්තං.

උභාදිතො නම්නනං.—86—227

උභ ඉචෙචවමාදිතො නංවචනසස ඉනනං හොති.

උභිනනං, ද්විනනං.

උභාදිතොති කිමතථං?—උභයෙසං.

ඉණ්ණම්ණණනනං තීහි සඞඛ්‍යාහි.—87—231

නංවචනසස ඉණ්ණං ඉණ්ණනනං ඉචෙචතෙ ආදෙසා හොනති තීහි සංඛ්‍යාහි.

තිණ්ණං, තිණ්ණනනං.

තීහිති කිමතථං?—චිනනං.

යොසු කතනිකාරලොපෙසු දීඝං.-88-147

සබෙබ සරා යොසු කතනිකාරලොපෙසු දීඝමාපජජනෙත.
අගගී, භිකඛූ, රතතී, යාගූ, අටඨී, අටඨීනි, ආයූ, ආයූනි, සබබානි, යානි, තානි, කානි, කතමානි, එතානි, අමූනි, ඉමානි.

යොසවිති කිමතථං?—අගගි, භිකඛු, රතති, යාගු, සබෙබා, යො, සො, කො, අමුකො.

කතනිකාරලොපෙසවිති කිමතථං?—ඉත්‍ථියො, වධුයො, සයම්භුවො.

පුනරාරමභගගහණං කිමතථං?—නිචචදීපනතථං-අගගී, භිකඛූ, රතතී, යානී, තානී, කතමානී.

සුනංහිසු ච.—89—87

සුනංහි ඉචෙචතෙසු ච සබෙබ සරා දීඝමාපජජනෙත.
අගගීසු, අගගීනං, අගගීහි—භිකඛූසු, භිකඛූනං, භිකඛූහි, රතතීසු, රතතීනං, රතතීහි, පුරිසානං.

එතෙසවිති කිමතථං?—අගගිනා, පාණිනා, දණ්ඩිනා.

චසදදගගහණමවධාරණතථං—සුඛෙතෙසු බ්‍රහමචාරිසු, ධමම මකකාසි භගවා, භිකඛූනං දානං දතවා සකෙහි පාණීහි.

පඤ්චාදීනමත්තං.—90—252

පඤ්චාදීනං සඞ්ඛ්‍යානමන්තො අත්තමාපජ්ජතෙ සුනංහි ඉච්චෙ තෙසු පරෙසු.

පඤ්චසු, පඤ්චන්නං, පඤ්චහි—ඡසු, ඡන්නං, ඡහි—සත්තසු, සත්තන්නං, සත්තහි-අට්ඨසු, අට්ඨන්නං, අට්ඨහි-නවසු, නවන්නං, නවහි—දසසු, දසන්නං, දසහි.

පඤ්චාදීනමිති කිමත්ථං?—ඞීසු, ඞීන්නං, ඞීහි.

අත්තමිති භාවනිද්දෙසො උභයස්සාගමනත්ථං—අන්තො උකාරො අත්තමාපජ්ජතෙ-චතස්සන්නං ඉත්ථීනං, තිස්සන්නං වෙදනානං.

පතිස්සිනීමහි.—91—194

පතිස්සන්තො අත්තමාපජ්ජතෙ ඉනීමහි පච්චයෙ පරෙ.

ගහපතානී.

ඉනීමහීති කිමත්ථං?–ගහපති.

න්තුස්සන්තො යොසු ච.—92—100

න්තුප්පච්චයස්සන්තො අත්තමාපජ්ජතෙ සුනංහියො ඉච්චෙ තෙසු පරෙසු.

ගුණවන්තෙසු, ගුණවන්තානං, ගුණවන්තෙහි, ගුණවන්තා, ගුණවන්තෙ.

න්තුස්සෙති කිමත්ථං?–ඉසීනං.

එතෙස්විති කිමත්ථං?–ගුණවා.

චසද්දග්ගහණෙන අඤ්ඤෙසු ච වචනෙසු අත්තං ච හොති.

ගුණවන්තස්මිං ගුණවන්තෙන.

අන්තග්ගහණෙන න්තුප්පච්චයස්සන්තො අත්තඤ්ච හොති.

යොනං ඉකාරො ච.

ගුණවන්ති.

සබ්බස්ස වා අංසෙසු.—93—106

සබ්බස්සෙව න්තුප්පච්චයස්ස අත්තං හොති වා අංසඉච්චෙතෙසු.
සතිමං භික්ඛුං, සතිමන්තං භික්ඛුං වා, බන්ධුමං රාජානං.
බන්ධුමන්තං රාජානං වා, සතිමස්ස භික්ඛුනො, සතිමතො භික්ඛුනො වා, බන්ධුමස්ස රඤ්ඤො, බන්ධුමතො රඤ්ඤො වා සුංකංදෙති.
එතෙස්විති කිමත්ථං–සතිමා භික්ඛු, බන්ධුමා රාජා.

සිම්හි වා.—94—105

න්තුප්පච්චයස්ස අන්තො අත්තං හොති වා සිම්හි විභත්තිම්හි.

හිමවන්තො ච පබ්බතො—හිමො යස්ස අත්ථි තස්මිං වා විජ්ජතීති හිමවන්තො.

වාති කිමත්ථං?—හිමවා පබ්බතො.

අග්ගිස්සිනි.—95—145

අග්ගිස්ස අන්තො ඉනි හොති වා සිම්හි විභත්තිම්හි.

පුරතො අග්ගිනි—පච්ඡතො අග්ගිනි, දක්ඛිණතො අග්ගිනි වාමතො අග්ගිනි.

වාති කිමත්ථං?—අග්ගි.

යොස්වකතරස්සො ඣො.—96—148

යොසු අකතරස්සො ඣො අත්තමාපජ්ජතෙ.

අග්ගයො, මුනයො, ඉසයො, ගහපතයො.
යොස්විති කිමත්ථං?—අග්ගීසු.
අකතරස්සොති කිමත්ථං?—දණ්ඩිනො.
ඣොති කිමත්ථං?—රත්තියො.

වෙවොසු ලො ච.—97—156

වෙවො ඉච්චෙතෙසු අකතරස්සො ලො අත්තමාපජ්ජතෙ.
භික්ඛවෙ, භික්ඛවො, හෙතවෙ, හෙතවො.
අකතරස්සොති කිමත්ථං?—සයම්භුවො, වෙස්සභුවො, පරාභිභුවො.
වෙවොස්විති කිමත්ථං?—හෙතුනා, කෙතුනා, සෙතුනා.
චසද්දග්ගහණං අත්තමනුකඩ්ඪනත්ථං.

මාතුලාදීනමානත්තමීකාරෙ.—98—189

මාතුල ඉච්චෙවමාදීනමන්තො ආනත්තමාපජ්ජතෙ ඊකාරප්පච්චයෙ පරෙ.
මාතුලානී, අය්‍යකානී, වාරුණානී.
ඊකාරෙති කිමත්ථං?—භික්ඛුනී, රාජිනී, ජලිනී, ගහපතානී.
ආනත්තග්ගහණෙන නදී ඉච්චෙතස්ස දිසද්දස්ස ජ්ජා ජ්ජා ආදෙසා හොන්ති සහ විභත්තියා යො නා ස ඉච්චෙතෙසු.
නජ්ජො සන්දන්ති, නජ්ජා කතං තරඞ්ගං, නජ්ජානෙරඤ්ජරාය තීරෙ.

ස්මාහිස්මින්නං ම්හාභි ම්හි වා.—99—81

සබ්බතො ලිඞ්ගතො ස්මා හි ස්මිං ඉච්චෙතෙසං ම්හාභි ම්හි ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති වා යථාසඞ්ඛ්‍යං.
පුරිසම්හා, පුරිසස්මා, පුරිසෙභි, පුරිසෙහි, පුරිසම්හි, පුරිසස්මිං.
ස්මාහි ස්මින්නම්ති කිමත්ථං?—වණ්ණවන්තං අගන්ධකං විරූළ්හපුප්ඵං පස්සසි, මහන්තං ඡත්තං.

න තිමෙහි කතාකාරෙහි.—100—214

ත ඉම ඉච්චෙතෙහි කතාකාරෙහි සමා සම්නනං මිහා මහි ඉච්චෙතෙ ආදෙසා න හොන්ති.

අසමා ඨානා භයං උප්පජ්ජති, අසමිං ඨානෙ භයං තිට්ඨති, අසමා, අසමිං.

කතාකාරෙහීති කිමත්ථං?—තම්හා, තම්හි, ඉමම්හා, ඉමම්හි.

සුහිසවකාරෙ එ.—101 - 80

සුහිඉච්චෙතෙසු අකාරො එත්ත මාපජ්ජතෙ.

සබ්බෙසු, යෙසු, තෙසු, කෙසු, පුරිසෙසු, ඉමෙසු, කුසලෙසු, තුම්හෙසු, අම්හෙසු—සබ්බෙහි, යෙහි, තෙහි, කෙහි, පුරිසෙහි, ඉමෙහි, කුසලෙහි, තුම්හෙහි, අම්හෙහි.

සබ්බනාමානං නම්හි ච.—102—202

සබ්බෙසං සබ්බනාමානං අකාරො එත්තමාපජ්ජතෙ නම්හි විභත්තිම්හි.

සබ්බෙසං, සබ්බෙසානං, යෙසං, යෙසානං, තෙසං, තෙසානං, කෙසං, කෙසානං, ඉමෙසං, ඉමෙසානං, ඉතරෙසං, ඉතරෙසානං, කතමෙසං; කතමෙසානං.

සබ්බනාමානම්ති කිමත්ථං?—බුද්ධානං භගවන්තානං.

අකාරොති කිමත්ථං?—අමූසං, අමූසානං.

නම්හීති කිමත්ථං?—සබ්බෙ, ඉමෙ.

චසද්දග්ගහණං එග්ගහණමනුකඩ්ඪනත්ථං.

අතො නෙන.—103—79

තස්මා අකාරතො නා වචනස්ස එනාදෙසො හොති.

සබ්බෙන, යෙන, තෙන, කෙන, අනෙන, පුරිසෙන, රූපෙන.

අතොති කිමත්ථං?-මුනිනා, අමුනා, භික්ඛුනා.

නාති කිමත්ථං?—තස්මා, තස්මා.

සො.—104—66

තස්මා අකාරතො සි වචනස්ස ඔකාරො හොති.

සබ්බො, යො, සො, කො, අමුකො, පුරිසො.

සිති කිමත්ථං?—පුරිසානං.

අතොති කිමත්ථං?—සයම්භූ.

සො වා.—105

තස්මා අකාරතො නාවචනස්ස සො ආදෙසො හොති වා.

අත්ථසො, බ්‍යඤ්ජනසො, සුත්තසො, පදසො, යසසො, උපායසො, සබ්බසො, ඨානසො, ථාමසො.

වාති කිමත්ථං?--පාදෙන වා පාදරහෙන වා ථෙය්‍යචිත්තෙන.

දීඝොරෙහි.—106—302

දීඝඔර ඉච්චෙතෙහි සමාවචනස්ස සො ආදෙසො හොති වා.
දීඝසො, දීඝම්හා, ඔරසො, ඔරම්හා.
දීඝොරෙහිති කිමත්ථං?—අමුනා, සරම්හා, වචනම්හා.

සබ්බයොනීනමාඑ.—107—69

තස්මා අකාරතො සබ්බෙසං යොනීනං ආ එ ආදෙසා හොන්ති වා යථාසඞ්ඛ්‍යං.

පුරිසා, පුරිසෙ, රූපා, රූපෙ.
වාති කිමත්ථං?—අග්ගයො, මුනයො, ඉසයො.
යොනීනන්ති කිමත්ථං?—පුරිසස්ස, රූපස්ස.
අකාරතොති කිමත්ථං?—දණ්ඩිනො, අට්ඨීනි, අග්ගී ජලන්ති, මුනීවරන්ති.

සමාස්මිනනං වා.—108—90

තස්මා අකාරතො සබ්බෙසං ස්මා ස්මිං ඉච්චෙතෙසං ආ එ ආදෙසා හොන්ති වා යථාසඞ්ඛ්‍යං.

පුරිසා, පුරිසස්මා, පුරිසෙ, පුරිසස්මිං.
අකාරතොති කිමත්ථං?—දණ්ඩිනා, දණ්ඩිස්මිං—භික්ඛුනා, භික්ඛුස්මිං.
වාති කිමත්ථං?—පුරිසම්හා, පුරිසස්මිං.

ආය චතුත්ථෙකවචනස්ස තු.—109—295

තස්මා අකාරතො චතුත්ථෙකවචනස්ස ආයාදෙසො හොති වා.
අත්ථාය හිතාය සුඛාය දෙවමනුස්සානං බුද්ධො ලොකෙ උප්පජ්ජති.
අකාරතොති කිමත්ථං.?—ඉසිස්ස.
චතුත්ථීති කිමත්ථං?—පුරිසස්ස මුඛං.
එකවචනස්සෙති කිමත්ථං?—පුරිසානං ධනං දදාති.
වාති කිමත්ථං?—දතා හොති සමණස්ස වා බ්‍රාහ්මණස්ස වා.
තුසද්දග්ගහණෙන ත්ථං ච හොති—අත්තත්ථං, හිතත්ථං, සුඛත්ථං.

තයො නෙව ච සබ්බනාමෙහි.-110-201

තෙහි සබ්බනාමෙහි අකාරන්තෙහි ස්මා ස්මිං ස ඉච්චෙතෙසං තයො ආ එ ආයාදෙසා නෙව හොන්ති.
සබ්බස්මා, සබ්බස්මිං, සබ්බස්ස, යස්මා, යස්මිං, යස්ස, තස්මා, තස්මිං, තස්ස, කස්මා, කස්මිං, කස්ස, ඉමස්මා, ඉමස්මිං, ඉමස්ස.
සබ්බනාමෙහීති කිමත්ථං?—පාපා, පාපෙ, පාපාය.
චසද්දග්ගහණං අතොග්ගහණමනුකඩ්ඪනත්ථං.

ඝතො නාදීනං.—111—179

තස්මා ඝතො නාදීනමෙකවචනානං විභත්තිගණානං ආයාදෙසො හොති.

කඤ්ඤාය කතං කම්මං, කඤ්ඤාය දීයතෙ, කඤ්ඤාය නිස්සටං වත්‍ථං, කඤ්ඤාය පරිග්ගහො, කඤ්ඤාය පතිට්ඨිතං සීලං.

ඝතොති කිමත්‍ථං?—රත්තියා, වධුයා, ධෙනුයා, දෙවියා.

නාදීනම්ති කිමත්‍ථං?—කඤ්ඤං, විජ්ජං, වීණං, ගංගං.

එකවචනානම්ති කිමත්‍ථං?—සබ්බාසු, යාසු, තාසු, කාසු, ඉමාසු, පභාසු.

පතො යා.—112—183

තස්මා පතො නාදීනමෙකවචනානං විභත්තිගණානං යාදෙසො හොති.

රත්තියා, ඉත්‍ථියා, වධුයා, ධෙනුයා, දෙවියා.

නාදීනම්ති කිමත්‍ථං? - රත්ති, රත්තිං, ඉත්‍ථි, ඉත්‍ථිං.

පතොති කිමත්‍ථං?—කඤ්ඤාය, වීණාය, ගංගාය, පභාය.

එකවචනානම්ති කිමත්‍ථං?—රත්තීනං, ඉත්‍ථිනං.

සබ්බාතො ගස්සෙ වා.—113—132

තස්මා සබ්බාතො ගස්ස අකාර ආකාර ඉකාර ඊකාර එකාරාදෙසා හොන්ති වා.

භො සබ්බ, භො සබ්බා, භො සබ්බි, භො සබ්බී, භො සබ්බෙ.

ඝතෙ ච.—114—178

තස්මා ඝතො ගස්ස එකාරො හොති.

භොති අය්‍යෙ, භොති කඤ්ඤෙ, භොති ඛරාදියෙ.

චසද්දග්ගහණං අවධාරණත්‍ථං—සන්නිට්ඨානං.

න අම්මාදිතො.—115—181

තතො අම්මාදිතො ගස්ස එකාරත්තං න හොති.

භොති අම්මා, භොති අන්නා, භොති අම්බා, භොති තාතා.

අම්මාදිතොති කිමත්‍ථං?—භොති කඤ්ඤෙ.

අකතරස්සා ලතො ය්‍යාලපනස්ස වෙ වො.—116 – 157

තස්මා අකතරස්සා ලතො ය්‍යාලපනස්ස වෙ වො ආදෙසා හොන්ති වා.

භික්ඛවෙ, භික්ඛවො, හෙතවෙ, හෙතවො.

අකතරස්සාති කිමත්‍ථං?—සයම්භුවො.

ලතොති කිමත්‍ථං?—නාගියො, අග්ගයො, ධෙනුයො, යාගුයො.

ආලපනස්සෙති කිමත්‍ථං--තෙ හෙතවො, තෙ භික්ඛවො.

ඣලතො සස්ස නො වා.—117—124

තස්මා ඣලතො සස්ස විභත්තිස්ස නො ආදෙසො හොති වා.

අග්ගිනො, අග්ගිස්ස, සඛිනො, සඛිස්ස, දණ්ඩිනො, දණ්ඩිස්ස, භික්ඛුනො, භික්ඛුස්ස, සයම්භුනො, සයම්භුස්ස.

ස්සෙති කිමත්ථං?—ඉසිනා, භික්ඛුනා.

ඣලතොති කිමත්ථං?—පුරිසස්ස.

ඣපතො ච යොනං ලොපො.—118—146

තෙහි ඣපඣලඉච්චෙතෙහි යොනං ලොපො හොති වා.

කඤ්ඤා, කඤ්ඤායො, වීණා, වීණායො, රත්තී, රත්තියො, ඉත්ථී, ඉත්ථියො, වධූ, වධුයො, යාගු, යාගුයො, අග්ගී, අග්ගයො, භික්ඛූ, භික්ඛවො, සයම්භූ, සයම්භුවො, අට්ඨී, අට්ඨීනි, ආයූ, ආයූනි.

ලතො වොකාරො ච.—119—155

තස්මා ලතො යොනං වොකාරො හොති වා.

භික්ඛවො, භික්ඛූ, සයම්භුවො, සයම්භූ.

කාරග්ගහණං කිමත්ථං?—යොනං නො ච හොති-ජන්තුනො.

චසද්දග්ගහණමවධාරනත්ථං?—අමූ පුරිසා තිට්ඨන්ති, අමූ පුරිසෙ පස්සථ.

ඉති නාමකප්පෙ පඨමො කණ්ඩො.

අම්හස්ස මමං සවිභත්තිස්ස සෙ.—120—243

සබ්බස්සෙව අම්හසද්දස්ස සවිභත්තිස්ස මමං ආදෙසො හොති සෙ විභත්තිම්හි.

මමං දීයතෙ පුරිසෙන, මමං පරිග්ගහො.

මයං යොම්හි පඨමෙ.—121—233

සබ්බස්සෙව අම්හසද්දස්ස සවිභත්තිස්ස මයං ආදෙසො හොති යොම්හි පඨමෙ.

මයං ගච්ඡාම, මයං දෙම.

අම්හස්සෙති කිමත්ථං?—පුරිසා තිට්ඨන්ති.

යොම්හීති කිමත්ථං?—අහං ගච්ඡාමි.

පඨමෙති කිමත්ථං?—අම්හාකං පස්සසි ත්වං.

න්තුස්සන්තො.—122—99

සබ්බස්සෙව න්තුප්පච්චයස්ස සවිභත්තිස්ස න්තො ආදෙසො හොති යොම්හි පඨමෙ—ගුණවන්තො තිට්ඨන්ති.

නතුසෙති කිමත්‍ථං?—සබ්බෙ සත්තා ගච්ඡන්ති
පඨමෙති කිමත්‍ථං?—ගුණවන්තෙ පස්සන්ති.

න්තස්ස සෙ වා.—123—103

සබ්බස්සෙව න්තුප්පච්චයස්ස සවිභත්තිස්ස න්තස්සාදෙසො හොති වා සෙ විභත්තිම්හි.

සීලවන්තස්ස ඣායිනො, සීලවතො ඣායිනො.
සෙති කිමත්‍ථං?—සීලවා තිට්ඨති.

ආ සිම්හි.—124—98

සබ්බස්සෙව න්තුප්පච්චයස්ස සවිභත්තිස්ස ආ ආදෙසො හොති වා සිම්හි විභත්තිම්හි.

ගුණවා, පඤ්ඤවා, සීලවා, බලවා, සතිමා, මතිමා.
න්තුසෙති කිමත්‍ථං?—පුරිසො තිට්ඨති.
සිම්හීති කිමත්‍ථං?—සීලවන්තො තිට්ඨන්ති.

අං නපුංසකෙ.—125—198

සබ්බස්සෙව න්තුප්පච්චයස්ස සවිභත්තිස්ස අං ආදෙසො හොති. සිම්හි විභත්තිම්හි නපුංසකෙ වත්තමානස්ස ලිඞ්ගස්ස.

ගුණවං චිත්තං තිට්ඨති, රුචිමං පුප්ඵං විරොචති.
සිම්හීති කිමත්‍ථං?—වණ්ණවන්තං අගන්ධකං විරූළ්හපුප්ඵං පස්සසි.

අවණ්ණා ච ගෙ.—126—101

සබ්බස්සෙව න්තුප්පච්චයස්ස සවිභත්තිස්ස අං අ ආ ආදෙසා හොන්ති ගෙ පරෙ.

භො ගුණවං, භො ගුණව, භො ගුණවා.
චසද්දග්ගහණං අංගහණානුකඩ්ඪනත්‍ථං.

තොතිතා ස ස්මිං නාසු.—127—102

සබ්බස්සෙව න්තුප්පච්චයස්ස සවිභත්තිස්ස තො ති තා ආදෙසා හොන්ති වා ස ස්මිං නා ඉච්චෙතෙසු යථා සඞ්ඛ්‍යං

ගුණවතො, ගුණවන්තස්ස, ගුණවති, ගුණවන්තස්මිං, ගුණවතා, ගුණවන්තෙන—සතිමතො, සතිමන්තස්ස, සතිමති, සතිමන්තස්මිං, සතිමතා, සතිමන්තෙන.
එතෙස්විති කිමත්‍ථං?—ගුණවා, සතිමා.

නම්හි තං වා.—128—104

සබ්බස්සෙව න්තුප්පච්චයස්ස සවිභත්තිස්ස තමාදෙසො හොති වා නම්හි විභත්තිම්හි.

ගුණවතං, ගුණවන්තානං, සතිමතං, සතිමන්තානං.

නම්හීති කිමත්ථං?—ගුණවන්තො තිට්ඨන්ති, සතිමන්තො තිට්ඨන්ති.

ඉමස්සිදමංසිසු නපුංසකෙ.—129—222

සබ්බස්සෙව ඉමසද්දස්ස සවිභත්තිස්ස ඉදං හොති වා අංසිසු නපුංසකෙ වත්තමානස්ස ලිඞ්ගස්ස.

ඉදං චිත්තං පස්සසි, ඉදං චිත්තං තිට්ඨති—ඉමං චිත්තං පස්සසි, ඉමං චිත්තං තිට්ඨතිවා.

නපුංසකෙති කිමත්ථං?—ඉමං පුරිසං පස්සසි, අයං පුරිසො තිට්ඨති.

අමුස්සාදුං.—130—225

සබ්බස්සෙව අමුසද්දස්ස සවිභත්තිස්ස අදුං හොති අංසිසු නපුංසකෙ වත්තමානස්ස ලිඞ්ගස්ස.

අදුං පුප්ඵං පස්සසි, අදුං පුප්ඵං විරොචති.

නපුංසකෙති කිමත්ථං?—අමුං රාජානං පස්සසි, අසු රාජා තිට්ඨති.

ඉත්ථිපුමනපුංසකසඞ්ඛ්‍යං.—131—000

"ඉත්ථිපුමනපුංසකසඞ්ඛ්‍යං" ඉච්චෙතං අධිකාරත්ථං වෙදිතබ්බං.

යොසු ද්වින්නං ද්වෙ ච.—132—228

ද්වින්නං සඞ්ඛ්‍යානං ඉත්ථිපුමනපුංසකෙ වත්තමානානං සවිභත්තීනං ද්වෙ හොති යොසු ඉච්චෙතෙසු.

ද්වෙ ඉත්ථියො, ද්වෙ ධම්මා, ද්වෙ රූපානි.

යොස්විති කිමත්ථං?—ද්වීසු.

චසද්දග්ගහණෙන ද්විසද්දස්ස දුවෙ වය උභ උභය දුවි ච හොන්ති යො නා අං නං ඉච්චෙතෙසු.

දුවෙ සමණා, දුවෙ බ්‍රාහ්මණා, දුවෙ ජනා, වයෙන, වයං, උභින්නං, උභයෙසං, දුවින්නං.

තිචතුන්නං තිස්සො චතස්සො තයො චත්තාරො තීණි චත්තාරි.—133—230

තිචතුන්නං සඞ්ඛ්‍යානං ඉත්ථිපුමනපුංසකෙ වත්තමානානං සවිභත්තීනං තිස්සො චතස්සො තයො චත්තාරො තීණි චත්තාරි ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති යථාසඞ්ඛ්‍යං යො ඉච්චෙතෙසු.

තිස්සො වෙදනා, චතස්සො දිසා, තයො ජනා, චත්තාරො පුරිසා,

තීණි ආයතනානි, චත්තාරි අරියසච්චානි.

යොසුවිති කිමත්ථං?—තීසු, චතූසු.

පඤ්චාදීනමකාරො.—134—251

පඤ්චාදීනං සඞ්ඛ්‍යානං ඉත්ථිපුමනපුංසකෙ වත්තමානානං සවිභත්තිස්ස අන්තසරස්ස අකාරො හොති යොසු ඉච්චෙතෙසු.

පඤ්ච, පඤ්ච, ඡ, ඡ, සත්ත, සත්ත, අට්ඨ, අට්ඨ, නව, නව, දස, දස.

පඤ්චාදීන මිති කිමත්ථං?—ද්වෙ, තයො, චත්තාරි.

රාජස්ස රඤ්ඤො රාජිනො සෙ.—135—118

සබ්බස්සෙව රාජසද්දස්ස සවිභත්තිස්ස රඤ්ඤො රාජිනො ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති සෙ විභත්තිම්හි.

රඤ්ඤො, රාජිනො.

සෙති කිමත්ථං?—රඤ්ඤං.

රඤ්ඤං නම්හි වා.—136—119

සබ්බස්සෙව රාජසද්දස්ස සවිභත්තිස්ස රඤ්ඤං ආදෙසො හොති වා නම්හි විභත්තිම්හි.

රඤ්ඤං, රාජූනං.

නාම්හි රඤ්ඤා වා.—137—116

සබ්බස්සෙව රාජසද්දස්ස සවිභත්තිස්ස රඤ්ඤා ආදෙසො හොති වා නාම්හි විභත්තිම්හි.

තෙන රඤ්ඤා කතං කම්මං, රාජෙන වා කතං කම්මං.

නාම්හීති කිමත්ථං?—රඤ්ඤො සන්තකං.

ස්මිම්හි රඤ්ඤෙ රාජිනි.—138—121

සබ්බස්සෙව රාජසද්දස්ස සවිභත්තිස්ස රඤ්ඤෙ රාජිනි ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති ස්මිම්හි විභත්තිම්හි.

රඤ්ඤෙ, රාජිනි.

තුම්හාම්හානං තයි මයි.—139—245

සබ්බෙසං තුම්හාම්හසද්දානං සවිභත්තීනං තයි මයි ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති යථාසඞ්ඛ්‍යං ස්මිම්හි විභත්තිම්හි.

තයි, මයි.

ස්මිම්හීති කිමත්ථං?—ත්වං භවසි, අහං භවාමි.

ත්වමහං සිම්හි ච.—140—232

සබ්බෙසං තුම්හාම්හසද්දානං සවිභත්තීනං ත්වං අහං ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති යථාසඞ්ඛ්‍යං සිම්හි විභත්තිම්හි.

ත්වං, අහං.

සිම්හීති කිමත්ථං?—තයි, මයි.

චසද්දග්ගහණෙන තුවං ච හොති-තුවං සත්ථා.

තව මම සෙ.—141—241

සබ්බෙසං තුම්හාම්හසද්දානං සවිභත්තීනං තව මම ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති යථාසඞ්ඛ්‍යං සෙවිභත්තිම්හි.

තව, මම.

සෙති කිමත්ථං?—තයි, මයි.

තුය්හං මය්හං ච.—142—242

සබ්බෙසං තුම්හාම්හසද්දානං සවිභත්තීනං තුය්හං මය්හං ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති යථා සඞ්ඛ්‍යං සෙ විභත්තිම්හි.

තුය්හං, මය්හං.

සෙති කිමත්ථං?—තයා, මයා

චසද්දග්ගහණං සෙග්ගහණමනුකඩ්ඪනත්ථං.

තං මමම්හි.—143—235

සබ්බෙසං තුම්හාම්හසද්දානං සවිභත්තීනං තං මං ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති යථා සඞ්ඛ්‍යං අම්හි විභත්තිම්හි.

තං, මං.

අම්හීති කිමත්ථං?—තයා, මයා.

තවං මමං ච නවා.—144—234

සබ්බෙසං තුම්හාම්හසද්දානං සවිභත්තීනං තවං මමං ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති නවා යථා සඞ්ඛ්‍යං අම්හි විභත්තිම්හි.

තවං, මමං.

නවාති කිමත්ථං?—තං, මං, පස්සසි.

චසද්දග්ගහණං අං ගහණානුකඩ්ඪනත්ථං.

නාම්හි තයා මයා.—145—238

සබ්බෙසං තුම්හාම්හසද්දානං සවිභත්තීනං තයා මයා ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති යථා සඞ්ඛ්‍යං නාම්හි විභත්තිම්හි.

තයා, මයා.

නාම්හීති කිමත්ථං?—තුම්හෙහි, අම්හෙහි.

තුම්හස්ස තුවං ත්වමම්හි.—146—236

සබ්බස්ස තුම්හසද්දස්ස සවිභත්තිස්ස තුවං ත්වං ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති අම්හි විභත්තිම්හි.

කලිඞ්ගරස්ස තුවං මඤ්ඤෙ, කට්ඨස්ස ත්වං මඤ්ඤෙ.

පදතො දුතියා චතුත්ථී ඡට්ඨීසු වො නො.—147—246

සබ්බෙසානං තුම්හාම්හසද්දානං සවිභත්තීනං යදා පදස්මා පරෙසං වො නො ආදෙසා හොන්ති යථා සඞ්ඛ්‍යං දුතියා චතුත්ථී ඡට්ඨී ඉච්චෙතෙසු නවා.

පහාය වො ගමිස්සාමි, මා නො අජ්ජ විකන්තිංසු, ධම්මං වො භික්ඛවෙ දෙසිස්සාමි, සංවිභජෙථ නො රජ්ජෙන, තුට්ඨොස්මි වො පකතියා, සත්ථා නො භගවා අනුප්පත්තො.

නවාති කිමත්ථං?—එසො අම්හාකං සත්ථා.

තුම්හාම්හ ඉති කිමත්ථං?—එතෙ ඉසයො පස්සසි.

පදතොති කිමත්ථං?—තුම්හාකං සත්ථා.

එතෙස්විති කිමත්ථං?—ගච්ඡථ තුම්හෙ.

තෙමෙකවචනෙ.—148—247

සබ්බෙසං තුම්හාම්හසද්දානං සවිභත්තීනං යදා පදස්මා පරෙසං තෙ මෙ ආදෙසා හොන්ති යථා සඞ්ඛ්‍යං චතුත්ථී ඡට්ඨී ඉච්චෙතෙසු එකවචනෙසු.

දදාමි තෙ ගාමවරානි පඤ්ච, දදාහි මෙ ගාමවරං, ඉදං තෙ රට්ඨං, අයං මෙ පුත්තො.

පදතොති කිමත්ථං?—තව ඤාති, මම ඤාති.

නාම්හි.—149—248

සබ්බෙසං තුම්හාම්හසද්දානං සවිභත්තීනං යදා පදස්මා පරෙසං තෙ මෙ ආදෙසා න හොන්ති අම්හි විභත්තිම්හි.

පස්සෙය්‍ය තං වස්සසතං ආරොග්‍යං, සො මං බ්‍රැවි.

වා තතියෙ ච.—150—249

සබ්බෙසං තුම්හාම්හසද්දානං සවිභත්තීනං යදා පදස්මා පරෙසං තෙ මෙ ආදෙසා හොන්ති වා යථා සඞ්ඛ්‍යං තතියෙකවචනෙ පරෙ.

කතං තෙ පාපං, කතං තයා පාපං, කතං මෙ පාපං, කතං මයා පාපං.

පදතොති කිමත්ථං?—තයා කතං, මයා කතං.

චසද්දග්ගහණං තෙමෙග්ගහණමනුකඩ්ඪනත්ථං.

බහුවචනෙසු වො නො.—151—250

සබ්බෙසං තුම්හාම්හසද්දානං සවිභත්තීනං යදා පදස්මා පරෙසං වොනො ආදෙසා හොන්ති වා යථාසඞ්ඛ්‍යං තතියා බහුවචනෙ පරෙ.

කතං වො කම්මං, කතං නො කම්මං.
පදතොති කිමත්ථං?—තුම්හෙහි කතං, අම්හෙහි කතං.
බහුවචනග්ගහණෙන යොම්හි පඨමේ වො නො ආදෙසා හොන්ති.
ගාමං වො ගච්ඡෙය්‍යාථ, ගාමං නො ගච්ඡෙය්‍යාම.

පුමන්තස්සා සිම්හි.—152—136

පුමඉච්චෙවමන්තස්ස සවිභත්තිස්ස ආ ආදෙසො හොති සිම්හි විභත්තිම්හි.
පුමා තිට්ඨති.
සිම්හීති කිමත්ථං?—පුමානො තිට්ඨන්ති.
අන්තග්ගහණෙන මඝව යුව ඉච්චෙවමාදීනං ලිඞ්ගානමන්තස්ස සවිභත්තිස්ස ආ ආදෙසො හොති සිම්හි විභත්තිම්හි.
මඝවා, යුවා.

අමාලපනෙකවචනෙ.—153—138

පුම ඉච්චෙවමන්තස්ස සවිභත්තිස්ස අං හොති ආලපනෙකවචනෙ පරෙ.
හෙ පුමං.
ආලපනෙකවචනෙති කිමත්ථං?—හෙ පුමානො.

සමාසෙ ච විභාසා.—154—000

පුමඉච්චෙවමන්තස්ස සමාසෙ ච අං ආදෙසො හොති විභාසා.
ඉත්ථිච පුමාච නපුංසකංච ඉත්ථිපුංනපුංසකානි—ඉත්ථිපුංනපුංසකානං සමූහො. ඉත්ථිපුනනපුංසකසමූහො.
විභාසාති කිමත්ථං?—ඉත්ථිපුමනපුංසකානි.
චසද්දග්ගහණමංගහණානු කඩ්ඪනත්ථං.

යොස්වානො.—155—137

පුමඉච්චෙවමන්තස්ස සවිභත්තිස්ස ආනො ආදෙසො හොති යොසු විභත්තිසු.
පුමානො, හෙ පුමානො.
යොස්විති කිමත්ථං?—පුමා.

ආනෙ සම්මිහි වා.—156—142

පුමඉච්චෙව මන්තස්ස සවිභත්තිස්ස ආනෙ ආදෙසො හොති වා සම්මිහි විභත්තිම්හි.
පුමානෙ, පුමෙ වා.

ඛිවිභත්තිම්හි ච.—157—140

පුමඉච්චෙවමන්තස්ස ඛිවිභත්තිම්හි ච ආනෙ ආදෙසො හොති.
පුමානෙහි, පුමානෙහි.

පුන විභත්තිග්ගහණං කිමත්ථං?–සවිභත්තිග්ගහණනිවත්තනත්ථං.

පුමානෙහි.

චසද්දග්ගහණෙන මඝව යුව ඉච්චෙවමාදීනමන්තස්ස ආන ආදෙසො හොති සි යො අං යො ඉච්චෙතෙසු විභත්තිසු–පුමකම්ම ථාමන්තස්ස චුකාරො හොති සස්මා විභත්තිසු.

යුවානො, යුවානා, යුවානං, යුවානෙ, මඝවානො, මඝවානා, මඝවානං, මඝවානෙ—පුමුනො, පුමුනා, කම්මුනො, කම්මුනා, ථාමුනො, ථාමුනා.

සුස්මිමා වා.—158—143

පුමඉච්චෙව මන්තස්ස සු ඉච්චෙතස්මිං විභත්තිම්හි ආ ආදෙසො හොති වා.

පුමාසු, පුමෙසු වා.

උනාම්හි ච.—159—139

පුමඉච්චෙවමන්තස්ස ආ උ ආදෙසා හොන්ති වා නාම්හි විභත්තිම්හි.

පුමානා, පුමුනා, පුමෙන වා.

චසද්දග්ගහණං ආග්ගහණානුකඩ්ඪනත්ථං.

අකම්මන්තස්ස ච.—160—197

කම්ම ඉච්චෙව මන්තස්ස ච අ උ ආදෙසා හොන්ති වා නාම්හි විභත්තිම්හි.

කම්මනා, කම්මුනා, කම්මෙන වා.

චසද්දග්ගහණෙන මඝව යුව ඉච්චෙවමාදීනමන්තස්ස ආ ආදෙසො හොති ක්වචි නාසු, ඉච්චෙතෙසු.

මඝවානා, මඝවාසු, මඝවෙන වා–යුවානා, යුවාසු, යුවෙන වා.

ඉති නාමකප්පෙ දුතියො කණ්ඩො.

තුම්හාමෙහි නමාකං—161—244

තෙහි තුම්හාමෙහි නං වචනස්ස ආකං හොති.
තුම්හාකං, අම්හාකං.
නම්හි කිමත්ථං?—තුම්හෙහි.

වායවප්පඨමො.—162—237

තෙහි තුම්හාමෙහි යො අප්පඨමො ආකං හොති වා.
තුම්හාකං පස්සසි, තුම්හෙ පස්සසි වා, අම්හාකං පස්සසි, අම්හෙ පස්සසි වා.
යොති කිමත්ථං?—තුම්හෙහි, අම්හෙහි.
අප්පඨමොති කිමත්ථං?—ගච්ඡථ තුම්හෙ, ගච්ඡාම මයං.
වාති විකප්පනත්ථං—යොනං අං ආනං හොන්ති.
තුම්හං, තුම්හානං, අම්හං, අම්හානං.

සස්සං.—163—240

තෙහි තුම්හාමෙහි සස්ස විභත්තිස්ස අං ආදෙසො හොති වා.
තුම්හං දීයතෙ, තුම්හං පරිග්ගහො, අම්හං දීයතෙ, අම්හං පරිග්ගහො, තව දීයතෙ, තව පරිග්ගහො, මම දීයතෙ, මම පරිග්ගහො.
සස්සෙති කිමත්ථං?—තුම්හෙසු, අම්හෙසු.

සබ්බනාමකාරතෙ පඨමො.—164—200

සබ්බස්සං සබ්බනාමානං අකාරතො පරෝ යො පඨමො එත්තමාපජ්ජතෙ.
සබ්බෙ, යෙ, තෙ, කෙ, තුම්හෙ, අම්හෙ, ඉමෙ.
සබ්බනාමානම්හි කිමත්ථං—අමූ පුරිසා.
යොති කිමත්ථං?-සබ්බො, යො, සො, කො, අයං.
පඨමග්ගහණං උත්තරසුත්තත්ථං.

ද්වන්දට්ඨා වා.—165—208

තස්මා සබ්බනාම අකාරතො ද්වන්දට්ඨා යො පඨමො එත්තමාපජ්ජතෙ වා.
කතර කතමෙ, කතර කතමා වා.
සබ්බනාමානම්හි කිමත්ථං?—දෙවා, අසුරා, නාගා, ගන්ධබ්බා, මනුස්සා.
ද්වන්දට්ඨාති කිමත්ථං?—තෙ, සබ්බෙ.

නාඤ්ඤං සබ්බනාමිකං.—166—209

සබ්බනාමිකවිධානං ඨපෙත්වා නාඤ්ඤං කාරියං හොති.

පුබ්බා ච අපරා ච පුබ්බාපරානං—පුබ්බා ච උත්තරා ච පුබ්බුත්තරානං—අධරෙ ච උත්තරෙ ච අධරුත්තරානං.

බහුබ්බීහිම්හි ච.—167—210

බහුබ්බීහිම්හි ච සමාසෙ සබ්බනාමිකවිධානං නාඤ්ඤං කාරියං හොති.

පියො පුබ්බො යස්සා සා පියපුබ්බාය—පියපුබ්බානං, පියපුබ්බෙ, පියපුබ්බස්ස.

චෙති කිමත්ථං?—සබ්බනාමිකවිධානං ච හොති.

දක්ඛිණපුබ්බස්සං දක්ඛිණපුබ්බස්සා—උත්තරපුබ්බස්සං උත්තරපුබ්බස්සා.

සබ්බතො නං සංසානං.—168—203

සබ්බතො සබ්බනාමතො නං වචනස්ස සංසානං ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති.

සබ්බෙසං, සබ්බෙසානං—සබ්බාසං, සබ්බාසානං-යෙසං, යෙසානං-යාසං, යාසානං-තෙසං, තෙසානං-තාසං, තාසානං-කෙසං, කෙසානං-කාසං, කාසානං-ඉමෙසං, ඉමෙසානං-ඉමාසං, ඉමාසානං-අමූසං අමූසානං.

නන්ති කිමත්ථං?—සබ්බස්ස, යස්ස, කස්ස, තස්ස, එවං, සබ්බත්ථ.

රාජස්ස රාජු සුනංහිසු ච.—169—117

සබ්බස්ස රාජසද්දස්ස රාජු ආදෙසො හොති සුනංහි ඉච්චෙතෙසු.

රාජුසු, රාජුනං, රාජූහි, රාජූභි.

සුනංහිසූති කිමත්ථං?—රාජා

චසද්දග්ගහණමවධාරණත්ථං?—රාජෙසු, රාජානං, රාජෙහි, රාජෙභි.

සබ්බස්සිමස්සෙ වා.—170—220

සබ්බස්ස ඉමසද්දස්ස එකාරො හොති වා සුනංහි ඉච්චෙතෙසු.

එසු, ඉමෙසු, එසං, ඉමෙසං, එහි, ඉමෙහි.

ඉමස්සෙති කිමත්ථං?—එතෙසු, එතෙසං, එතෙහි.

අනිමි නාමම්හි ච.—171—219

ඉමසද්දස්ස සබ්බස්සෙව අනඉමි ආදෙසා හොන්ති නාම්හි විභත්තිම්හි.

අනෙන ධම්මදානෙන සුඛිතා හොතු සා පජා,
ඉමිනා බුද්ධපූජෙන පත්වාන අමතං පදං,
නාමහීති කිමත්ථං?—ඉමෙසු, ඉමෙසං, ඉමෙහි.
චසද්දග්ගහණං වාගහණනිවත්තනත්ථං.

අනපුංසකස්සායං සිම්හි.—172—218

ඉමසද්දස්ස සබ්බස්සෙව අනපුංසකස්ස අයං ආදෙසො හොති සිම්හි විභත්තිම්හි.

අයං පුරිසො, අයං ඉත්ථි.
අනපුංසකස්සෙති කිමත්ථං?—ඉදං චිත්තං තිට්ඨති.
සිම්හීති කිමත්ථං?—ඉමං පුරිසං පස්සසි ත්වං.

අමුස්ස මො සං.—173—223

අමුසද්දස්ස අනපුංසකස්ස මකාරො සකාරමාපජ්ජතෙ වා සිම්හි විභත්තිම්හි.

අසු රාජා, අමුකො රාජා, අසු ඉත්ථි, අමුකා ඉත්ථි.
අනපුංසකස්සෙති කිමත්ථං?—අදුං පුප්ඵං විරොචති.
අමුස්සෙති කිමත්ථං?—අයං පුරිසො තිට්ඨති.
සිම්හීති කිමත්ථං?—අමුං පුරිසං පස්සසි.

එතතෙසං තො.—174—211

එතත ඉච්චෙතෙසං අනපුංසකානං තකාරො සකාරමාපජ්ජතෙ සිම්හි විභත්තිම්හි.

එසො පුරිසො, එසා ඉත්ථි—සො පුරිසො, සා ඉත්ථි.
එතතෙසමිති කිමත්ථං?—ඉතරො පුරිසො, ඉතරා ඉත්ථි.
අනපුංසකෙති කිමත්ථං?—එතං චිත්තං, තං චිත්තං, එතං රූපං, තං රූපං.

තස්ස වා නත්තං සබ්බත්ථ.—175—212

තස්ස සබ්බනාමස්ස තකාරස්ස නත්තං හොති වා සබ්බත්ථ ලිඞ්ගෙසු.

නාය, තාය, නං, තං, නෙ, තෙ, නෙසු, තෙසු, නම්හි, තම්හි, නාහි, තාහි, නාහි, තාහි.

සස්මාස්මිංසංසාස්වත්තං.—176—213

තස්ස සබ්බනාමස්ස තකාරස්ස සබ්බස්සෙව අත්තං හොති වා සස්මා ස්මිං සං සා ඉච්චෙතෙසු සබ්බත්ථ ලිඞ්ගෙසු.

අස්ස, තස්ස, අස්මා, තස්මා, අස්මිං, තස්මිං, අස්සං, තස්සං, අස්සා, තස්සා.
තකාරස්සෙති කිමත්ථං?—අමුස්සං, අමුස්සා.
එතෙස්විති කිමත්ථං?—නෙසු, තෙසු.

ඉමසද්දස්ස ච.—177—221

ඉමසද්දස්ස සබ්බස්සෙව අත්තං හොති වා සස්මා ස්මිං සං සා ඉච්චෙතෙසු සබ්බත්ථ ලිඞ්ගෙසු.

අස්ස, ඉමස්ස, අස්මා, ඉමස්මා, අස්මිං, ඉමස්මිං, අස්සං, ඉමිස්සං, අස්සා, ඉමිස්සා.

ඉමසද්දස්සෙති කිමත්ථං?—එතිස්සං, එතිස්සා.

චසද්දග්ගහණං අත්තමනුකඩ්ඪනත්ථං.

සබ්බතො කො.—178—224

සබ්බතො සබ්බනාමතො කකාරාගමො හොති වා සිම්හි විභත්තිම්හි.

සබ්බකො, යකො, සකො, අමුකො, අසුකො.

වාති කිමත්ථං?—සබ්බෙ, යෙ, සෙ, කෙ.

සබ්බනාමතොති කිමත්ථං?—පුරිසො.

පුන සබ්බතොග්ගහණෙන අඤ්ඤස්මාපි කකාරාගමො හොති. හීනකො, පොතකො.

ඝපතො ස්මිංසානං සංසා.—179—204

සබ්බතො සබ්බනාමතො ඝපසඤ්ඤතො ස්මිං ස ඉච්චෙතෙසං සං සා ආදෙසා හොන්ති වා යථා සඞ්ඛ්‍යං.

සබ්බස්සං, සබ්බස්සා, සබ්බාය‌ං, සබ්බාය, ඉමිස්සං, ඉමාසං, ඉමිස්සා, ඉමාය, අමුස්සං, අමුස්සා, අමුයං, අමුයා.

සබ්බනාමතොති කිමත්ථං?—ඉත්ථියං, ඉත්ථියා.

ස්මිංසානමිති කිමත්ථං?—අමුයො.

නෙතාහි ස්මිමායයා.—180—207

එතාහි සබ්බනාමාහි ඝපසඤ්ඤතො ස්මිං වචනස්ස නෙව ආය යා ආදෙසා හොන්ති.

එතිස්සං, එතායං, ඉමිස්සං, ඉමායං, අමුස්සං, අමුයා.

ස්මිමිති කිමත්ථං?—තාය ඉත්ථියා මුඛං.

එතාහීති කිමත්ථං?—කඤ්ඤාය, ගඞ්ගාය, වීණාය, සද්ධාය.

මනොගණාදිතො ස්මිංනානමිආ.—181—95

තස්මා මනොගණාදිතො ස්මිං නානං ඉච්චෙතෙසං ඉකාර ආකාරාදෙසා හොන්ති වා යථාසඞ්ඛ්‍යං.

මනසි, මනස්මිං, සිරසි, සිරස්මිං, මනසා, මනෙන, වචසා, වචෙන, සිරසා, සිරෙන, සරසා, සරෙන, තපසා, තපෙන, වයසා, වයෙන, යසසා, යසෙන, තෙජසා, තෙජෙන, උරසා, උරෙන, තමසා, තමෙන.

ස්මිං නානමිති කිමත්ථං?—මනො, සිරො, තපො, තමො, තෙජො.

ආදිග්ගහණෙන අඤ්ඤසමාපි සම්ංතානං ඉකාර ආකාරාදෙසා හොනති—බිලසි, බිලසා, පදසි, පදසා.

සස්ස චො.—182—97

තස්මා මනොගණාදිතො සස්ස ච ඔකාරො හොති.

මනසො, තපසො, ථාමසො.

චසද්දග්ගහණෙන අබ්‍යග්ගමනසො තරොති ආදිසු මනසද්දතො සිසෙසාහොති--මනසාපකතං මනොමයං, සෙසාකාරාදෙසො හොති--එවං යම්හි යම්හි කතෙ යං යං සිජ්ඣති තං තං ඉධ චසද්දෙන කාතබ්බං-අබ්‍යග්ගං මනං යස්ස සො අබ්‍යග්ගමනසො, තමසො.

එතෙසමො ලොපෙ.—183—371

එතෙසං මනොගණාදීනමනෙතා ඔත්තමාපජ්ජතෙ විභත්ති ලොපෙ කතෙ.

මනොමයං, අයොමයං, තෙජොසමෙන, තපොගුණෙන, සිරොරුහෙන.

ආදිග්ගහණෙන අඤ්ඤසමනෙතා ඔත්තමාපජ්ජතෙ.

ආපොසමෙන, වායොසමෙන.

ලොපෙති කිමත්ථං?—පදසා, මනසා, තපසා, යසසා, වචසා. එවමඤ්ඤපි යොජෙතබ්බා.

ස සරෙ වා ගමො.—184—96

එතෙහි මනොගණාදීහි විභත්තාදෙසෙ සරෙ පරෙ සකාරාගමො හොති වා.

මනසා, මනසි, වචසා, වචසි.

වාති කිමත්ථං?--මනෙන, තෙජෙන, යසෙන.

සරෙති කිමත්ථං?—මනො, තෙජො, යසො.

පුනාදිග්ගහණෙන අඤ්ඤස්මිම්පි සරෙ පච්චයෙ පරෙ සකාරාගමො හොති.

මනසා පකතං කම්මං මානසිකං-වචසා පකතං කම්මං වාචසිකං.

සන්තසද්දස්ස සො භෙ බොචන්තෙ.—185—112

සබ්බස්සෙව සන්තසද්දස්ස සකාරාදෙසො හොති භකාරෙ පරෙ අන්තො ච බකාරාගමො හොති.

සබ්භිරෙව සමාසෙථ, සබ්භිකුබ්බෙථ සන්ථවං,

සතං සද්ධම්මමඤ්ඤාය, සෙය්‍යො හොති න පාපියො.

ජීරන්ති වෙ රාජරථා සුචිත්තා,
අථො සරීරම්පි ජරං උපෙති,
සතං ච ධම්මො න ජරං උපෙති,
සන්තො හවෙ සබ්භිපවෙදයන්ති.

සතං භූතො සබ්භූතො—සතං භාවො සබ්භාවො.
ඵෙහි කිමත්ථං?—සන්තෙහි පූජිතො භගවා.

චසද්දග්ගහණං ක්වචි සකාරසෙසව පසිද්ධත්ථං--සතං කාරෙ සක්කාරෙ, සතං කතො සක්කතො.

සිම්හි ගච්ඡන්තාදීනං න්තසද්දො අං.—186—107

සිම්හි ගච්ඡන්තාදීනං න්තසද්දො අමාපජ්ජතෙ වා.
ගච්ඡං, ගච්ඡන්තො, මහං, මහන්තො, චරං, චරන්තො, තිට්ඨං, තිට්ඨන්තො, ඛාදං ඛාදන්තො.
ගච්ඡන්තාදීනමිති කිමත්ථං?—අන්තො, දන්තො, වන්තො, සන්තො.

සෙසෙසු න්තුව.—187—109

එතෙසං ගච්ඡන්තාදීනං න්තසද්දො න්තුප්පච්චයොව දට්ඨබ්බො සෙසෙසු විභත්තිප්පච්චයෙසු.
ගච්ඡතො, මහතො--ගච්ඡති, මහති, ගච්ඡතා, මහතා.
සෙසෙසුති කිමත්ථං?--ගච්ඡං, මහං, චරං, ඛාදං.

බ්‍රහ්මත්තසඛරාජාදිතො අමානං.—188—115

බ්‍රහ්මත්තසඛරාජාදිතො අං වචනස්ස ආනං හොති වා.
බ්‍රහ්මානං, බ්‍රහ්මං, අත්තානං, අත්තං, සඛානං, සඛං, රාජානං, රාජං.
අමිති කිමත්ථං ?—රාජා.

ස්‍යා ච.—189—113

බ්‍රහ්මත්තසඛරාජඉච්චෙවමාදිතො සිවචනස්ස ආ හොති.
බ්‍රහ්මා, අත්තා, සඛා, රාජා, ආතුමා.

යොනමානො.—190—114

බ්‍රහ්මත්තසඛරාජ ඉච්චෙවමාදීහි යොනං ආනො ආදෙසො හොති.
බ්‍රහ්මානො, අත්තානො, සඛානො, රාජානො, ආතුමානො.

සඛාතො චායො නො.—191—130

තස්මා සඛාතො ච යොනං ආයො නො ආදෙසා හොන්ති.
සඛායො, සඛිනො.
යොනමිති කිමත්ථං?—සඛා.

චසද්දග්ගහණං යොග්ගහණමනුකඩ්ඪනත්ථං.

සම්හි මෙ.—192—135

තස්මා සඛාතො සම්හි වචනස්ස එකාරො හොති.
සඛෙ.

බ්‍රහ්මාතො ගස්ස ච.—193—122

තස්මා බ්‍රහ්මාතො ගස්ස ච එකාරො හොති.
හෙ බ්‍රහ්මෙ.
චසද්දග්ගහණං එකාරමනුකඩ්ඪනත්ථං.

සඛාන්තස්සිනොනානංසෙසු.-194-131

තස්ස සඛාන්තස්ස ඉකාරාදෙසො හොති නොනානංස ඉච්චෙතෙසු.
සඛිනො, සඛිනා, සඛීනං, සඛිස්ස.
එතෙස්විති කිමත්ථං? —සඛාරෙහි.

ආරො හිම්හි වා.—195--134

තස්ස සඛාන්තස්ස ආරො හොති වා හිම්හි විභත්තිම්හි
සඛාරෙහි, සඛෙහි.

සුනමංසු වා.—196—133

තස්ස සඛාන්තස්ස ආරො හොති වා සු නං අං ඉච්චෙතෙසු.
සඛාරෙසු, සඛෙසු, සඛාරානං, සඛීනං, සඛාරං, සඛං.

බ්‍රහ්මාතො තු ස්මිංනි.—197—125

තස්මා බ්‍රහ්මාතො තු ස්මිං වචනස්ස නි ආදෙසො හොති.
බ්‍රහ්මනි.
තුසද්දග්ගහණෙන අබ්‍රහ්මතොපි ස්මිං වචනස්ස නි හොති.
කම්මනි, චම්මනි, මුද්ධනි.

උත්තං සනාසු.—198—123

තස්ස බ්‍රහ්මසද්දස්ස අන්තො උත්තමාපජ්ජතෙ සනා ඉච්චෙතෙසු.
බ්‍රහ්මුනො, බ්‍රහ්මුනා.
සනාස්විති කිමත්ථං?—බ්‍රහ්මා.
උත්තමිති භාවනිද්දෙසො කත්ථචි අභාවං දස්සෙති-බ්‍රහ්මස්ස.

සත්ථුපිතාදීනමා සිස්මිං සිලොපො ච.—199—158

සත්ථුපිතාදීනමන්තො ආත්තමාපජ්ජතෙ සි ස්මිං සිලොපො ච.

සත්ථා, පිතා, මාතා, භාතා, කත්තා.
සිස්මින්ති කිමත්ථං?—සත්ථුස්ස, පිතුස්ස, මාතුස්ස, භාතුස්ස, කත්තුස්ස.
චසද්දග්ගහණං දුතියත්ථසම්පිණ්ඩනත්ථං.

අඤ්ඤෙස්වාරත්තං.—200—159

සත්ථුපිතුආදීනමන්තෝ අඤ්ඤෙසු වචනෙසු ආරත්තමාපජ්ජතෙ.
සත්ථාරං, පිතරං, මාතරං, භාතරං,—සත්ථාරෙහි, පිතරෙහි, මාතරෙහි, භාතරෙහි.

අඤ්ඤෙසුවිති කිමත්ථං?—සත්ථා, පිතා, මාතා, භාතා.
ආරත්තග්ගහණෙන කත්ථචි අනියමං දස්සෙති.
සත්ථුස්ස, පිතුස්ස, මාතුස්ස, භාතුස්ස.

වා නම්හි.—201—163

සත්ථු පිතු ආදීනමන්තෝ ආරත්තමාපජ්ජතෙ වා නම්හි විභත්තිම්හි.
සත්ථාරානං, පිතරානං, මාතරානං, භාතරානං.
වාති කිමත්ථං?—සත්ථූනං, පිතූනං, මාතූනං, භාතූනං.

සත්ථුනාත්තඤ්ච.—202—164

තස්ස ත්ථුස්ස අන්තෝ සරෝ ආත්තං හොති වා නම්හි විභත්තිම්හි.
සත්ථානං, පිතානං, මාතානං, භාතානං, ධීතානං, කත්තානං.
වාති කිමත්ථං?—සත්ථාරානං, පිතරානං, මාතරානං, භාතරානං ධීතරානං.

චසද්දග්ගහණං අඤ්ඤෙසම්පි සංගහණත්ථං— සත්ථුසද්දතො අඤ්ඤෙසං පිතාදිසද්දානං සංගහණත්ථං චසද්දග්ගහණං කතං.

උ ස්ස්මිං ස ලොපො ච.—203—162

සත්ථු පිතු ඉච්චෙවමාදීනං, අන්තස්ස උත්තං හොති වා ස ස්මිං. සලොපො ච හොති.
සත්ථු, සත්ථුස්ස, සත්ථුනො, දීයතෙ, පරිග්ගහො වා.
පිතු, පිතුනො, පිතුස්ස, දීයතෙ, පරිග්ගහො වා.
භාතු, භාතුනො, භාතුස්ස, දීයතෙ, පරිග්ගහො වා,
චසද්දග්ගහණං දුතියත්ථසම්පිණ්ඩනත්ථං.

සක්කමන්ධාතාදීනඤ්ච.—204—167

සක්කමන්ධාතු ඉච්චෙවමාදීනමන්තො උත්තමාපජ්ජතෙ.

සස්මිං සලොපො ච හොති.

සකමන්ධාතු ඉච්චෙ අස්ස රාජිනො විභවො—එවං කත්තු, ගන්තු, දත්තු, ඉච්චෙවමාදි.

පුනරාරම්භගහණං කිමත්ථං?–නිච්චදීපනත්ථං–සකමන්ධාතු. චසද්දගහණං දුතියත්ථලොපසම්පිණ්ඩනත්ථං.

තතො යොනමොතු.—205—160

තතො ආරාදෙසතො සබ්බසං යොනං ඔකාරාදෙසො හොති. සත්ථාරො, පිතරො, මාතරො, භාතරො, කත්තාරො, වත්තාරො.

තුසද්දග්ගහණෙන අඤ්ඤසමාපි යොනං ඔකාරො හොති. චතුරො ජනා, උභො පුරිසා, නජ්ජො, ගාවො.

තතො සම්හි.—206—165

තතො ආරාදෙසතො සම්හි වචනස්ස ඉකාරො හොති. සත්ථරි, පිතරි, මාතරි, භාතරි, කත්තරි, ධීතරි, වත්තරි, භත්තරි.

පුන තතොගහණෙන අඤ්ඤසමාපි සම්හි වචනස්ස ඉකාරාදෙසො හොති—භුවි.

නා ආ.—207—161

තතො ආරාදෙසතො නාවචනස්ස ආ ආදෙසො හොති. සත්ථාරා, පිතරා, මාතරා, භාතරා, ධීතරා, කත්තාරා, වත්තාරා.

ආරො රස්සමිකාරෙ.—208—166

ආරාදෙසො රස්සමාපජ්ජතෙ ඉකාරෙ පරෙ. සත්ථරි, පිතරි, මාතරි, භාතරි, ධීතරි, වත්තරි, කත්තරි.

පිතාදීනමසිම්හි.—209—168

පිතාදීනමාරාදෙසො රස්සමාපජ්ජතෙ අසිම්හි විභත්තිම්හි.

පිතරා, මාතරා, භාතරා, ධීතරා—පිතරො, මාතරො, භාතරො, ධීතරො.

අසිම්හිගහණං තොම්හි ඉකාරාදෙසස්ස ඤාපනත්ථං. මාතිතො, පිතිතො, භාතිතො, දුහිතිතො.

තයා තයීනං තකාරො ත්වත්තං වා.—210—239

තයා තයි ඉච්චෙතෙසං තකාරො ත්වත්තමාපජ්ජතෙ වා. ත්වයා, තයා, ත්වයි, තයි.

එතෙසච්චිති කිමත්ථං?—තුවං, තවං.

ඉති නාමකප්පෙ තතියො කණ්ඩො.

අත්තානෙතා හිසම්මනත්තං.—211—126

තස්ස අත්තනො අන්තො අනත්තමාපජ්ජතෙ හිමහි විභත්තිමහි.
අත්තනෙහි, අත්තනෙහි.
අත්තානෙතාති කිමත්ථං?—රාජෙහි, රාජෙහි.
හිසම්තහි කිමත්ථං?—අත්තනා.
අනත්තම්ති භාවනිද්දෙසෙන අත්තසද්දස්ස සකාදෙසො හොති සබ්බාසු විභත්තිසු.
සකො, සකා, සකං, සකෙ.

තතොසම්නති.—212—165

තතො අත්තතො සම්ං වචනස්ස නි හොති.
අත්තනි.
තතොගහණමවධාරණත්ථං—සකෙ පෙත්තිවිසයෙ.

සස්ස නො.—213—127

තතො අත්තතො සස්ස විභත්තිස්ස නො හොති.
අත්තනො.

සමා නා.—214—128

තතො අත්තතො සමාවචනස්ස නා හොති.
අත්තනා.
පුන තතොගහණෙන තස්ස අත්තනො තකාරස්ස රකාරො හොති සබ්බෙසු වචනෙසු.
අත්තනි ජාතො පුත්තො අත්‍රජෝ, අත්‍රජං.

ඣලතො ච.—215—141

ඣල ඉච්චෙතෙහි සමාවචනස්ස නා හොති.
අග්ගිනා, පාණිනා, දණ්ඩිනා, භික්ඛුනා, සයම්භුනා.
සමාති කිමත්ථං?—අග්ගයො, මුනයො, ඉසයො.
චසද්දගහණං නාගහණානුකඩ්ඪනත්ථං.

ඝපතො සම්ං යං වා.—216—180

තස්මා ඝපතො සම්ං වචනස්ස යං හොති වා.
කඤ්ඤායං, කඤ්ඤාය, ගඞ්ගායං, ගඞ්ගාය, රත්තියං, රත්තියා, ඉත්ථියං, ඉත්ථියා, වධුයං, වධුයා, යාගුයං, යාගුයා.

යොනන්නි නපුංසකෙහි.—217—199

සබ්බෙසං යොනං නි හොති වා නපුංසකෙහි ලිඞ්ගෙහි.
අට්ඨීනි, අට්ඨී, ආයූනි, ආයූ, එවං දුතියායං.

නපුංසකෙහීති කිමත්ථං?—ඉත්ථියො.

අතො නිච්චං.—218—196

අකාරන්තෙහි නපුංසකලිඞ්ගෙහි යොනං නිච්චං නි හොති.
සබ්බානි, යානි, තානි, කානි, භයානි, රූපානි.

සිං.—219—195

අකාරන්තෙහි නපුංසකලිඞ්ගෙහි සිවචනස්ස අං හොති නිච්චං.
සබ්බං, යං, තං, කං, රූපං.

සෙසතො ලොපං ගසිපි.—220—74

තතො නිද්දිට්ඨෙහි ලිඞ්ගෙහි සෙසතො ගසී ඉච්චෙතෙ ලොපමාපජ්ජන්ති.

හොති ඉත්ථි, සා ඉත්ථි, භො දණ්ඩි, සො දණ්ඩි, භො සත්ථා, සො සත්ථා, භො රාජා, සො රාජා.

සෙසතොති කිමත්ථං?—පුරිසො ගච්ඡති.
ගසීති කිමත්ථං?—ඉත්ථියා, සත්ථුස්ස.

සබ්බාසමාවුසොපසග්ග නිපාතාදීහි ච.—221—282

සබ්බාසං විභත්තීනං එකවචනබහුවචනානං පඨමා දුතියා තතියා චතුත්ථි පඤ්චමී ඡට්ඨී සත්තමීනං ලොපො හොති ආවුසොපසග්ගනිපාත ඉච්චෙවමාදීහි ච.

ත්වං පනාවුසො, තුම්හෙ පනාවුසො පදසො ධම්මං වාචෙය්‍ය, විහාරං සෙච්ච උපගච්ඡිස්සති.

චසද්දග්ගහණමවධාරනත්ථං.

ප, පරා, නි, නී, උ, දු, සං, වි, අව, අනු, පරි, අධි, අභි, පති, සු, ආ, අති, අපි, අප, උප, ඉති වීසති උපසග්ගා.

පහාරො, පරාභවො, නිහාරො, නීහාරො, උහාරො, දුහාරො, සංහාරො, විහාරො, අවහාරො, අනුහාරො, පරිහාරො, අධිහාරො, අභිහාරො, පතිහාරො, සුහාරො, ආහාරො, අතිහාරො, අපිහාරො, අපහාරො, උපහාරො, එවං වීසති උපසග්ගෙහි ච—

යථා, තථා, එවං, ඛලු, ඛො, යත්‍ර, තත්‍ර, අථො, අථ, හි, තු, ච, වා, වො, හං, අහං, අලං, එව, හො, අහො, හෙ, රෙ, අරෙ, හරෙ, ඉච්චෙවමාදීහි නිපාතෙහි ච යොජෙතබ්බා.

පුමස්ස ලිඞ්ගාදීසු සමාසෙසු.—222—327

පුමඉච්චෙතස්ස අන්තො ලොපමාපජ්ජතෙ ලිඞ්ගාදිසු පරපදෙසු සමාසෙසු.

පුල්ලිඞ්ගං, පුමභාවො, පුංකොකිලො.
පුමසෙසති කිමත්‍ථං?—ඉත්‍ථිලිඞ්ගං, නපුංසකලිඞ්ගං.
ලිඞ්ගාදිසූති කිමත්‍ථං?—පුමිත්‍ථි.
සමාසෙසූති කිමත්‍ථං?—පුමස්ස ලිඞ්ගං.

අං යමීතො පසඤ්ඤතො—223—188

අංවචනස්ස යං හොති වා ඊතො පසඤ්ඤතො.
ඉත්‍ථියං, ඉත්‍ථිං.
පසඤ්ඤතොති කිමත්‍ථං?—දණ්ඩිනං, භොගිනං.
අමිති කිමත්‍ථං?—ඉත්‍ථිහි.

නං ඣතො කතරස්සා.—224—153

තස්මා ඣතො කතරස්සා අංවචනස්ස නං හොති.
දණ්ඩිනං, භොගිනං.
ඣතොති කිමත්‍ථං?—වෙස්සභුං.
කතරස්සාති කිමත්‍ථං?—කුච්ඡිං.

යොනනො.—225—151

සබ්බෙසං යොනං ඣතො කතරස්සා නො හොති.
දණ්ඩිනො, භොගිනො—හෙ දණ්ඩිනො, හෙ භොගිනො.
කතරස්සාති කිමත්‍ථං?—අග්ගයො, මුනයො, ඉසයො.
ඣතොති කිමත්‍ථං?—සයම්භුවො.
යොනන්ති කිමත්‍ථං?—දණ්ඩිනා, භොගිනා

ස්මිංනි.—226—154

තස්මා ඣතො කතරස්සා ස්මිංවචනස්ස නි හොති.
දණ්ඩිනි, භොගිනි
කතරස්සාති කිමං?—ව්‍යාධිම්හි.

කිස්ස ක වෙ ච.—227—270

කිමිච්චෙතස්ස කො හොති වප්පච්චයෙ පරෙ.
ක්ව ගතොසි ත්වං දෙවානං පියතිස්ස.
චසද්දග්ගහණෙන අවප්පච්චයෙ පරෙපි කො හොති.
කො තං නින්දිතුමරහති—කථං බොධෙසි ත්වං ධම්මං.
වෙති කිමත්‍ථං?—කුතො ආගතොසි ත්වං.

කු හිංහංසු ච.—228—272

කිමිච්චෙතස්ස කු හොති හිං හං ඉච්චෙතෙසු පරෙසු.
කුහිං ගච්ඡසි, කුහං ගච්ඡසි.
චසද්දග්ගහණෙන හිංචනං දාචනං පච්චයෙසු පරෙසු අඤ්ඤ-
ත්‍ථාපි කු හොති කුහිංචනං කුදාචනං.

සෙසෙසු ච.—229—226

කිමිච්චෙතස්ස කො හොති සෙසෙසු විභත්තිප්පච්චයෙසු පරෙසු.
කො පකාරො කථං—කං පකාරං කථං.
චසද්දග්ගහණං කකාරානුකඩ්ඪනත්ථං.

ත්‍රතොථෙසු ච.—230—262

කිමිච්චෙතස්ස කු හොති ත්‍ර තො ථ ඉච්චෙතෙසු.
කුත්‍ර, කුතො, කුත්ථ.
චසද්දග්ගහණං කිං සද්දමනුකඩ්ඪනත්ථං.

සබ්බස්සෙතස්සාකාරො වා.—231—263

සබ්බස්ස එතසද්දස්ස අකාරො හොති වා තො ථ ඉච්චෙතෙසු.
අතො, අත්ථ, එතතො, එත්ථ.

ත්‍රෙ නිච්චං.—232—267

සබ්බස්ස එතසද්දස්ස අකාරො හොති නිච්චං ත්‍රෙ පච්චයෙ පරෙ.
අත්‍ර.

එ තොථෙසු වා.—233--264

සබ්බස්සෙව එතසද්දස්ස එකාරො හොති වා තො ථ ඉච්චෙතෙසු පරෙසු.
එතතො, අතො, එත්ථ, අත්ථ

ඉමස්සිත්ථංදානි හතොධෙසු ච.—234—265

සබ්බස්සෙව ඉමසද්දස්ස ඉකාරො හොති ථං දානි හ තො ධ ඉච්චෙතෙසු.
ඉත්ථං, ඉදානි, ඉහ, ඉතො, ඉධ.
චසද්දග්ගහණමවධාරණත්ථං.

අ ධුනාම්හි ච.—235—281

සබ්බස්සෙව ඉමසද්දස්ස අකාරො හොති ධුනාම්හි පච්චයෙ පරෙ.
අධුනා.
චසද්දග්ගහණමවධාරණත්ථං.

එත රහිම්හි.—236—280

සබ්බස්සෙව ඉමසද්දස්ස එතාදෙසො හොති රහිම්හි පච්චයෙ පරෙ.
එතරහි.

ඉත්ථියමතො ආපපච්චයො.—237—176

ඉත්ථියං වත්තමානා අකාරන්තතො ආපපච්චයො හොති.
සබ්බා, යා, තා, සා, කා, කඤ්ඤා.

නදාදිතො වා ඊ.—238—187

නදාදිතො වා අනදාදිතො වා ඉත්ථියං වත්තමානා අකාරන්තතො ඊපපච්චයො හොති.
නදී, මහී, කුමාරී, තරුණී, වාරුණී, සඛී, හත්ථී, ඉත්ථී.

ණවණිකණෙය්‍යණන්තූහි.—239—190

ණවණිකණෙය්‍යණන්තු ඉච්චෙතෙහි ඉත්ථියං වත්තමානෙහි ඊපපච්චයො හොති.
මාණවී, පණ්ඩවී, නාවිකී, වෙණතෙය්‍යී, කුන්තෙය්‍යී, ගොතමී ගුණවතී, සොමවතී.

පතිභික්ඛුරාජීකාරන්තෙහි ඉනී.—240—193

පතිභික්ඛුරාජීකාරන්තෙහි ඉත්ථියං වත්තමානෙහි ලිඞ්ගෙහි ඉනීපපච්චයො හොති.
ගහපතානී, භික්ඛුනී, රාජිනී, හත්ථිනී දණ්ඩිනී, මෙධාවිනී, තපස්සිනී.

න්තුස්ස තමීකාරෙ.—241—191

සබ්බසෙව න්තුපපච්චයස්ස තකාරො හොති වා ඊකාරෙ පරෙ.
ගුණවතී, ගුණවන්තී, කුලවතී, කුලවන්තී, සතිමතී, සතිමන්තී—මහතී, මහන්තී—ගොත්තමතී, ගොත්තමන්තී.

භවතො භොතො.—242—192

සබ්බසෙව භවන්තසද්දස්ස භොතාදෙසො හොති ඊකාරෙ ඉත්ථියං කතෙ පරෙ.
භොති අය්‍යෙ, භොති කඤ්ඤෙ, භොති ඛරාදියෙ.

භො ගෙ තු.—243—110

සබ්බසෙව භවන්තසද්දස්ස භො හොති ගෙ පරෙ.
භො පුරිස, භො අග්ගි, භො රාජ, භො සත්ථා, භො දණ්ඩි, භො සයම්භූ.
ගෙති කිමත්ථං?—භවතො, භවං.

තුසද්දග්ගහණෙන අඤ්ඤස්මිම්පි වචනෙ සබ්බසෙව භවන්තසද්දස්ස භොන්ත භන්තෙ භොන්තො භද්දෙ භොතා භොතො ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති.

භොන්ත, භන්තෙ, භොන්තො, භද්දෙ, භොතා, භොතො ගොතමස්ස.

ඔභාවො ක්වචි යොසු වකාරස්ස.—244—109

භවන්තඉච්චෙතස්ස වකාරස්ස ඔභාවො හොති ක්වචි යො ඉච්චෙතෙසු

ඉමං භොන්තො නිසාමෙථ—භවන්තො වා.

භදන්තස්ස භද්දන්ත භන්තෙ.—245—111

සබ්බස්සෙව භදන්තසද්දස්ස භද්දන්ත භන්ත ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති ක්වචි ගෙ පරෙ යොසු ච

භෙ භද්දන්ත, භන්ත, භදන්තා වා.

අකාරපිතාද්‍යන්තානමා.—246—72

අකාරො ච පිතාදීනමන්තො ච ආකාරත්තමාපජ්ජතෙ ගෙ පරෙ.

භො පුරිසා, භො පිතා, භො මාතා, භො සත්ථා.

ඣලපා රස්සං.—247—162

ඣලපඉච්චෙතෙ රස්සමාපජ්ජන්ති ගෙ පරෙ.

භො දණ්ඩි, භො සයම්භු, භොති ඉත්ථි, භොති වධු.

ආකාරො වා.—248—73

ආකාරො රස්සමාපජ්ජතෙ වා ගෙ පරෙ.

භො රාජ, භො රාජා, භො අත්ත, භො අත්තා, භො සඛ භො සඛා, භො සත්ථ, භො සත්ථා.

ඉති නාමකප්පෙ චතුත්ථො කණ්ඩො.

ත්වාදයො විභත්තිසඤ්ඤායො.—249—261

තො ආදි යෙසං පච්චයානං තෙ හොන්ති ත්වාදයො-තෙ පච්චයා ත්වාදයො විභත්තිසඤ්ඤාව දට්ඨබ්බා.

සබ්බතො, යතො තතො, කුතො, අතො, ඉතො, සබ්බදා, යදා, තදා, කදා, ඉධ, ඉදානි.

ක්වචි තො පඤ්චම්‍යත්ථෙ.—250—260

ක්වචි තොපච්චයො හොති පඤ්චම්‍යත්ථෙ.

සබ්බතො, යතො, තතො, කුතො. අතො, ඉතො.

ක්වචීති කිමත්ථං? ඉමස්මා, සබ්බස්මා.

ත්‍රප් සත්තමියා සබ්බනාමෙහි.—251—266

ත්‍රප් ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති සත්තම්‍යත්ථෙ සබ්බනාමෙහි.
සබ්බත්‍ර සබ්බත්ථ, යත්‍ර, යත්ථ, තත්‍ර, තත්ථ.

සබ්බතො ධි.—252—268

සබ්බඉච්චෙතස්මා ධිප්පච්චයො හොති ක්වචි සත්තම්‍යත්ථෙ.
සබ්බධි-සබ්බස්මිං.

කිස්මා වො ච.—253—269

කිම්ඉච්චෙතස්මා වප්පච්චයො හොති සත්තම්‍යත්ථෙ ක්වචි.
ක්ව ගතොසි ත්වං දෙවානං පියතිස්ස.
ක්වචීති කිමත්ථං?-කස්මිං ගතොසි.

හිං හං හිංචනං—254—271

කිම්ඉච්චෙතස්මා හිං හං හිංචනං ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති සත්තම්‍යත්ථෙ.
කුහිං, කුහං, කුහිංචනං.

තම්හා ච.—255—273

තම්හා ච හිං හං ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති සත්තම්‍යත්ථෙ.
තහිං, තහං.
චසද්දග්ගහණං හිංචනග්ගහණ නිවත්තනත්ථං.

ඉමස්මා හධා ච.—256—274

ඉමස්මා හ ධ ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති සත්තම්‍යත්ථෙ.
ඉහ, ඉධ.
චසද්දග්ගහණමවධාරණත්ථං.

යතො හිං.—257—275

තස්මා යතො හිංපච්චයො හොති සත්තම්‍යත්ථෙ.
යහිං.

කාලෙ.—258—411

කාලෙ ඉච්චෙතමධිකාරත්ථං වෙදිතබ්බං.

කිං සබ්බඤ්ඤෙකයකුහි දා දාචනං.—259—276

කිං සබ්බ අඤ්ඤ එක ය කු ඉච්චෙතෙහි දා දාචනං ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති කාලෙ සත්තම්‍යත්ථෙ.
කදා, සබ්බදා, අඤ්ඤදා, එකදා, යදා, කුදාචනං.

තම්හා දානි ච.—260—278

තඉච්චෙතස්මා දානි දා ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති කාලෙ සත්තම්‍යත්ථෙ.

තදනි, තද.
චසද්දග්ගහණං දපච්චයමනුකඩ්ඪනත්ථං.

ඉමස්මා රහි ධුනා ච.—261—279

ඉමස්මා රහි ධුනා දනි ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති කාලෙ සත්තම්‍යත්ථෙ

එතරහි, අධුනා, ඉදනි.
චසද්දග්ගහණං දනිපච්චයමනුකඩ්ඪනත්ථං.

සබ්බස්ස සො දම්හි වා.—262—277

සබ්බඉච්චෙතස්ස සකාරාදෙසො හොති වා දම්හි පච්චයෙ පරෙ.
සදා, සබ්බදා.

අවණ්ණො යෙ ලොපඤ්ච.—263-354

අවණ්ණො යෙපච්චයෙ පරෙ ලොපමාපජ්ජතෙ.
බාහුසච්චං, පණ්ඩිච්චං, වෙපුල්ලං, කාරුඤ්ඤං, නෙපුඤ්ඤං කොසල්ලං, සාමඤ්ඤං, සොහජ්ජං.
චසද්දග්ගහණං වාග්ගහණනිවත්තනත්ථං.

වුඩ්ඪස්ස ජො ඉයිට්ඨෙසු.—264—375

සබ්බස්සෙව වුඩ්ඪසද්දස්ස ජො ආදෙසො හොති ඉය ඉට්ඨ ඉච්චෙතෙසු පච්චයෙසු පරෙසු.

සබ්බෙ ඉමෙ වුඩ්ඪා අයමෙතෙසං විසෙසෙන වුඩ්ඪොති ජෙය්‍යො—සබ්බෙ ඉමෙ වුඩ්ඪා අයමෙතෙසං විසෙසෙන වුඩ්ඪොති ජෙට්ඨො.

පසත්ථස්ස සො ච.—265—376

සබ්බස්ස පසත්ථසද්දස්ස සො ආදෙසො හොති ජො ආදෙසො ච ඉය ඉට්ඨ ඉච්චෙතෙසු පච්චයෙසු පරෙසු
සබ්බෙ ඉමෙ පසත්ථා අයම්මෙසං විසෙසෙන පසත්ථොති සෙය්‍යො—සබ්බෙ ඉමෙ පසත්ථා අයම්මෙසං විසෙසෙන පසත්ථොති සෙට්ඨො—ජෙය්‍යො, ජෙට්ඨො.
චසද්දග්ගහණං දුතියාදෙසසම්පිණ්ඩනත්ථං.

අන්තිකස්ස නෙදො.—266—377

සබ්බස්ස අන්තිකසද්දස්ස නෙදාදෙසො හොති ඉය ඉට්ඨ ඉච්චෙතෙසු පරෙසු.
නෙදියො, නෙදිට්ඨො.

බාළ්හස්ස සාධො.—267—378

සබ්බස්ස බාළ්හසද්දස්ස සාධාදෙසො හොති ඉය ඉට්ඨ

ඉවෙචිතෙසු පච්චයෙසු පරෙසු.
සාදියො, සාදිට්ඨො.

අප්පස්ස කණ්.—268—379

සබ්බස්ස අප්පසද්දස්ස කණ් ආදෙසො හොති ඉය ඉට්ඨ ඉවෙච තෙසු පච්චයෙසු පරෙසු.

කණියො, කණිට්ඨො.

යුවානඤ්ච.—269—380

සබ්බස්ස යුවසද්දස්ස කණ් ආදෙසො හොති ඉය ඉට්ඨ ඉවෙචතෙසු පච්චයෙසු පරෙසු.

කනියො, කනිට්ඨො.

චසද්දග්ගහණං කණ්ගහණමනුකඩ්ඪනත්ථං.

වන්තුමන්තුවීනඤ්ච ලොපො.—270-381

වන්තු මන්තු වී ඉවෙචතෙසං පච්චයානං ලොපො හොති ඉය ඉට්ඨ ඉවෙචතෙසු පච්චයෙසු පරෙසු.

ගුණියො, ගුණිට්ඨො, ගණියො, ගණිට්ඨො, සතියො, සතිට්ඨො, මෙධියො, මෙධිට්ඨො.

චසද්දග්ගහණං ඉය ඉට්ඨගහණමනුකඩ්ඪනත්ථං.

යවතං තලනදකාරානං බ්‍යඤ්ජනානි චලඤ්ජකාරත්තං.—271—41

යවතං තලනදකාරානං බ්‍යඤ්ජනානි චලඤ ජකාරත්ත මාපජ්ජන්තෙ යථා සඞ්ඛ්‍යං.

බාහුසච්චං, පණ්ඩිච්චං, වෙපුල්ලං, නෙපුඤ්ඤං, කාරුඤ්ඤං සාමඤ්ඤං, සොහජ්ජං.

යවතමිති කිමත්ථං?—තිණ්දලං.

තලනදකාරානමිති කිමත්ථං?—ආලස්‍යං, ආරොග්‍යං.

බ්‍යඤ්ජනානීති කිමත්ථං? මච්චුනා.

කාරග්ගහණං කිමත්ථං?—යකාරස්ස සකාරහකාරමකාරාදෙස ඤාපනත්ථං—පුරිසස්ස භාවො පොරිස්සං-උසභස්ස භාවො ඔසබ්භං, උපමාය භාවො ඔපම්මං.

අම්හතුම්හන්තුරාජබ්‍රහ්මත්තසඛ සත්ථුපිතාදීහි ස්මා නාව.—272—120

අම්හතුම්හන්තුරාජබ්‍රහ්මත්තසඛසත්ථුපිතුඉවෙචවමාදීහි ස්මා නාව දට්ඨබ්බා.

මයා, තයා, ගුණවතා, රඤ්ඤා, බ්‍රහ්මුනා, අත්තනා, සඛිනා, සත්ථාරා, පිතරා, මාතරා, භාතරා, ධීතරා.

එවමාදීහිති කිමත්ථං ?—පුරිසා.

ඉති නාමකප්පෙ පඤ්චමො කණ්ඩො.

යස්මාදපෙති භයමාදත්තෙ වා තදපාදනං.—273—88—104-8

යස්මා වා අපෙති යස්මා වා භයං ජායතෙ යස්මා වා ආදත්තෙ තං කාරකං අපාදානසඤ්ඤං හොති.

තං යථා—ගාමා අපෙන්ති මුනයො—නගරා නිග්ගතො රාජා—පාපා චිත්තං නිවාරයෙ—චොරා භයං ජායතෙ—ආචරියුපජ්ඣායෙහි සික්ඛං ගණ්හාති සිස්සො.

අපාදානමිච්චෙතෙන ක්වත්ථො ?—"අපාදානෙ පඤ්චමී".

ධාතුනාමානමුපසග්ගයොගාදිස්වපි ච.—274—298

ධාතුනාමානං පයොගෙ ච උපසග්ගයොගාදිස්වපි ච තංකාරකං අපාදානසඤ්ඤං හොති.

ධාතුනං පයොගෙ තාව—ජි ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස පරාපුබ්බස්ස පයොගෙ යො අසහො සො අපාදානසඤ්ඤො හොති.

තං යථා—බුද්ධස්මා පරාජෙන්ති අඤ්ඤතිත්ථියා.

භූ ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස පපුබ්බස්ස පයොගෙ—යතො අච්ඡින්න පභවො සො අපාදානසඤ්ඤො හොති.

තං යථා-හිමවතා පභවන්ති පඤ්චමහානදියො-අනවතත්තම්හා පභවන්ති මහාසරා—අචිරවතියා පභවන්ති කුන්නදියො.

නාමප්පයොගෙපි තං කාරකං අපාදානසඤ්ඤං හොති.

තං යථා—උරස්මා ජාතො පුත්තො, භූමිතො නිග්ගතො රසො—උභතො සුජාතො පුත්තො මාතිතො ච පිතිතො ච.

උපසග්ගයොගාදිස්වපි ච තං කාරකං අපාදානසඤ්ඤං හොති.

තං යථා—අපසාලාය ආයන්ති වාණිජා—ආබ්‍රහ්මලොකා සද්දො අබ්භුග්ගච්ඡති—උපරි පබ්බතා දෙවො වස්සති—බුද්ධස්මා පති සාරිපුත්තො ධම්මදෙසනාය භික්ඛු ආලපති තෙමාසං—ඝතමස්ස තෙලස්මා පති දදාති—උප්පලමස්ස පදුමස්මා පති දදාති—කනකමස්ස හිරඤ්ඤස්මා පති දදාති.

ආදිග්ගහණෙන කාරකමජ්ඣෙපි පඤ්චමීවිභත්ති හොති.

තං යථා—ඉතො පක්ඛස්මා විජ්ඣති මිගං ලුද්දකො—ඉතො කොසා විජ්ඣති කුඤ්ජරං—මාසස්මා භුඤ්ජති භොජනං.

අපිග්ගහණෙන නිපාතප්පයොගෙ පි පඤ්චමී විභත්ති හොති දුතියා ච තතියා ච.

රහිතා මාතුජා පුඤ්ඤං කත්වා දානං දෙති, රහිතා මාතුජං, රහිතා මාතුජෙන වා—රිතෙ සද්ධම්මා කුතො සුඛං භවති, රිතෙ සද්ධම්මං, රිතෙ සද්ධම්මෙන වා—තෙ භික්ඛූ නානා කුලා පබ්බජිතා—විනා සද්ධම්මා නත්ථඤ්ඤො කොචි නාථො ලොකෙ විජ්ජති, විනා සද්ධම්මං, විනා සද්ධම්මෙන වා, විනා බුද්ධස්මා, විනා බුද්ධං, විනා බුද්ධෙන වා.

චසද්දග්ගහණෙන අඤ්ඤත්ථාපි පඤ්චමීවිභත්ති හොති.

යතොහං භගිනි අරියාය ජාතියා ජාතො, යතොහං සරාමි අත්තානං, යතො පත්තොස්මි විඤ්ඤුතං—යත්වාධිකරණමෙනං අභිජ්ඣාදයො පාපකා අකුසලාධම්මා අන්වාස්සවෙය්‍යුං.

රක්ඛණත්ථානමිච්ඡිතං.—275—299

රක්ඛණත්ථානං ධාතූනං පයොගෙ යං ඉච්ඡිතං තං කාරකං අපාදානසඤ්ඤං හොති.

කාකෙ රක්ඛන්ති තණ්ඩුලා, යවා පටිසෙධෙන්ති ගාවො.

යෙන වාදස්සනං.—276—300

යෙන වා අදස්සනමිච්ඡිතං තං කාරකං අපාදානසඤ්ඤං හොති.

උපජ්ඣායා අන්තරධායති සිස්සො, මාතරා ච පිතරා ච අන්තරධායති පුත්තො.

වාති කිමත්ථං?—සත්තමීවිභත්‍යත්ථං.

ජෙතවනෙ අන්තරහිතො, වෙළුවනෙ අන්තරහිතො භගවා.

දූරන්තිකද්ධකාලනිම්මාණ ත්වාලොපදිසායොගවිභත්තාරප්පයොගසුද්ධප්පමොචනහෙතුවිවිත්තප්පමාණපුබ්බයොගබන්ධනගුණවචනපඤ්හකථනථොකාකත්තුසු ච-277-301

දූරත්ථෙ අන්තිකත්ථෙ අද්ධනිම්මාණෙ කාලනිම්මාණෙ ත්වාලොපෙ දිසායොගෙ විභත්තෙ ආරප්පයොගෙ සුද්ධත්ථෙ පමොචනත්ථෙ

හෙතවසෙඨ විචිතතසෙඨ පමාණෙ පුබබයොගෙ බනධනෙ ගුණවචනෙ පඤෙහ කථනෙ ථොකෙ අකතතරි ඉචෙචවමාදිසු පයොගෙසු තං කාරකං අපාදන සඤඤං හොති.

දූරතෙඨ තාව—කීව දූරො ඉතො නළකාරගාමො—දූරතො වාගමම, ආරකා තෙ මොඝපුරිසා ඉමසමා ධමමවිනයා.

දුතියා ච තතියා ච—දූරං ගාමං ආගතො, දූරෙන ගාමෙන වා ආගතො—ආරකා ඉමං ධමමවිනයං, අනෙන ධමමවිනයෙන වා, ඉචෙචවමාදි.

අනතිකතෙඨ—අනතිකං ගාමා, ආසනනං ගාමා, සමීපං ගාමා, සමීපං සදධමමා.

දුතියා තතියා ච—අනතිකං ගාමං, අනතිකං ගාමෙන වා, ආසනනං ගාමං, ආසනනං ගාමෙන වා—සමීපං ගාමං, සමීපං ගාමෙන වා—සමීපං සදධමමං, සමීපං සදධමෙමන වා, ඉචෙචවමාදි.

අදධනිමමාණෙ—ඉතො මධුරාය චතුසු යොජනෙසු සංකසසං නාම නගරං තතථ බහුජනා වසනති—ඉචෙචවමාදි.

කාලනිමමාණෙ—ඉතො ඛො භිකඛවෙ එකනවුති කපෙප විපසසිනාම භගවා ලොකෙ උදපාදි—ඉතො තිණණං මාසානං අචචයෙන පරිනිබබායිසසාමි, ඉචෙචවමාදි.

තවා ලොපෙ කමමාධිකරණෙසු—පාසාදා සංකමෙයය, පාසාද මභිරුහිතවා වා—පබබතා සංකමෙයය, පබබතමභිරුහිතවා වා—හතථිකඛනධා සංකමෙයය, හතථිකඛනධමභිරුහිතවා වා, ආසනා වුටඨහෙයය, ආසනෙ නිසීදිතවා වා, ඉචෙචවමාදි.

දිසායොගෙ—අවීචිතො යාව උපරි භවගගමනතරෙ බහුසතත නිකායා වසනති—යතො ඛෙමං, තතො භයං—පුරතථිමතො දකඛිණතො පචඡිමතො උතතරතො අගගි පජජලති—යතො අසොසුං භගවනතං—උදධං පාදතලා අධොකෙසමතථකා, ඉචෙචවමාදි.

විභතෙත—යතො පණීතතරො වා, විසිටඨතරො වා නතථි.

ජටඨී ච—ජනනවුතීනං පාසණඩානං ධමමානං පවරං යදිදං සුගතවිනයං, ඉචෙචවමාදි.

ආරපපයොගෙ—ගාමධමමා වසලධමමා අසදධමමා ආරති විරති පටිවිරති, පාණාතිපාතා වෙරමණී, ඉචෙචවමාදි.

සුදධතෙඨ—ලොභනීයෙහි ධමෙමහි සුදෙධා අසංසටෙඨා—මාතිතො ච පිතිතො ච සුදෙධා අසංසටෙඨා අනුපකුටෙඨා අගරහිතො, ඉචෙචවමාදි.

පමොචනතෙඨ—පරිමුතෙතා දුකඛසමාති වදාමි, මුතෙතාසමි මාරබනධනා, න තෙ මුචචනති මචචුනා, ඉචෙචවමාදි.

හෙත්වත්ථෙ—කස්මා හෙතුනා, කෙන හෙතුනා, කිස්ස හෙතු, කස්මා නු තුම්හෙ දහරා නමියරෙ, කස්මා ඉධෙව මරණං භවිස්සති, ඉච්චෙවමාදි.

විවිත්තත්ථෙ—විවිත්තො පාපකා ධම්මා, විවිච්චෙව කාමෙහි විවිච්චාකුසලෙහි ධම්මෙහි, ඉච්චෙවමාදි.

පමාණත්ථෙ—දීඝසො නවවිදත්ථියො සුගතවිදත්ථියා පමාණිකා කාරෙතබ්බා මජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස අඩ්ඪතෙළස හත්ථා, ඉච්චෙවමාදි.

පුබ්බයොගෙ—පුබ්බෙව මෙ භික්ඛවෙ සම්බොධා, ඉච්චෙවමාදි.

බන්ධනත්ථෙ—සතස්මා බද්ධො නරො රඤ්ඤා ඉණත්ථෙන.

තතියා ච—සතෙන වා බද්ධො නරො රඤ්ඤා, ඉච්චෙවමාදි.

ගුණවචනෙ—පුඤ්ඤාය සුගතිං යන්ති, චාගාය විපුලං ධනං, පඤ්ඤාය මුත්තො මනො, ඉස්සරියා ජනං රක්ඛති රාජා, ඉච්චෙවමාදි.

පඤ්හෙ ත්වා ලොපෙ කම්මාධිකරණෙසු—අභිධම්මා පුච්ඡන්ති, අභිධම්මං සුත්වා වා, අභිධම්මෙ ඨත්වා වා—විනයා පුච්ඡන්ති, විනයං සුත්වා විනයෙ ඨත්වා වා.

දුතියා ච තතියා ච—අභිධම්මං, අභිධම්මෙන වා—විනයං විනයෙන වා—එවං සුත්තා, ගෙය්‍යා, ගාථාය, වෙය්‍යාකරණා, උදානා, ඉතිවුත්තකා, ජාතකා, අබ්භුතධම්මා, වෙදල්ලා, ඉච්චෙවමාදි.

කථනෙ ත්වා ලොපෙ කම්මාධිකරණෙසු—අභිධම්මා කථයන්ති, අභිධම්මං, අභිධම්මෙන වා—විනයං ආකඞ්ඛිත්වා විනයා කථයන්ති, විනයං, විනයෙන වා—එවං සුත්තා, ගෙය්‍යා, ගාථා, වෙය්‍යාකරණා, උදානා, ඉතිවුත්තකා, ජාතකා, අබ්භුතධම්මා, වෙදල්ලා, ඉච්චෙවමාදි.

ථොකත්ථෙ—ථොකා මුච්චති, අප්පමත්තකා මුච්චති, කිච්ඡා මුච්චති.

තතියා ච—ථොකෙන, අප්පමත්තකෙන, කිච්ඡෙන වා, ඉච්චෙවමාදි.

අකත්තරි—කම්මස්ස කතත්තා, උපචිතත්තා, උස්සන්නත්තා, විපුලත්තා, උප්පන්නං චක්ඛුවිඤ්ඤාණං, ඉච්චෙවමාදි.

චසද්දග්ගහණෙන සෙසෙස්වපි යෙ මයා නොපදිට්ඨා අපාදානප්පයොගිකා තෙ පයොගවිචක්ඛණෙහි යොජෙතබ්බා.

යස්ස දාතුකාමො රොචතෙ ධාරයතෙ වා තං සම්පදානං.—278—84—100—8

යස්ස වා දාතුකාමො යස්ස වා රොචතෙ යස්ස වා ධාරියතෙ තං කාරකං සම්පදානසඤ්ඤං හොති.

සමණස්ස චීවරං දදාති, සමණස්ස රොචතෙ සච්චං, දෙවදත්තස්ස සුවණ්ණච්ඡත්තං ධාරයතෙ යඤ්ඤදත්තො.

සම්පදානමිච්චනෙන ක්වත්ථො ?—“සම්පදානෙ චතුත්ථී”

වාති විකප්පනත්ථං–ධාතුනාමානං පයොගෙ වා උපසග්ගප්පයොගෙ වා නිපාතප්පයොගෙ වා නවායොගෙ වා සති අත්ථවිකප්පනත්ථං වාසද්දො පයුජ්ජති.

සිලාඝ හනු ඨා සප ධාර පිහ කුධ දුහි ස්සාසූය රාධික්ඛ පච්චා සුණ අනු පති ගිණපුබ්බකත්තා රොචනත්ථ තදත්ථ තුමත්ථාල මත්ථ මඤ්ඤනාද රප්පාණිනිගත්‍යත්ථකම්මනිසංසට්ඨ සම්මුතිභීයසත්තම්‍යත්ථෙසු ච.-279-294

සිලාඝ හනු ඨා සප ධාර පිහ කුධ දුහ ඉස්ස ඉච්චෙතෙසං ධාතූනං පයොගෙ උසූයත්ථානං ච පයොගෙ රාධික්ඛප්පයොගෙ පච්චාසුණ අනුපතිගිණානං පුබ්බකත්තරි ච ආරොචනත්ථෙ තදත්ථෙ තුමත්ථෙ අලමත්ථෙ මඤ්ඤතිප්පයොගෙ අනාදරෙ අප්පාණිනි ගත්‍යත්ථානං ධාතූනං කම්මනි ආසිංසනත්ථෙ සම්මුති භීයසත්තම්‍යත්ථෙසු ච තං කාරකං සම්පදානසඤ්ඤං හොති.

සිලාඝප්පයොගෙ තාව—බුද්ධස්ස සිලාඝතෙ, ධම්මස්ස සිලාඝතෙ, සඞ්ඝස්ස සිලාඝතෙ, සකඋපජ්ඣායස්ස සිලාඝතෙ, තව සිලාඝතෙ, මම සිලාඝතෙ, ඉච්චෙවමාදි.

හනුප්පයොගෙ—හනුතෙ මය්හමෙව, හනුතෙ තුය්හමෙව ලාභං ඉච්චෙවමාදි.

ඨාප්පයොගෙ–උපතිට්ඨෙය්‍ය සක්‍යපුත්තානං වඩ්ඪකී, භික්ඛුස්ස භුඤ්ජමානස්ස පානීයෙන වා විධූපනෙන වා උපතිට්ඨෙය්‍ය, ඉච්චෙවමාදි.

සපප්පයොගෙ–මය්හං සපතෙ, තුය්හං සපතෙ, ඉච්චෙවමාදි.

ධාරප්පයොගෙ–සුවණ්ණං තෙ ධාරයතෙ, ඉච්චෙවමාදි.

පිහප්පයොගෙ–බුද්ධස්ස අඤ්ඤතිත්ථියා පිහයන්ති, දෙවා දස්සනකාමා තෙ, යතො ඉච්ඡාමි භද්දන්තස්ස, සමිද්ධානං පිහයන්ති දලිද්දා, ඉච්චෙවමාදි.

කුධ දුහ ඉස්ස උසූයප්පයොගෙ—කොධයති දෙවදත්තස්ස, තස්ස මා කුජ්ඣ මහාවීර, දුහයති දිසානං මෙඝො, තිත්ථියා ඉස්සයන්ති

සමණානං ගුණගිද්ධෙන, තිත්ථියා සමණානං උසූයන්ති ලාභගිද්ධෙන, දුජ්ජනා ගුණවන්තානං උසූයන්ති ගුණගිද්ධෙන, කා උසූයා විජානතං, ඉච්චෙවමාදි.

රුධ ඉක්ඛ ඉච්චෙතෙසං ධාතූනං පයොගෙ යස්ස අකථිතස්ස පුන විපුච්ඡනං කම්මව්‍යාපන්නත්ථඤ්ච තං කාරකං සම්පදානසඤ්ඤං හොති දුතියා ච.

ආරාධො මෙ රඤ්ඤො, ආරාධො මෙ රාජානං, ක්‍යාහං අය්‍යානං අපරජ්ඣාමි, ක්‍යාහං අය්‍යෙ අපරජ්ඣාමි, චක්ඛුං ජනස්ස දස්සනාය, තං විය මඤ්ඤෙ, ආයස්මතො උපාලිත්ථෙරස්ස උපසම්පද පෙක්ඛො උපතිස්සො ආයස්මන්තං වා, ඉච්චෙවමාදි.

පච්චාසුණඅනුපතිගිනානං පුබ්බකත්තරි ච සුණොතිස්ස ධාතුස්ස පච්චායොගෙ යස්ස කම්මුනො පුබ්බස්ස යො කත්තා සො සම්පදාන සඤ්ඤො හොති.

තං යථා—භගවා භික්ඛූ එතදවොච—භික්ඛූති අකථිතකම්මං—එතන්ති කථිතකම්මං—යස්ස කම්මුනො පුබ්බස්ස යො කත්තා සො භගවාති—"යො කරොති සකත්තා"ති සුත්තවචනෙන—එවං යස්ස කම්මුනො පුබ්බස්ස යො කත්තා සො සම්පදානසඤ්ඤො හොති.

තං යථා—තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං, ආසුණන්ති බුද්ධස්ස භික්ඛූ.

අනු පති පුබ්බස්ස ගිණස්ස ධාතුස්ස පයොගෙ යස්ස කම්මුනො පුබ්බස්ස යො කත්තා සො සම්පදානසඤ්ඤො හොති.

තං යථා—භික්ඛු ජනං ධම්මං සාවෙති, තස්ස භික්ඛුනො ජනො අනුගිණාති, තස්ස භික්ඛුනො ජනො පති ගිණාති.

යො වදෙති සකත්තාති වුත්තං කම්මන්ති වුච්චති,
යො පටිග්ගාහකො තස්ස සම්පදානං විජානියා.

ඉච්චෙවමාදි.

ආරොචනත්ථෙ—ආරොචයාමි වො භික්ඛවෙ, ආමන්තයාමි වො භික්ඛවෙ, පති වෙදයාමි වො භික්ඛවෙ, ආරොචයාමි තෙ මහාරාජ, ආමන්තයාමි තෙ මහාරාජ, පති වෙදයාමි තෙ මහාරාජ, ඉච්චෙවමාදි.

තදත්ථෙ—ඌනස්ස පාරිපූරියා, වත්ථං නික්ඛිපිතබ්බං, බුද්ධස්ස අත්ථාය, ධම්මස්ස අත්ථාය, සඞ්ඝස්ස අත්ථාය ජීවිතං පරිච්චජාමි—ඉච්චෙවමාදි.

තුමත්ථෙ—ලොකානුකම්පකාය අත්ථාය හිතාය සුඛාය, භික්ඛූනං ඵාසුවිහාරාය ඉච්චෙවමාදි.

අලමත්‍ථෙ-අලමිති අරහති ච පටික්ඛිපෙන ච—අලමෙව බුද්ධො, අලමෙව රජ්ජං, අලං භික්ඛු පත්තස්ස, අලං මල්ලො මල්ලස්ස.

පටික්ඛිපෙන—අලං තෙ රූපං, කරණීයං, අලං මෙ හිරඤ්ඤ සුවණ්ණෙන, ඉච්චෙවමාදි.

මඤ්ඤතිප්පයොගෙ අනාදරෙ අප්පාණිනි—කට්ඨස්ස තුවං මඤ්ඤෙ, කලිඞ්ගරස්ස තුවං මඤ්ඤෙ.

අනාදරෙති කිමත්‍ථං ?—සුවණ්ණං තං මඤ්ඤෙ.

අප්පාණිනීති කිමත්‍ථං ?—ගද්‍රභං තං මඤ්ඤෙ.

ගත්‍යත්‍ථකම්මනි—ගාමස්ස පාදෙන ගතො, නගරස්ස පාදෙන ගතො—අප්පො සග්ගාය ගච්ඡති, සග්ගස්ස ගමනෙන වා, මූලාය පටිකස්සෙය්‍ය සඞ්ඝො.

දුතියා ච-ගාමං පාදෙන ගතො, නගරං පාදෙන ගතො-අප්පො සග්ගං ගච්ඡති, සග්ගං ගමනෙන වා, මූලං පටිකස්සෙය්‍ය සඞ්ඝො, ඉච්චෙවමාදි.

ආසිංසනත්‍ථෙ—ආයස්මතො දීඝායු හොතු, කුසලං භවතො හොතු, භද්දං භවතො හොතු අනාමයං භවතො හොතු, සුඛං භවතො හොතු, සවාගතං භවතො හොතු, අත්‍ථං භවතො හොතු, හිතං භවතො හොතු, ඉච්චෙවමාදි.

සම්මුතිප්පයොගෙ-අඤ්ඤත්‍ර සඞ්ඝසම්මුතියා භික්ඛුස්ස විප්පවත්‍ථුං න වට්ටති, සාධුසම්මුතියා මෙ භගවතො දස්සනාය ඉච්චෙවමාදි.

භීයප්පයොගෙ—භීයො සොමත්තාය, ඉච්චෙවමාදි.

සත්‍තම්‍යත්‍ථෙ ච—තුය්හං චස්ස ආවිකරොමි, තස්ස මෙ සක්කො පාතුරහොසි, ඉච්චෙවමාදි.

අත්‍ථග්ගහණෙන බහුසු අක්ඛරප්පයොගෙසු දිස්සති.

තං යථා—උපමං තෙ කරිස්සාමි, ධම්මං වො භික්ඛවෙ දෙසිස්සාමි, ඉච්චෙවමාදි.

සාදරත්‍ථෙ ච—දෙසෙතු භන්තෙ භගවා ධම්මං භික්ඛූනො, තස්ස ඵාසුහොති, එතස්ස පහිණෙය්‍ය, යථා නො භගවා ව්‍යාකරෙය්‍ය තථාපි තෙසං ව්‍යාකරිස්සාම, කප්පති සමණානං ආයොගො, අම්හාකං මණිනා අත්‍ථො, කිමත්‍ථො මෙ බුද්ධෙන, සෙය්‍යො මෙ අත්‍ථො, බහූපකාරා භන්තෙ මහාපජාපතී ගොතමී භගවතො—බහූපකාරා භික්ඛවෙ මාතාපිතරො පුත්තානං ඉච්චෙවමාදි.

බහුසු අක්ඛරප්පයොගෙසු අඤ්ඤෙපි පයොගා පයොග විචක්ඛණෙහි යොජෙතබ්බා.

චසද්දග්ගහණං විකප්පනත්‍ථං වාග්ගහණානුකඩ්ඪනත්‍ථං.

යෙ කෙචි සම්පදානප්පයොගිකා මයා නොපදිට්ඨා තෙසං ගහණත්ථම්හි විකප්පයති.

තං යථා—භික්ඛුසඞ්ඝස්ස පභූ අයං භගවා, දෙසස්ස පභූ අයං රාජා, ඛෙත්තස්ස පභූ අයං ගහපති, අරඤ්ඤස්ස පභූ අයං ලුද්දකො, ඉච්චෙවමාදී.

ක්වචි දුතියා තතියා ච ඡට්ඨී සත්තම්‍යත්ථෙසු ච.

යොධාරො තමොකාසං.—280—93

යො ආධාරො තං ඔකාසසඤ්ඤං හොති.

ස්වාධාරො චතුබ්බිධො බ්‍යාපිකො ඔපසිලෙසිකො වෙසයිකො සාමීපිකොති.

තත්ථ බ්‍යාපිකො තාව—ජලෙසු ඛීරං, තිලෙසු තෙලං, උච්ඡුසු රසො

ඔපසිලෙසිකො—පරියඞ්කෙ රාජා සෙති, ආසනෙ උපවිට්ඨො සඞ්ඝො.

වෙසයිකො—භූමිසු මනුස්සා චරන්ති, අන්තලික්ඛෙ වායූ වායන්ති, ආකාසෙ සකුණා පක්ඛන්දන්ති.

සාමීපිකො—වනෙ හත්ථිනො චරන්ති, ගඞ්ගාය ඝොසො තිට්ඨති, වජෙ ගාවො දුහයන්ති, සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ.

ඔකාසඉච්චනෙන ක්වත්ථො ?—

"ඔකාසෙ සත්තමී."

යෙන වා කයිරතෙ තං කරණං.—281—82—96-පි

යෙන වා කයිරති යෙන වා පස්සති යෙන වා සුණාති තං කාරකං කරණසඤ්ඤං හොති.

දත්තෙන වීහිං ලුනාති, වාසියා රුක්ඛං තච්ඡති, ඵරසුනා රුක්ඛං ඡින්දති, කුද්දාලෙන ආවාටං ඛණති, හත්ථෙන කම්මං කරොති, චක්ඛුනා රූපං පස්සති, සොතෙන සද්දං සුණාති.

කරණඉච්චනෙන ක්වත්ථො ?—

"කරණෙ තතියා."

යං කරොති තං කම්මං—282—75—93-පි

යං වා කරොති යං වා පස්සති යං වා සුණාති තං කාරකං කම්මසඤ්ඤං හොති.

කටං කරොති, ඡත්තං කරොති, රථං කරොති, ධජං කරොති, රූපං පස්සති, සද්දං සුණාති, කණ්ටකං මද්දති, විසං ගිලති.

කම්මමිච්චනෙන ක්වත්ථො ?—

"කම්මත්ථෙ දුතියා".

යො කරොති ස කත්තා—283—77-97-8

යො කරොති සො කත්තුසඤ්ඤො හොති.

අහිනා දට්ඨො නරො, ගරුළෙන හතො නාගො, බුද්ධෙන ජිතො මාරො, උපගුත්තෙන බද්ධො මාරො.

කත්තුමිච්චනෙන ක්වත්ථො?—"කත්තරි ච".

යො කාරෙති ස හෙතු—284—288

යො කත්තාරං කාරෙති සො හෙතුසඤ්ඤො හොති කත්තා ච.

සො පුරිසො තං පුරිසං කම්මං කාරෙති, සො පුරිසො තෙන පුරිසෙන තස්ස පුරිසස්ස කම්මං කාරෙති—එවං හාරෙති, පාඨෙති, පාචෙති, ධාරෙති.

හෙතු ඉච්චනෙන ක්වත්ථො?

"ධාතූහි ණෙ ණය ණාපෙ ණාපයා කාරිතානි හෙත්වත්ථෙ".

යස්ස වා පරිග්ගහො තං සාමි.-285-91-109-8

යස්ස වා පරිග්ගහො තං සාමිසඤ්ඤං හොති.

අත්තනො මුඛං, තස්ස භික්ඛුනො පටිවිංසො, තස්ස භික්ඛුනො පත්තං, තස්ස භික්ඛුනො චීවරං.

සාමි ඉච්චනෙන ක්වත්ථො?—"සාමිස්මිං ඡට්ඨී."

ලිඞ්ගත්ථෙ පඨමා.—286—65—92-8

ලිඞ්ගත්ථාභිධානමත්තෙ පඨමාවිභත්ති හොති.
පුරිසො, එකො, චෙ, වෙ, වා, ආහ, හෙ, රෙ, හරෙ, අරෙ.

ආලපනෙ ච.—287—70

ආලපනත්ථාධිකෙ ලිඞ්ගත්ථාභිධානමත්තෙ ච පඨමාවිභත්තිහොති.

භො පුරිස, භවන්තො පුරිසා, භො රාජ, භවන්තො රාජානො, හෙ සඛෙ, හෙ සඛිනො.
චසද්දග්ගහණං පඨමග්ගහණානුකඩ්ඪනත්ථං.

කරණෙ තතියා.—288—83—96-8

කරණකාරකෙ තතියා විභත්ති හොති.
අග්ගිනා කුටිං ඣාපෙති, මනසා චෙ පදුට්ඨෙන, මනසා චෙ පසන්නෙන, කායෙන කම්මං කරොති.

සහාදියොගෙ ච.—289—289

සහාදියොගත්ථෙ තතියාවිභත්ති හොති.
සහාපි ගග්ගෙන සඞ්ඝො උපොසථං කරෙය්‍ය, විනා ගග්ගෙන, මහතා භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං, සහස්සෙන සමං මිතා.

කත්තරි ච.—290—78

කත්තරි ච තතියා විභත්ති හොති.

රඤ්ඤා හතො පොසො, යක්ඛෙන දින්නො වරො, අහිනා දට්ඨො නරො.

හෙත්වත්ථෙ ච.—291—290

හෙත්වත්ථෙ ච තතියාවිභත්ති හොති.

අන්නෙන වසති, ධම්මෙන වසති, විජ්ජාය වසති, සක්කාරෙන වසති.

සත්තම්යත්ථෙ ච.—292—291

සත්තම්යත්ථෙ ච තතියාවිභත්ති හොති.

තෙන කාලෙන, තෙන සමයෙන, තෙන ඛො පන සමයෙන.

යෙනඞ්ගවිකාරො.—293—292

යෙන බ්‍යාධිමතා අඞ්ගෙන අඞ්ගිනො විකාරො ලක්ඛීයතෙ තත්ථ තතියාවිභත්ති හොති.

අක්ඛිනා කාණො, හත්ථෙන කුණී, කාණං පස්සති නෙත්තෙන, පාදෙන ඛඤ්ජො, පිට්ඨියා ඛුජ්ජො.

විසෙසනෙ ච.—194—293

විසෙසනත්ථෙ ච තතියා විභත්ති හොති.

ගොත්තෙන ගොතමො නාථො, සුවණ්ණෙන අභිරූපො, තපසා උත්තමො.

චසද්දග්ගහණං තතියග්ගහණානුකඩ්ඪනත්ථං.

සම්පදානෙ චතුත්ථී.—295—85—100

සම්පදානකාරකෙ චතුත්ථීවිභත්ති හොති.

බුද්ධස්ස වා ධම්මස්ස වා සඞ්ඝස්ස වා දානං දෙති, දාතා හොති සමණස්ස වා බ්‍රාහ්මණස්ස වා.

නමොයොගාදිස්වපි ච.—296—296

නමොයොගාදිස්වපි ච චතුත්ථීවිභත්ති හොති.

නමො . තෙ බුද්ධවීරත්ථු, සොත්ථි පජානං, නමො කරොහි නාගස්ස, ස්වාගතං තෙ මහාරාජ.

චසද්දග්ගහණං චතුත්ථිග්ගහණානුකඩ්ඪනත්ථං.

අපාදානෙ පඤ්චමී.—297—89

අපාදානකාරකෙ පඤ්චමීවිභත්ති හොති.

පාපා චිත්තං නිවාරයෙ, අබ්භා මුත්තොව චන්දිමා, භයා මුච්චති සො නරො.

කාරණත්‍ථෙ ච.—298 – 303

කාරණත්‍ථෙ ච පඤ්චමීවිභත්ති හොති.

අනනුබොධා අප්පටිවෙධා චතුන්නං අරියසච්චානං යථා භූතං අදස්සනා.

චසද්දග්ගහණං පඤ්චමීග්ගහණානුකඩ්ඪනත්‍ථං.

කම්මත්‍ථෙ දුතියා.—299—76

කම්මත්‍ථෙ දුතියාවිභත්ති හොති.

රථං කරොති, කටං කරොති, ඡත්තං කරොති, ධම්මං සුණාති, බුද්ධං පූජයති, වාචං භාසති, තණ්ඩුලං පචති, චොරං ඝාතෙති, ගවං හනති, වීහයො ලුනාති.

කාලද්ධානමච්චන්තසංයොගෙ.—300-284

කාලද්ධානමච්චන්තසංයොගෙ දුතියාවිභත්ති හොති.

මාසමධීතෙ, යොජනං කලහං කරොන්තො ගච්ඡති.

අච්චන්තසංයොගෙති කිමත්‍ථං ?—සංවච්ඡරෙ භුඤ්ජති.

කම්මප්පවචනීයයුත්තෙ ච.—301—285

කම්මප්පවචනීයයුත්තෙ දුතියාවිභත්ති හොති.

තං ඛො පන භගවන්තං ගොතමං එවං කල්‍යාණො කිත්ති සද්දො අබ්භුග්ගතො, පබ්බජිතමනුපබ්බජිංසු.

ගති බුද්ධි භුජ පඨ හර කර සයාදීනං කාරිතෙ වා.—302—283

ගති බුද්ධි භුජ පඨ හර කර සයාදීනං පයොගෙ කාරිතෙ සති දුතියාවිභත්ති හොති වා.

පුරිසො පුරිසං ගමයති, පුරිසො පුරිසෙන වා—එවං බොධයති, භොජයති, පාඨයති, හාරයති, කාරයති, සයාපයති.

එවං සබ්බත්‍ථ කාරිතෙ.

සාමිස්මිං ඡට්ඨී.—303—92—109-පි

සාමිස්මිං ඡට්ඨීවිභත්ති හොති.

තස්ස භික්ඛුනො පටිවිංසො, තස්ස භික්ඛුනො මුඛං, තස්ස භික්ඛුනො පත්තචීවරං.

ඔකාසෙ සත්තමී.—304—94

ඔකාසකාරකෙ සත්තමී විභත්ති හොති.

ගම්භීරෙ ඔදකන්තිකෙ, පාපස්මිං රමතී මනො, භගවති බ්‍රහ්මචරියං වුස්සති කුලපුත්තො.

සාමිස්සරාධිපති දායාදසක්ඛි පතිභූපසූතකුසලෙහි ච.—305—306

සාමිස්සරාධිපතිදායාදසක්ඛිපතිභූපසුතකුසලඉච්චෙතෙහි පයොගෙහි ඡට්ඨීවිභත්ති හොති සත්තමී ච.

ගොණානං සාමී, ගොණෙසු සාමී, ගොණානං ඉස්සරො, ගොණෙසු ඉස්සරො, ගොණානං අධිපති, ගොණෙසු අධිපති, ගොණානං දායාදො, ගොණෙසු දායාදො, ගොණානං සක්ඛී, ගොණෙසු සක්ඛි, ගොණානං පතිභූ, ගොණෙසු පතිභූ, ගොණානං පසුතො, ගොණෙසු පසුතො, ගොණානං කුසලො, ගොණෙසු කුසලො.

නිද්ධාරණෙ ච.—306—307

නිද්ධාරණත්ථෙ ච ඡට්ඨීවිභත්ති හොති සත්තමී ච.

කණ්හා ගාවීනං සම්පන්නඛීරතමා, කණ්හා ගාවීසු සම්පන්නඛීරතමා, සාමා නාරීනං දස්සනීයතමා, සාමා නාරිසු දස්සනීයතමා, මනුස්සානං ඛත්තියො සූරතමො, මනුස්සෙසු ඛත්තියො සූරතමො, පථිකානං ධාවන්තො සීඝතමො, පථිකෙසු ධාවන්තො සීඝතමො.

අනාදරෙ ච.—307—308

අනාදරෙ ච ඡට්ඨී විභත්ති හොති සත්තමී ච.

රුදතො දාරකස්ස පබ්බජි, රුදන්තස්මිං දාරකෙ පබ්බජි.

චසද්දග්ගහණං ඡට්ඨීසත්තමීග්ගහණානුකඩ්ඪනත්ථං.

ක්වචි දුතියා ඡට්ඨීනමත්ථෙ.—308—286

ඡට්ඨීනමත්ථෙ ක්වචි දුතියාවිභත්ති හොති.

අපිස්සු මං අග්ගිවෙස්සන තිස්සො උපමායො පටිභංසු.

තතියාසත්තමීනං ච.—309—287

තතියාසත්තමීනං අත්ථෙ ක්වචි දුතියා විභත්ති හොති.

සචෙ මං සමණො ගොතමො නාලපිස්සති, ත්වං ච මං නාභිභාසසි—එවං තතියත්ථෙ.

පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා, එකං සමයං භගවා.
එවං සත්තම්‍යත්ථෙ.

ඡට්ඨී ච.—310—304

තතියාසත්තමීනං ච අත්ථෙ ක්වචි ඡට්ඨීවිභත්ති හොති.

කතො මෙ කල්‍යාණො, කතං මෙ පාපං—එවං තතියත්ථෙ.

කුසලා නච්චගීතස්ස, සික්ඛිතා චතුරිත්ථියො, කුසලො ත්වං රථස්ස අඞ්ගපච්චඞ්ගානං—එවං සත්තම්‍යත්ථෙ.

ක්වචීති කිමත්ථං?—දෙසිතො ආනන්ද මයා ධම්මො ච, විනයො ච පඤ්ඤත්තො, ආනන්දො අත්ථෙසු විචක්ඛණො.

දුතියා පඤ්චමීනඤ්ච.—311—305

දුතියාපඤ්චමීනං ච අත්ථෙ ක්වචි ඡට්ඨී විභත්ති හොති.

තස්ස භවන්ති වත්තාරො, සහසා තස්ස කම්මස්ස කත්තාරො, එවං දුතියත්ථෙ.

අස්සවන්තා ධම්මස්ස පරිහායන්ති, කින්නුඛො අහං තස්ස සුඛස්ස භායාමි, සබ්බෙ තසන්ති දණ්ඩස්ස, සබ්බෙ භායන්ති මච්චුනො, භීතො චතුන්නං ආසිවිසානං නාගානං, භායාමි ඝොරවිසස්ස නාගස්ස—එවං පඤ්චම්‍යත්ථෙ.

කම්මකරණනිමිත්තත්ථෙසු සත්තමී.—312—309

කම්මකරණනිමිත්තත්ථෙසු සත්තමීවිභත්ති හොති.

සුන්දරාවුසො ඉමෙ ආජීවකා භික්ඛූසු අභිවාදෙන්ති. එවං කම්මත්ථෙ.

හත්ථෙසු පිණ්ඩාය චරන්ති, පත්තෙසු පිණ්ඩාය චරන්ති, පථෙසු ගච්ඡන්ති—එවං කරණත්ථෙ.

දීපි චම්මෙසු හඤ්ඤතෙ, කුඤ්ජරො දන්තෙසු හඤ්ඤතෙ. එවං නිමිත්තත්ථෙ.

සම්පදානෙ ච.—313—310

සම්පදානෙ ච සත්තමීවිභත්ති හොති.

සඞ්ඝෙ දින්නං මහප්ඵලං, සඞ්ඝෙ ගොතමි දෙහි, සඞ්ඝෙ දින්නෙ අහං චෙව පූජිතො භවිස්සාමි.

පඤ්චම්‍යත්ථෙ ච.—314—311

පඤ්චම්‍යත්ථෙ ච සත්තමීවිභත්ති හොති.

කදලීසු ගජෙ රක්ඛන්ති.

කාලභාවෙසු ච.—315—312

කාලභාවෙසු ච කත්තරි පයුජ්ජමානෙ සත්තමී විභත්ති හොති.

පුබ්බණ්හසමයෙ ගතො, සායණ්හසමයෙ ආගතො, භික්ඛුසඞ්ඝෙසු භොජියමානෙසු ගතො, භුත්තෙසු ආගතො, ගොසු දුය්හමානාසු ගතො, දුද්ධාසු ආගතො.

උපාධ්‍යධිකිස්සරවචනෙ.—316—313

උප අධි ඉච්චෙතෙසං පයොගෙ අධිකිස්සරවචනෙසු සත්තමී විභත්ති හොති.

උප ඛාරියං දොණො, උප නික්ඛෙ කහාපණං, අධි බ්‍රහ්මදත්තෙසු පඤ්චාලා, අධි නච්චෙසු ගොතමී, අධි දෙවෙසු බුද්ධො.

මණ්ඩිතුස්සුක්කෙසු තතියා ච,—317—314

මණ්ඩිත උස්සුක්ක ඉච්චෙතෙස්වත්ථෙසු ච තතියාවිභත්තිහොති සත්තමී ච.

ඤාණෙන පසීදිතො, ඤාණස්මිං වා පසීදිතො, ඤාණෙන උස්සුක්කො, ඤාණස්මිං වා උස්සුක්කො, තථාගතො වා තථාගත ගොත්තො වා තථාගත සාවකො වා.

ඉති කාරකකප්පො ඡට්ඨො කණ්ඩො.

නාමානං සමාසො යුත්තත්ථො.—318—316

තෙසං නාමානං පයුජ්ජමානපදත්ථානං යො යුත්තත්ථො සො සමාසසඤ්ඤො හොති.

කඨිනස්ස දුස්සං කඨිනදුස්සං—ආගන්තුකස්ස භත්තං ආගන්තුකභත්තං—ජීවිතං ච තං ඉන්ද්‍රියං චාති ජීවිතින්ද්‍රියං—සමණා ච බ්‍රාහ්මණා ච සමණබ්‍රාහ්මණා—සාරිපුත්තො ච මොග්ගල්ලානො ච සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානා—බ්‍රාහ්මණා ච ගහපතිකා ච බ්‍රාහ්මණගහපතිකා.

නාමානමිති කිමත්ථං?—දෙවදත්තො පචති.

යුත්තත්ථොති කිමත්ථං?—භටො රඤ්ඤො, පුත්තො දෙවදත්තස්ස.

සමාසඉච්චනෙන කොත්ථො?—"ක්වචි සමාසන්තගතානමකාරන්තො."

තෙසං විභත්තියො ලොපා ච.—319—317

තෙසං යුත්තත්ථානං සමාසානං විභත්තියො ලොපා ච හොන්ති.

කඨිනදුස්සං, ආගන්තුකභත්තං,

තෙසං ගහණෙන සමාස තද්ධිත ආඛ්‍යාත කිත කප්පානං විභත්තිපච්චය පදක්ඛරාගමානඤ්ච ලොපා හොන්ති.

වසිට්ඨස්ස අපච්චං පුත්තො වාසිට්ඨො—විණ්තාය අපච්චං පුත්තො වෙණතෙය්‍යො.

චසද්දගහණමවධාරණත්ථං—පභං කරොතීති පභඞ්කරෙ, අමතං දදාතීති අමතන්දදෙ—මෙධං කරොතීති මෙධඞ්කරෙ, දීපං කරොතීති දීපඞ්කරෙ.

පකති චස්ස සරන්තස්ස.—320—318

ලුත්තාසු විභත්තිසු අස්ස සරන්තස්ස ලිඞ්ගස්ස පකතිරූපානි හොන්ති.

චක්ඛු ච සොතං ච චක්ඛුසොතං—මුඛං ච නාසිකා ච මුඛනාසිකං—රඤ්ඤො පුත්තො රාජපුත්තො—රඤ්ඤො පුරිසො රාජපුරිසො.

උපසග්ග නිපාතපුබ්බකො අබ්‍යයීභාවො.—321—315

උපසග්ගනිපාතපුබ්බකො සමාසො අබ්‍යයීභාවසඤ්ඤො හොති.

නගරස්ස සමීපෙ වත්තතීති උපනගරං—දරථානං අභාවො නිද්දරථං—මකසානං අභාවො නිම්මකසං—වුඩ්ඪානං පටිපාටි යථාවුඩ්ඪං—යෙ යෙ බ්‍රාහ්මණා වුඩ්ඪා තෙ තෙ බ්‍රාහ්මණා නිසීදන්තු යථා වුඩ්ඪං—ජීවස්ස යත්තකො පරිච්ඡෙදෙ යාවජීවං—චිත්තමධි කිච්චධම්මා වත්තන්තීති අධිචිත්තං—පබ්බතස්ස තිරො තිරොපබ්බතං, සොතස්ස පටිවත්තතීති නාවා පටිසොතං—පාසාදස්ස අන්තො අන්තොපාසාදං.

අබ්‍යයීභාව ඉච්චනෙන කො අත්ථො?—"අංවිභත්තීනමකාරන්තා බ්‍යයී භාවා".

සො නපුංසකලිඞ්ගො.—322—320

සො අබ්‍යයී භාවසමාසො නපුංසකලිඞ්ගොව දට්ඨබ්බො.

කුමාරීසු අධිකිච්චකථා වත්තතීති අධිකුමාරි—වධුයා සමීපෙ වත්තතීති උපවධු—ගඞ්ගාය සමීපෙ වත්තතීති උපගඞ්ගං—මණිකාය සමීපෙ වත්තතීති උපමණිකං.

දිගුස්සෙකත්තං.—323—334

දිගුස්ස සමාසස්ස එකත්තං හොති නපුංසකලිඞ්ගත්තඤ්ච.

තයො ලොකා සමාහටා තිලොකං—තයො දණ්ඩා තිදණ්ඩං—

තීණි නයනානි තිනයනං—තයො සිඞ්ගා තිසිඞ්ගං—චතස්සො දිසා චතුද්දිසං—දස දිසා දසදිසං—පඤ්ච ඉන්ද්‍රියානි පඤ්චින්ද්‍රියං.

තථා ද්වන්දෙ පාණිතුරියයොග්ගසෙනඞ්ගඛුද්දජන්තුකවිවිධවිරුද්ධවිසභාගත්ථාදීනඤ්ච.—324–344

තථා ද්වන්දෙ සමාසෙ පාණිතුරියයොග්ගසෙනඞ්ගඛුද්දජන්තුකවිවිධවිරුද්ධවිසභාගත්ථ ඉච්චෙවමාදීනං එකත්තඤ්ච හොති නපුංසකලිඞ්ගත්තඤ්ච.

තං යථා—චක්ඛු ච සොතඤ්ච චක්ඛුසොතං, මුඛඤ්ච නාසිකා ච මුඛනාසිකං, ඡවි ච මංසඤ්ච ලොහිතඤ්ච ඡවිමංසලොහිතං—එවං පාණ්‍යඞ්ගත්ථෙ.

සංඛො ච පණවො ච සංඛපණවං—ගීතඤ්ච වාදිතඤ්ච ගීතවාදිතං—දද්දරි ච දෙණ්ඩිමං ච දද්දරිදෙණ්ඩිමං.

එවං තුරියඞ්ගත්ථෙ.

ඵාලඤ්ච පාචනඤ්ච ඵාලපාචනං—යුගඤ්ච නඞ්ගලඤ්ච යුගනඞ්ගලං.

එවං යොග්ගඞ්ගත්ථෙ.

අසි ච චම්මඤ්ච අසිචම්මං—ධනු ච කලාපො ච ධනුකලාපං—හත්ථී ච අස්සා ච රථා ච පත්තිකා ච හත්ථස්සරථපත්තිකං.

එවං සෙනඞ්ගත්ථෙ.

ඩංසා ච මකසා ච ඩංසමකසං—කුන්ථා ච කිපිල්ලිකා ච කුන්ථකිපිල්ලිකං—කීටා ච සිරිංසපා ච කීටසිරිංසපං.

එවං ඛුද්දජන්තුකත්ථෙ.

අහි ච නකුලො ච අහිනකුලං—බිළාරො ච මූසිකො ච බිළාරමූසිකං—කාකො ච උලූකො ච කාකොලූකං.

එවං විවිධ විරුද්ධත්ථෙ.

සිලපඤ්ඤානං, සමථවිපස්සනං, විජ්ජාචරණං.

එවං විසභාගත්ථෙ.

ආදිග්ගහණං කිමත්ථං?—දාසිදාසං, ඉත්ථිපුමං, පත්තචීවරං, තිකචතුක්කං, වෙණරථකාරං, සාකුන්තිකමාගවිකං, දීඝමජ්ඣිමං, ඉච්චෙවමාදි.

විභාසා රුක්ඛතිණපසුධනධඤ්ඤජනපදාදීනඤ්ච.—325—345

රුක්ඛ තිණ පසු ධන ධඤ්ඤ ජනපද ඉච්චෙවමාදීනං විභාසා එකත්තං හොති නපුංසකලිඞ්ගත්තඤ්ච ද්වන්දසමාසෙ.

අස්සත්ථො ච කපිත්ථො ච අස්සත්ථකපිත්ථං, අස්සත්ථකපිත්ථා වා—උසීරං ච බීරණං ච උසීරබීරණං, උසීරබීරණා වා,

අජෙ ච එළකො ච අජෙළකං, අජෙළකා වා-හිරඤ්ඤං ච සුවණ්ණංච හිරඤ්ඤසුවණ්ණං, හිරඤ්ඤසුවණ්ණා වා-සාලි ච යවො ච සාලියවං, සාලියවා වා-කාසි ච කොසලා ච කාසිකොසලං-කාසිකොසලා වා.

ආදිග්ගහණං කිමත්ථං?-සාවජ්ජං ච අනවජ්ජංච සාවජ්ජානවජ්ජං, සාවජ්ජානවජ්ජා වා-හීනං ච පණීතං ච හීනප්පණීතං, හීනප්පණීතා වා-කුසලා ච අකුසලා ච කුසලාකුසලං, කුසලාකුසලානි වා-කණ්හා ච සුක්කා ච කණ්හසුක්කං, කණ්හසුක්කා වා.

විපදෙ තුල්‍යාධිකරණෙ කම්මධාරයො.—326—324

විපදානි තුල්‍යාධිකරණානි යදා සමස්‍යන්තෙ තදා සො සමාසො කම්මධාරය සඤ්ඤො හොති.

මහන්තො ච සො පුරිසො චාති මහාපුරිසො-කණ්හො ච සො සප්පො චාති කණ්හසප්පො-නීලං ච තං උප්පලං චාති නීලුප්පලං-ලොහිතං ච තං චන්දනං චාති ලොහිතචන්දනං-බ්‍රාහ්මණී ච සා දාරිකා චාති බ්‍රාහ්මණදාරිකා-ඛත්තියා ච සා කඤ්ඤා චාති ඛත්තියකඤ්ඤා.

කම්මධාරයග්ගහණෙන කො අත්ථො?-"කම්මධාරය සඤ්ඤෙ ච"

සඞ්ඛ්‍යාපුබ්බො දිගු.—327—333

සඞ්ඛ්‍යාපුබ්බො කම්මධාරයසමාසො දිගුසඤ්ඤො හොති.

තයො ලොකා තිලොකං-තීණි මලානි තිමලං-තීණි ඵලානි තිඵලං—තයො දණ්ඩා තිදණ්ඩං-චතස්සො දිසා චතුද්දිසං-පඤ්ච ඉන්ද්‍රියානි පඤ්චින්ද්‍රියං-සත්ත ගොදාවරානි සත්තගොදාවරං.

දිගුග්ගහණෙන් කො අත්ථො?--"දිගුස්සෙකත්තං"

උභෙ තප්පුරිසා.—328—326

උභෙ දිගුකම්මධාරයසමාසා තප්පුරිසසඤ්ඤා හොන්ති.

න බ්‍රාහ්මණො අබ්‍රාහ්මණො-න වසලො අවසලො-න පඤ්චවස්සං අපඤ්චවස්සං-නපඤ්චගවං අපඤ්චගවං-න සත්තගොදාවරං අසත්තගොදාවරං-න දසගවං අදසගවං-න පඤ්චපූලී අපඤ්චපූලී-න පඤ්චගාවී අපඤ්චගාවී.

තප්පුරිසග්ගහණෙන කො අත්ථො?-"අත්ත නස්ස තප්පුරිසෙ."

අමාදයො පරපදෙභි.—329—336

තෙ අමාදයො නාමෙහි පරපදෙහි යදා සමස්‍යන්තෙ තදා සො සමාසො තප්පුරිස සඤ්ඤො හොති.

භූමිං ගතො භූමිගතො—සබ්බරත්තිං සොභනො සබ්බරත්තිසොභනො—අපායං ගතො අපායගතො–ඉස්සරෙන කතං ඉස්සරකතං–සල්ලෙන විද්ධො සල්ලවිද්ධො–කඨිනස්ස දුස්සං කඨිනදුස්සං–ආගන්තුකස්සභත්තංආගන්තුකභත්තං—මෙථුනස්මා අපෙතො මෙථුනාපෙතො—රාජතො භයං රාජභයං–චොරස්මා භයං චොරභයං–රඤ්ඤො පුත්තො රාජපුත්තො - ධඤ්ඤානං රාසි ධඤ්ඤරාසි—රූපෙ සඤ්ඤා රූපසඤ්ඤා—සංසාරෙ දුක්ඛං සංසාරදුක්ඛං.

අඤ්ඤපදත්ථෙසු බහුබ්බීහි.—330–337

අඤ්ඤෙසං පදානං අත්ථෙසු නාමානි යදා සමස්‍යන්තෙ තදා සො සමාසො බහුබ්බීහි සඤ්ඤො හොති.

ආගතා සමණා (යං සඞ්ඝාරාමං) සොයං ආගතසමණො (සඞ්ඝාරාමො)

ජිතානි ඉන්ද්‍රියානි යෙන (සමණෙන) සොයං ජිතින්ද්‍රියො. (සමණො)

දින්නො සුංකො යස්ස (රඤ්ඤො) සොයං දින්නසුංකො. (රාජා) නිග්ගතා ජනා යස්මා (ගාමා) සොයං නිග්ගතජනො. (ගාමො) ඡින්නා හත්ථා යස්ස (පුරිසස්ස) සොයං ඡින්නහත්ථො. (පුරිසො) සම්පන්නානි සස්සානි යස්මිං (ජනපදෙ) සොයං සම්පන්න සස්සො. (ජනපදො)

නිග්‍රොධස්ස පරිමණ්ඩලො නිග්‍රොධ පරිමණ්ඩලො—නිග්‍රොධ පරිමණ්ඩලො ඉව පරිමණ්ඩලො යො (රාජකුමාරො) සොයං නිග්‍රොධ පරිමණ්ඩලො. (රාජකුමාරො)

අථවා–නිග්‍රොධපරිමණ්ඩලො ඉව පරිමණ්ඩලො යස්ස (රාජකුමාරස්ස) සොයං නිග්‍රොධපරිමණ්ඩලො (රාජකුමාරො)

චක්ඛුස්ස භූතො චක්ඛුභූතො, චක්ඛුභූතො ඉව භූතො යො (භගවා) සොයං චක්ඛුභූතො. (භගවා)

සුවණ්ණස්ස වණ්ණො සුවණ්ණවණ්ණො, සුවණ්ණ වණ්ණො විය වණ්ණො යස්ස (භගවතො) සොයං සුවණ්ණවණ්ණො. (භගවා)

බ්‍රහ්මුනො සරො බ්‍රහ්මස්සරො, බ්‍රහ්මස්ස සරො විය සරො යස්ස (භගවතො) සොයං බ්‍රහ්මස්සරො. (භගවා)

සයං පතිතපණ්ණපුප්ඵඵලවායුතොයාහාරාති–පණ්ණං ච පුප්ඵං ච ඵලං ච පණ්ණපුප්ඵ ඵලානි, සයමෙව පතිතානි සයං පතිතානි සයං පතිතානි ච තානි පණ්ණපුප්ඵ ඵලානි චෙති සයං පතිත පණ්ණපුප්ඵ ඵලානි, වායු ච තොයං ච වායුතොයානි, සයං පතිත

පණ්ණපුප්ඵ ඵලානි ච වායුතොයානි ච සයං පතිතපණ්ණපුප්ඵ ඵලවායු තොයානි, සයං පතිතපණ්ණපුප්ඵ ඵල වායු තොයානි එව ආහාරානි යෙසං තෙ සයං පතිතපණ්ණ පුප්ඵ ඵලවායුතොයා හාරා. (ඉසයො)

අයං පන වන්දකම්මධාරයගබ්භො තුල්‍යාධිකරණබහුබ්බීහි.

අථවා--සයංපතිතපණ්ණපුප්ඵඵලවායුතොයෙහි ආහාරා යෙසං තෙ සයං පතිතපණ්ණපුප්ඵ ඵලවායුතොයාහාරා.

අයං පන භින්නාධිකරණ බහුබ්බීහි.

නානාදුමපතිතපුප්ඵවාසිතසානුනි—නානප්පකාරා දුමා නානා දුමා, නානාදුමෙහි පතිතානි නානාදුමපතිතානි,නානාදුමපතිතානි ච තානි පුප්ඵානි චෙති නානාදුමපතිත පුප්ඵානි, නානා දුම පතිත පුප්ඵෙහි වාසිතා නානා දුම පතිත පුප්ඵවාසිතා, නානාදුමපතිත පුප්ඵ වාසිතා සානු යස්ස (පබ්බතරාජස්ස) සොයං නානාදුමපතිත පුප්ඵ වාසිත සානු. (පබ්බතරාජා).

අයං පන කම්මධාරයතප්පුරිසගබ්භො තුල්‍යාධිකරණබහුබ්බීහි.

අථවා—වාසිතා සානු වාසිතසානු, (සාපෙක්ඛතෙපි සතිපි ගමකත්තා සමාසො)-නානාදුමපතිතපුප්ඵෙහි වාසිතසානු යස්ස (පබ්බත රාජස්ස) සොයං නානාදුම පතිත පුප්ඵවාසිතසානු.(පබ්බතරාජා.)

අයං පන භින්නාධි කරණ බහුබ්බීහි.

ව්‍යාලම්බාම්බුධර බින්දු චුම්බිත කූටොති-අම්බුං ධාරෙතීති අම්බු ධරො (කො සො? පජ්ජුන්නො) විවිධො ආලම්බො ව්‍යාලම්බො, ව්‍යාල ම්බො ච සො අම්බුධරො චාති ව්‍යාලම්බාම්බුධරො, ව්‍යාලම්බාම්බු ධරස්ස බින්දු ව්‍යාලම්බාම්බුධර බින්දු, ව්‍යාලම්බාම්බුධර බින්දූහි චුම්බිතො ව්‍යාලම්බාම්බුධර බින්දු චුම්බිතො, ව්‍යාලම්බාම්බුධරබින්දු චුම්බිතො කූටො යස්ස (පබ්බතරාජස්ස) සොයං ව්‍යාලම්බාම්බුධර බින්දු චුම්බිත කූටො.

අයං පන කම්මධාරය තප්පුරිස ගබ්භො තුල්‍යාධිකරණ බහුබ්බීහි.

අථවා-චුම්බිතො කූටො චුම්බිතකූටො, (සාපෙක්ඛතෙපි සතිපි ගමකත්තා සමාසො,) ව්‍යාලම්බාම්බුධර බින්දූහි චුම්බිතකූටො යස්ස (පබ්බතරාජස්ස) සොයං ව්‍යාලම්බාම්බුධර බින්දුචුම්බිතකූටො—අයං පන භින්නාධිකරණ බහුබ්බීහි.

අමිතබලපරක්කමජ්ජුතීහි—න මිතා අමිතා, බලං ච පරක්ක මො ච ජුති ච බලපරක්කමජ්ජුතියො, අමිතා බලපරක්කමජ්ජුතියො යස්ස සොයං අමිතබලපරක්කමජ්ජුති.

අයං පන කම්මධාරය මජ්ඣගබ්භො තුල්‍යාධිකරණ බහුබ්බීහි.

පීනොරක්ඛංසබාහූති—උරො ච අක්ඛං ච අංසො ච බාහු ච උර ක්ඛංසබාහවො, පීනා උරක්ඛංසබාහවො යස්ස (භගවතො) සොයං පීනොරක්ඛංසබාහු. (භගවා)

අයං පන මජ්ඣගබ්භො තුල්‍යාධිකරණ බහුබ්බීහි.

පීනාගණ්ඩවදනත්ථනූරුජඝනාති-ගණ්ඩා ච වදනං ච ථනො ච ඌරු ච ජඝනං ච ගණ්ඩ වදනත්ථනූරු ජඝනා—පීනා ගණ්ඩවද නත්ථනූරුජඝනා යස්සා (නාරියා) සායං පීනගණ්ඩවදනත්ථනූරු ජඝනා (නාරී.)

අයං පන මජ්ඣගබ්භො තුල්‍යාධිකරණ බහුබ්බීහි.

පවර සුරාසුර ගරුඩ මනුජ භුජග ගන්ධබ්බ මකුට කූට චුම්බිත සෙලසංඝට්ටිත චරණොති—සුරා ච අසුරා ච ගරුඩා ච මනුජා ච භුජගා ච ගන්ධබ්බා ච සුරාසුර ගරුඩ මනුජ භුජග ගන්ධබ්බා, පවරා ච තෙ සුරාසුර ගරුඩ මනුජ භුජග ගන්ධබ්බා චෙති පවර සුරාසුර ගරුඩ මනුජ භුජග ගන්ධබ්බා, පවර සුරාසුර ගරුඩ මනුජ භුජග ගන්ධබ්බානං මකුටානි පවර සුරාසුර ගරුඩ මනුජ භුජග ගන්ධබ්බ මකුටානි, පවර සුරාසුර ගරුඩ මනුජ භුජග ගන්ධබ්බ මකුටානං කූටානි පවර සුරාසුර ගරුඩ මනුජ භුජග ගන්ධබ්බ මකුට කූටානි, පවර සුරාසුර ගරුඩ මනුජ භුජග ගන්ධබ්බ මකුට කූටෙසු චුම්බිතා පවර සුරාසුර ගරුඩ මනුජ භුජග ගන්ධබ්බ මකුට කූට චුම්බිතා, පවර සුරාසුර ගරුඩ මනුජ භුජග ගන්ධබ්බ මකුට කූට චුම්බිතා ච තෙ සෙලා චාති පවර සුරාසුර ගරුඩ මනුජ භුජග ගන්ධබ්බ මකුට කූට චුම්බිත සෙලා, පවර සුරාසුර ගරුඩ මනුජ භුජග ගන්ධබ්බ මකුට කූටචුම්බිත සෙලෙහි සංඝට්ටිතා පවර සුරාසුර ගරුඩ මනුජ භුජග ගන්ධබ්බ මකුට කූට චුම්බිත සෙලසංඝට්ටිතා, පවර සුරාසුර ගරුඩ මනුජ භුජග ගන්ධබ්බ මකුට කූට චුම්බිත සෙලසංඝට්ටිතා චරණා යස්ස (තථාගතස්ස) සොයං පවර සුරාසුර ගරුඩ මනුජ භුජග ගන්ධබ්බ මකුට කූට චුම්බිත සෙලසංඝට්ටිත චරණො. (තථාගතො.)

අයං පන මජ්ඣකම්මධාරය තප්පුරිස ගබ්භො තුල්‍යාධිකරණ බහුබ්බීහි.

අථවා-සංඝට්ටිතා චරණා සංඝට්ටිත චරණා, පවර සුරාසුර ගරුඩ මනුජ භුජග ගන්ධබ්බ මකුට කූටචුම්බිත සෙලෙහි සංඝට්ටිත චරණා යස්ස (තථාගතස්ස) සොයං පවර සුරාසුර ගරුඩ මනුජ භුජග ගන්ධබ්බ මකුටකූට චුම්බිතසෙලසංඝට්ටිත චරණො. (භගවා)

අයං පන භින්නාධිකරණ බහුබ්බීහි.

චතස්සො දිසා යස්ස සොයං චතුද්දිසො.

පඤ්ච චක්ඛූනි යස්ස (තථාගතස්ස) සොයං පඤ්ච චක්ඛු—දස බලානි යස්ස සොයං දසබලො. (භගවා)

අනන්තඤාණොති—න අන්තො අනන්තො, අනන්තං ඤාණං යස්ස (තථාගතස්ස) සොයං අනන්ත ඤාණො. (තථාගතො)

අමිතඝන සරීරොති-න මිතං අමිතං, ඝනං එව සරීරං ඝන සරීරං, අමිතං ඝනසරීරං යස්ස (භගවතො) සොයං අමිත ඝන සරීරො. (භගවා.)

අමිත බල පරක්කමප්පත්තොති-න මිතා අමිතා, බලං ච පර ක්කමො ච බලපරක්කමා, අමිතා එව බලපරක්කමා අමිතබල පරක්කමා, අමිත බලපරක්කමා පත්තා යෙන (භගවතා) සොයං අමිත බලපරක්කමප්පත්තො. (භගවා.)

අයං පන කම්මධාරය තප්පුරිස ද්වන්ද ගබ්භො තුල්‍යාධිකරණ බහුබ්බීහි.

මත්ත භමර ගණචුම්බිත විකසිත පුප්ඵ වල්ලි නාගරුක්ඛොප සොභිත කන්දරොති—මත්තාඑව භමරා මත්ත භමරා, මත්තභමරානං ගණා මත්තා භමරගණා, මත්ත භමර ගණෙහි චුම්බිතානි මත්ත භමර ගණචුම්බිතානි, විකසිතානි එව පුප්ඵානි විකසිත පුප්ඵානි, මත්තභමර ගණචුම්බිතානි විකසිතානි පුප්ඵානි යෙසං තෙ මත්ත භමර ගණචුම්බිත විකසිතපුප්ඵානි, වල්ලි ච නාගරුක්ඛා ච වල්ලි නාගරුක්ඛා, මත්ත භමර ගණ චුම්බිත විකසිත පුප්ඵා ච තෙ වල්ලි නාගරුක්ඛා චෙති මත්ත භමර ගණ චුම්බිත විකසිත පුප්ඵ වල්ලි නාගරුක්ඛා, මත්ත භමර ගණචුම්බිත විකසිත පුප්ඵ වල්ලිනාග රුක්ඛෙහි උපසොභිතා මත්තා භමරගණ චුම්බිත විකසිත පුප්ඵ වල්ලි නාගරුක්ඛොපසොභිතා, මත්තභමරගණ චුම්බිත විකසිත පුප්ඵ වල්ලි නාගරුක්ඛොපසොභිතා කන්දරා යස්ස (පබ්බතරාජස්ස) සොයං මත්තභමරගණචුම්බිත විකසිතපුප්ඵ වල්ලිනාගරුක්ඛොප සොභිත කන්දරො. (පබ්බතරාජා.)

අයං පන ද්වන්දකම්මධාරය තප්පුරිසගබ්භතුල්‍යාධිකරණ බහුබ්බීහි.

අථවා—උප සොභිතානි කන්දරානි උපසොභිත කන්දරානි, (සාපෙක්ඛත්තෙපි සතිපි ගමකත්තා සමාසො)—මත්තභමර ගණ චුම්බිත විකසිත පුප්ඵ වල්ලිනාගරුක්ඛෙහි උපසොභිතකන්දරානි යස්ස (පබ්බතරාජස්ස) සොයං මත්ත භමර ගණ චුම්බිත විකසිත පුප්ඵවල්ලි නාගරුක්ඛොපසොභිත කන්දරො. (පබ්බතරාජා.)

අයං පන භින්නාධිකරණබහුබ්බීහි.

නානාරුක්ඛතිණ පතිතපුප්ඵොපසොභිතකන්දරොති-රුක්ඛො ච තිණං ච රුක්ඛතිණානි, නානාපකාරා එව රුක්ඛතිණානි නානා රුක්ඛතිණානි, නානාරුක්ඛතිණෙහි පතිතානි නානාරුක්ඛ තිණ පතිතානි, නානාරුක්ඛතිණ පතිතානි ච තානි පුප්ඵානි චෙති නා නාරුක්ඛතිණ පතිත පුප්ඵානි, නානාරුක්ඛතිණ පතිතපුප්ඵෙහි උපසොභිතානි නානාරුක්ඛතිණපතිතපුප්ඵොප සොභිතානි, නානා රුක්ඛතිණ=හිතපුප්ඵොපසොභිතානි කන්දරානි යස්ස (සෙලරාජස්ස) සොයං නානාරුක්ඛතිණ පතිතපුප්ඵොප සොභිතකන්දරො· (සෙල රාජා)

අයං පන ද්වන්දකම්මධාරය තප්පුරිසගබ්භො තුල්‍යාධිකරණ බහුබ්බීහි.

අථවා—උපසොභිතානි එව කන්දරානි උපසොභිතකන්දරානි, (සාපෙක්ඛත්තෙ සතිපි ගමකත්තා සමාසො)-නානාරුක්ඛතිණපතිත පුප්ඵෙහි උපසොභිතකන්දරානි යස්ස (සෙලරාජස්ස) සොයං නානාරුක්ඛතිණපතිතපුප්ඵොප සොභිතකන්දරො. (සෙලරාජා.)

අයං පන භින්නාධිකරණ බහුබ්බීහි.

නානාමුසලඵාලපබ්බත තරුකලිඞ්ගර සරධනු ගදාසි තොමර හත්ථාති-මුසලො ච ඵාලො ච පබ්බතො ච තරු ච කලිඞ්ගරො ච සරො ච ධනු ච ගදා ච අසි ච තොමරො ච මුසල ඵාල පබ්බත තරු කලිඞ්ගර සරධනු ගදාසි තොමරා, නානාපකාරාඑව මුසල ඵාල පබ්බත තරු කලිඞ්ගර සර ධනු ගදාසි තොමරා නානාමුසලඵාල පබ්බත තරු කලිඞ්ගර සරධනු ගදාසි තොමරා, නානාමුසල ඵාල පබ්බත තරුකලිඞ්ගර සරධනුගදාසි තොමරා හත්ථෙසු යෙසං තෙ නානා මුසල ඵාලපබ්බත තරුකලිඞ්ගර සරධනුගදාසි තොමර හත්ථා.

අයම්පන ද්වන්දකම්මධාරයගබ්භො භින්නාධිකරණ බහුබ්බීහි. බහුබ්බීහි ඉච්චනෙන කත්ථො?—"බහුබ්බීහිම්හි ච."

නාමානං සමුච්චයො ද්වන්දො.—331—342

නාමානමෙකවිභත්තිකානං යො සමුච්චයො සො ද්වන්දසඤ්ඤො හොති.

චන්දිමා ච සුරියො ච චන්දිමසුරියා—සමණබ්‍රාහ්මණා, 'සාරිපුත්ත මොග්ගල්ලානා, බ්‍රාහ්මණගහපතිකා, යමවරුණා, කුවෙර වාසවා.

ද්වන්ද ඉච්චනෙන කත්ථො?—"ද්වන්දට්ඨා වා"

මහතං මහා තුල්‍යාධිකරණෙ පදෙ.—332—325

තෙසං මහන්තසද්දානං මහා ආදෙසො හොති තුල්‍යාධිකරණෙ පදෙ.

මහන්තො ච සො පුරිසො චාති මහාපුරිසො-මහාදෙවී, මහාබලං, මහාඵලං, මහානාගො, මහායසො, මහාපදුමවනං, මහානදී, මහාමණී, මහාගහපතිකො, මහාධනං, මහාපඤ්ඤො.

බහුවචනග්ගහණෙන කවචි මහන්තසද්දස්ස මහ ආදෙසො හොති—මහණ්ණවං, මහප්ඵලං, මහබ්බලං, මහද්ධනං, මහද්ධනො, මහබ්භයං.

ඉත්ථියං භාසිතපුම්ත්ථි පුමාව වෙ.—333—338

ඉත්ථියං තුල්‍යාධිකරණෙ පදෙ භාසිතපුම්ත්ථි වෙ පුමාව දට්ඨබ්බා.

දීඝා ජඞ්ඝා යස්ස සොයං දීඝජංඝො, කල්‍යාණී භරියා යස්ස සොයං කල්‍යාණභරියො, පහූතා පඤ්ඤා යස්ස සොයං පහූතපඤ්ඤො.

භාසිතපුමෙති කිමත්ථං?—බ්‍රහ්මබන්ධු ච සා භරියාචාති බ්‍රහ්මබන්ධු භරියා, සද්ධාධනං, පඤ්ඤාරතනං.

කම්මධාරයසඤ්ඤෙ ච.-334-328

කම්මධාරයසඤ්ඤෙ ච සමාසෙ ඉත්ථියං තුල්‍යාධිකරණෙ පදෙ පුබ්බෙ භාසිතපුම්ත්ථි වෙ පුමාව දට්ඨබ්බා.

බ්‍රාහ්මණදාරිකා, ඛත්තියකඤ්ඤා, ඛත්තියකුමාරිකා.

භාසිතපුමෙති කිමත්ථං?—ඛත්තියබන්ධුදාරිකා, බ්‍රාහ්මණබන්ධුදාරිකා.

අත්තන්තස්ස තප්පුරිසෙ—335—329

නස්ස පදස්ස තප්පුරිසෙ උත්තරපදෙ අත්තං හොති.

අබ්‍රාහ්මණො, අවසලො, අභික්ඛු, අපඤ්චවසෙසා, අපඤ්චගවං.

සරෙ අන්.—236—330

නස්ස පදස්ස තප්පුරිසෙ සබ්බස්සෙව අන් හොති සරෙ පරෙ. අනස්සො, අනිස්සරො, අනරියො, අනිට්ඨො.

කද්ං කුස්ස.—337—331

කුඉච්චෙතස්ස කදං හොති සරෙ පරෙ.

කුච්ඡිතං අන්නං කදන්නං-කුච්ඡිතං අසනං කදසනං.

සරෙති කිමත්ථං?—කුච්ඡිතා දාරා යෙසං අපුඤ්ඤකාරානං තෙ 'හොන්ති කුදාරා, කුජනා, කුපුත්තා, කුභොගා, කුවත්ථා, කුදාසා.

කාප්පත්ථේසු ච.—338—332

කු ඉච්චෙතස්ස කා හොති අප්පත්ථේසු ච.

කා ලවණං, කාපුප්ඵං.

බහුවචනුච්චාරණං කිමත්ථං?—කුඉච්චෙතස්ස අනප්පකත්ථේසුපි ක්වචි කා හොති—කුච්ඡිතො පුරිසො කාපුරිසො, කුපුරිසො.

ක්වචි සමාසන්ත ගතාන මකාරන්තො.—339—335

සමාසන්තගතානං නාමානං අන්තො සරෝ ක්වචි අකාරෝ හොති.

දෙවානං රාජා දෙවරාජෝ, දෙවරාජා-දෙවානං සඛා දෙවසඛෝ, දෙවසඛා—පඤ්ච අහානි පඤ්චාහං-සත්තාහං, පඤ්චගාවො, පඤ්ච ගවං—ජිණ්ණඤ්ච උපාහණං ච ජිණ්ණුපාහණං, සරදස්ස සමීපෙ වත්තතීති උපසරදං-විසාලානි අක්ඛීනි යස්ස සොයං විසාලක්ඛො, විමුඛං මුඛං යස්ස සොයං විමුඛො.

කාරග්ගහණං කිමත්ථං-ආකාරිකාරන්තො ච හොති-පච්චක්ඛො ධම්මො යස්ස සොයං පච්චක්ඛධම්මා—සුරභිනො ගන්ධො සුරභි ගන්ධො, සුන්දරො ගන්ධො සුගන්ධි—පූතිනො ගන්ධො පූතිගන්ධි.

නදීඅන්තා ච කත්තුඅන්තා ච කප්පච්චයො හොති සමාසන්තෙ. බහු නදියො යස්මිං (ජනපදෙ) සොයං බහුනදිකො. (ජනපදෙ)

බහවො කත්තාරෝ යස්ස සොයං බහුකත්තුකො.

නදිම්හා ච.—340—341

නදිම්හා ච කප්පච්චයො ච හොති සමාසන්තෙ.

බහූ නදියො යස්ස සොයං බහුනදිකො.

බහූ කන්තියො යස්ස සොයං බහුකන්තිකො.

බහූ නාරියො යස්ස සොයං බහුනාරිකො.

ජායාය තු දං ජානි පතිම්හි.—341—343

ජායා ඉච්චෙතාය තු දංජානි ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති පතිම්හි පරෙ.

ජායාය පති දම්පති, ජායාය පති ජානිපති.

ධනුම්හා ච.—342—340

ධනුම්හා ච ආප්පච්චයො හොති සමාසන්තෙ.

ගාණ්ඩීවො ධනු යස්ස සොයං ගාණ්ඩීවධන්වා.

අං විභත්තීනමකාරන්තබ්‍යයීභාවා.—343—321

තස්මා අකාරන්තා අබ්‍යයීභාවසමාසා පරාසං විභත්තීනං ක්වචි අං හොති.

අධිචිත්තං, යථාබුද්ධං, උපකුම්භං, යාවජීවං, තිරොපබ්බතං, තිරොපාකාරං, තිරොකුඩ්ඩං, අන්තොපාසාදං.

ක්වචීති කිමත්ථං?—අධිචිත්තස්ස භික්ඛුනො.

සරො රස්සො නපුංසකෙ.—344—322

නපුංසකලිඞ්ග වත්තමානස්ස අබ්‍යයීභාවසමාසස්ස ලිඞ්ගස්ස සරො රස්සො හොති.

ඉත්ථී අධිකිච්ච කථා පවත්තතීති අධිත්ථි—කුමාරී අධිකිච්ච කථා පවත්තතීති අධිකුමාරි, උපවධු, උපමණිකං, උපගඞ්ගං.

අඤ්ඤස්මා ලොපො ච.—345—323

අඤ්ඤස්මා අබ්‍යයීභාවසමාසා අනකාරන්තා පරාසං විභත්තීනං ලොපො හොති–අධිත්ථි, අධිකුමාරි, උපවධු.

ඉති නාමකප්පෙ සමාසකප්පො සත්තමො කණ්ඩො.

වා ණප්පච්චෙ.—346—346

ණප්පච්චයො හොති වා තස්සාපච්චමිච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

වසිට්ඨස්ස අපච්චං (පුත්තො) වාසිට්ඨො—වසිට්ඨස්ස අපච්චං පුත්තො වා—වසිට්ඨස්ස අපච්චං (ඉත්ථී) වාසිට්ඨී—වසිට්ඨස්ස අපච්චං වාසිට්ඨං.

එවං භාරද්වාජස්ස අපච්චං (පුත්තො) භාරද්වාජො—භාරද්වාජස්ස අපච්චං (ඉත්ථී) භාරද්වාජී, භාරද්වාජං—ගොතමස්ස අපච්චං (පුත්තො) ගොතමො, ගොතමස්ස අපච්චං පුත්තො වා—ගොතමස්ස අපච්චං (ඉත්ථී) ගොතමී, ගොතමස්ස අපච්චං ගොතමං—වසුදෙවස්ස අපච්චං (පුත්තො) වාසුදෙවො, වාසුදෙවී, වාසුදෙවං, වසුදෙවස්ස අපච්චං පුත්තො වා—එවං බාලදෙවො, බාලදෙවී—වෙස්සාමිත්තො, ක්වාලපකො, චිත්තකො–පණ්ඩුවාසවො.

ණායනණාන වච්ඡාදිතො.-347-351

තස්මා වච්ඡාදිතො ගොත්තගණතො ණායන ණාන ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති වා තස්සාපච්චමිච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

වච්ඡස්ස අපච්චං (පුත්තො) වච්ඡායනො, වච්ඡානො, වච්ඡස්ස අපච්චං වා-එවං සාකටායනො, සාකටානො-කණ්හායනො, කණ්හානො-අග්ගිවෙස්සායනො, අග්ගිවෙස්සානො—කච්චායනො, කච්චානො-මොග්ගල්ලායනො,මොග්ගල්ලානො-මුඤ්ජායනො,මුඤ්ජානො-කුඤ්ජායනො, කුඤ්ජානො.

ණෙය්‍යො කත්තිකාදීහි—348—352

තෙහි ගොත්තගණෙහි කත්තිකාදීහි ණෙය්‍යප්පච්චයො හොති තස්සාපච්චමිච්චෙතස්මිං අත්‍ථෙ.

කත්තිකාය අපච්චං (පුත්තො) කත්තිකෙය්‍යො, කත්තිකාය අපච්චං පුත්තො වා—එවං වෙණතෙය්‍යො-රොහිණෙය්‍යො – ගඞ්ගෙය්‍යො-කද්දමෙය්‍යො-නාදෙය්‍යො-අත්තෙය්‍යො—ආහෙය්‍යො-කාපෙය්‍යො—සොචෙය්‍යො-ගාවෙය්‍යො-බාලෙය්‍යො—මොලෙය්‍යො—කොලෙය්‍යො.

අතො ණි වා.—349—353

තස්මා අකාරන්තතො ණිප්පච්චයො හොති වා තස්සාපච්චමිච්චෙතස්මිං අත්‍ථෙ.

දක්ඛස්ස අපච්චං (පුත්තො) දක්ඛි, දක්ඛස්ස අපච්චං පුත්තොවා-එවං දොණි, වාසවි, සක්‍යපුත්ති, නාථපුත්ති, දාසපුත්ති, වාරුණි, කණ්හි, බාලදෙවි, පාවකි, ජෙනදත්ති, බුද්ධි, ධම්මි, සඞ්ඝි, කප්පි, අනුරුද්ධි.

වාති විකප්පනත්‍ථෙන තස්සාපච්චමිච්චෙතස්මිං අත්‍ථෙ ණිකප්පච්චයො හොති-සක්‍යපුත්තස්ස අපච්චං පුත්තො සක්‍යපුත්තිකො, සක්‍යපුත්තස්ස අපච්චං පුත්තො වා-නාථපුත්තස්ස අපච්චං (පුත්තො) නාථපුත්තිකො, නාථපුත්තස්ස අපච්චං පුත්තො වා-ජෙනදත්තිකො.

ණවො පග්වාදීහි.—350—356

උපගු ඉච්චෙවමාදීහි ණවප්පච්චයො හොති වා තස්සාපච්චමිච්චෙතස්මිං අත්‍ථෙ.

උපගුස්ස අපච්චං (පුත්තො)ඔපගවො,උපගුස්ස අපච්චං පුත්තොවා-එවං මානවො, ගග්ගවො, පණ්ඩවො, භග්ගවො, ඔපකච්චායනො-ඔපවිඤ්ඤවො.

ණෙර විධවාදිතො.—351—357

තස්මා විධවාදිතො ණෙරප්පච්චයො හොති වා තස්සා පච්චමිච්චෙතස්මිං අත්‍ථෙ.

විධවාය අපච්චං (පුත්තො) වෙධවෙරො—විධවාය අපච්චං පුත්තො වා–එවං බන්ධකෙරො, සාමණෙරො, නාළිකෙරො.

යෙන වා සංසට්ඨං තරති චරති වහති ණිකො.—352—358

යෙන වා සංසට්ඨං යෙන වා තරති යෙන වා චරති යෙන වා වහති ඉච්චෙතෙස්වත්ථෙසු ණිකප්පච්චයො හොති වා.

තිලෙන සංසට්ඨං (භොජනං) තෙලිකං–තිලෙන සංසට්ඨං වා–එවං ගොළිකං–ඝාතිකං.

නාවාය තරතීති නාවිකො, නාවාය තරති වා–එවං ඔළුම්පිකො–

සකටෙන චරතීති සාකටිකො–සකටෙන චරති වා.

එවං පාදිකො, දණ්ඩිකො, ධම්මිකො.

සීසෙන වහතීති සීසිකො, සීසෙන වහති වා.

එවං අංසිකො, ඛන්ධිකො, හත්ථිකො අඞ්ගුලිකො.

වාති විකප්පනත්ථෙන අඤ්ඤත්ථෙසුපි ණිකප්පච්චයො හොති. රාජගහෙ වසතීති රාජගහිකො—රාජගහෙ ජාතො වා රාජගහිකො–එවං මාගධිකො, සාවත්ථිකො, කාපිලවත්ථිකො, පාටලිපුත්තිකො.

තමධීතෙ තෙන කතාදි සන්නිධාන නියොගසිප්පභණ්ඩ ජීවිකත්ථෙසු ච.—353—359

තමධීතෙ තෙන කතාදිසත්ථෙසු ච තම්හි සන්නිධානො තත්‍ථ නියුත්තො තමස්ස සිප්පං තමස්ස භණ්ඩං තමස්ස ජීවිකා ඉච්චෙතෙසත්ථෙසු ච ණිකප්පච්චයො හොති වා.

විනයමධීතෙති වෙනයිකො, විනයමධීතෙ වා.

එවං සුත්තන්තිකො, ආභිධම්මිකො, වෙය්‍යාකරණිකො.

කායෙන කතං (කම්මං) කායිකං, කායෙන කතං කම්මං වා.

එවං, වාචසිකං, මානසිකං.

සරීරෙ සන්නිධානා (වෙදනා) සාරීරිකා–සරීරෙ සන්නිධානා වෙදනා වා–එවං මානසිකා.

ද්වාරෙ නියුත්තො දොවාරිකො, ද්වාරෙ නියුත්තො වා.

එවං, භණ්ඩාගාරිකො, නාගරිකො, නවකම්මිකො.

වීණා අස්ස සිප්පන්ති වෙණිකො, වීණා අස්ස සිප්පං වා, එවං පාණවිකො, මොදඞ්ගිකො, වංසිකො.

ගන්ධො අස්ස භණ්ඩන්ති ගන්ධිකො, ගන්ධො අස්ස භණ්ඩං වා–එවං තෙලිකො, ගොළිකො.

උරබ්භං හන්ත්වා ජීවතීති ඔරබ්භිකො-උරබ්භං හන්ත්වා ජීවති වා.

එවං මාගවිකො, සූකරිකො, සාකුණිකො.

ආදිග්ගහණෙන අඤ්ඤත්ථෙපි ණිකප්පච්චයො හොති-ජාලෙන හතො ජාලිකො, ජාලෙන හතො වා—සුත්තෙන බද්ධො සුත්තිකො—සුත්තෙන බද්ධො වා—චාපො අස්ස ආයුධොති චාපිකො, චාපො අස්ස ආයුධො වා.

එවං තොමරිකො, මුග්ගරිකො, මොසලිකො.

වාතො අස්ස ආබාධොති වාතිකො.

එවං සෙම්හිකො, පිත්තිකො.

බුද්ධෙ පසන්නො බුද්ධිකො—බුද්ධෙ පසන්නො වා.

එවං ධම්මිකො, සඞ්ඝිකො—බුද්ධස්ස සන්තකං බුද්ධිකං.

එවං ධම්මිකං, සඞ්ඝිකං.

වත්ථෙන කීතං භණ්ඩං වත්ථිකං.

එවං කුම්භිකං, ඵාලිකං, කිංකිණිකං, සොවණ්ණිකං.

කුම්භො අස්ස පරිමාණං කුම්භිකො-කුම්භස්ස රාසිකුම්භිකො.

කුම්භං අරහතීතිවා කුම්භිකො-අක්ඛෙන දිබ්බතීති අක්ඛිකො.

එවං සාලාකිකො, තින්දුකිකො, අම්බඵලිකො, කපිට්ඨඵලිකො, නාළිකෙරිකො, ඉච්චෙවමාදි.

ණ රාගා තෙන රත්තං තස්සෙදං මඤ්ඤත්ථෙසු ච.—354—361

ණප්පච්චයො හොති වා රාගම්හා තෙන රත්තමිච්චෙතස්මිං අත්ථෙ තස්සෙදමඤ්ඤත්ථෙසු ච.

කසාවෙන රත්තං (වත්ථං) කාසාවං-කසාවෙන රත්තං වත්ථං වා.

එවං කොසුම්භං, හාලිද්දං, පත්තඞ්ගං, මඤ්ජෙට්ඨං, කුඞ්කුමං.

සූකරස්ස ඉදං (මංසං) සොකරං-සූකරස්ස ඉදං මංසං වා—මහිසස්ස ඉදං (මංසං) මාහිසං-මහිසස්ස ඉදං මංසං වා.

උදුම්බරස්ස අවිදූරෙ (විමානං) ඔදුම්බරං-විදිසාය අවිදූරෙ භවො වෙදිසො.

මධුරාය ජාතො මාධුරො-මධුරාය ආගතො මාධුරො.

කත්තිකාදීහි යුත්තො මාසො කත්තිකො.

එවං මාගසිරො, ඵුස්සො, මාඝො, ඵග්ගුණො, චිත්තො.

න වුද්ධි නීලපීතාදෙ පච්චයෙ සණකාරකෙ,
එකාරො ඵුස්ස සද්දස්ස සිරෙහි සිරසං වදෙ.

සික්ඛානං සමූහො සික්ඛො-භික්ඛානං සමූහො භික්ඛො.

එවං කාපොතො, මායූරෙ, කොකිලො.

බුද්ධො අස්ස දෙවතාති බුද්ධො-එවං භද්දො, මාරෙ, මාහින්දො, වෙස්සවණො, යාමො, සොමො, නාරායණො.

සංවච්ඡරං අවෙච්ච අධීතෙති සංවච්ඡරෙ - එවං මොහුත්තො— නිමිත්තං අවෙච්ච අධීතෙති නෙමිත්තො.

එවං අඞ්ගවිජ්ජො, වෙය්‍යාකරණො, ඡන්දසො, චන්දො, භසො, වසාතීනං විසයො (දෙසො) වාසාතො-එවං කුනෙතා, සාකුනෙතා, ආතිසාරෙ.

උදුම්බරා අයම්ං පදෙසෙ සන්තීති ඔදුම්බරෙ-සගරෙහි නිබ්බත්තො සාගරෙ—සකලමස්ස නිවාසො සාකලො—මධුරා අස්ස නිවාසො මාධුරෙ, මධුරාය ඉස්සරෙ වා මාධුරෙ-ඉවෙච්ච මාදයො යොජෙතබ්බා.

ජාතාදීනමිමියා ච—355—363

ජාතඉච්චෙවමාදිනමත්ථෙ ඉම ඉය ඉච්චෙතෙපච්චයා හොන්ති.

පච්ඡා ජාතො පච්ඡිමො.

එවං අන්තිමො, මජ්ඣිමො, පුරිමො, උපරිමො, හෙට්ඨිමො, ගොප්ඵිමො.

බොධිසත්තස්ස ජාතියා ජාතො බොධිසත්තජාතියො.

එවං අස්සජාතියො, හත්ථිජාතියො, මනුස්සජාතියො.

ආදිග්ගහණෙන නියුත්තත්ථාදිසුපි තදස්සත්ථාදිතොපි ඉම ඉය ඉකප්පච්චයා හොන්ති.

අන්තෙ නියුත්තො අන්තිමො.

එවං අන්තියො, අන්තිකො—පුත්තො අස්ස අත්ථි තස්මිං වා විජ්ජතීති පුත්තිමො.

එවං පුත්තියො, පුත්තිකො—කප්පිමො, කප්පියො, කප්පිකො.

චසද්දග්ගහණෙන කියප්පච්චයො හොති නියුත්තත්ථෙ.

ජාතියා නියුත්තො ජාතිකියො—අන්ධෙ නියුත්තො අන්ධකියො—(ජාතියා අන්ධො ජච්චන්ධො) ජච්චන්ධෙ නියුත්තො ජච්චන්ධකියො.

සමූහත්ථෙ කණණා ච.—356—364

සමූහත්ථෙ කණ් ණ ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති.

රාජපුත්තානං සමූහො රාජපුත්තකො, රාජපුත්තො වා, මනුස්සානං සමූහො, මානුස්සකො—මානුස්සො වා—මයූරානං සමූහො මායූරකො, මායූරෙ වා—මහිසානං සමූහො මාහිසකො—මාහිසො වා.

ගාමජනබන්ධුසහායාදීහි තා.-357-365

ගාමජනබන්ධුසහාය ඉච්චෙවමාදීහි තාපච්චයො හොති සමූහත්ථෙ.

ගාමානං සමූහො ගාමතා-ජනානං සමූහො ජනතා, බන්ධූනං සමූහො බන්ධුතා, සහායානං සමූහො සහායතා—නගරානං සමූහො නාගරතා.

තදස්සට්ඨානමීයො ච.—358—366

තදස්සට්ඨානමිච්චෙතස්මිං අත්ථෙ ඊයපච්චයො හොති.

මදනස්ස ඨානං මදනීයං—බන්ධනස්ස ඨානං බන්ධනීයං—මුච්චනස්ස ඨානං මුච්චනීයං.

එවං රජනීයං, කමනීයං, ගමනීයං-දස්සනස්ස ඨානං දස්සනීයං, උපාදනස්ස ඨානං උපාදනීයං.

චසද්දග්ගහණෙන ඉය ඉලපච්චයා හොන්ති—රඤ්ඤො ඉදං ඨානං රාජියං—එවං රාජිලං.

උපමත්ථායිතත්තං—359—367

උපමත්ථෙ ආයිතත්තපච්චයො හොති.

ධූමොවිය දිස්සති (අදුං ඨානං) තදිදං ධූමායිතත්තං—තිමිරං විය දිස්සති (අදුං ඨානං,) තදිදං තිමිරායිතත්තං.

තන්නිස්සිතත්ථෙ ලො.—360—368

තන්නිස්සිතත්ථෙ තදස්සට්ඨානමිච්චෙතස්මිං අත්ථෙ ච ලපච්චයො හොති.

දුට්ඨුං නිස්සිතං දුට්ඨුල්ලං—වෙදං නිස්සිතං වෙදල්ලං, දුට්ඨුස්ස ඨානං දුට්ඨුල්ලං—වෙදස්ස ඨානං වෙදල්ලං.

ආලු තබ්බහුලෙ.—361—369

ආලුපච්චයො හොති තබ්බහුලත්ථෙ.

අභිජ්ඣා අස්ස පකති අභිජ්ඣාලු—අභිජ්ඣා අස්ස බහුලා වා අභිජ්ඣාලු.

එවං සීතාලු, ධජාලු, දයාලු.

ණ්‍යත්තතා භාවෙ තු.—362—371

ණ්‍ය ත්ත තා ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති භාවත්ථෙ.

අලසස්ස භාවො ආලස්‍යං—අරොගස්ස භාවො ආරොග්‍යං, පංසුකූලිකස්ස භාවො පංසුකූලිකත්තං—අනොදරිකස්ස භාවො අනොදරිකත්තං—සංගණිකාරාමස්ස භාවො සංගණිකාරාමතා—නිද්දාරාමස්ස භාවො නිද්දාරාමතා.

තුසද්දග්ගහණෙන ත්තනප්පච්චයො හොති-පුථුජ්ජනස්ස භාවො පුථුජ්ජනත්තනං-වෙදනස්ස භාවො වෙදනත්තනං.

ණ විසමාදීහි.—363 - 372

ණප්පච්චයො හොති විසමාදීහි තස්ස භාවො ඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

විසමස්ස භාවො වෙසමං-සුචිස්ස භාවො සොචං.

රමණීයාදිතො කණ්.—364 - 373

රමණීය ඉච්චෙවමාදිතො කණ් පච්චයො හොති තස්ස භාවො ඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

රමණීයස්ස භාවො රාමණෙය්‍යකං-මනුඤ්ඤස්ස භාවො මානුඤ්ඤකං-අග්ගිහොමස්ස භාවො අග්ගිහොමකං.

විසෙසෙ තරතමිස්සිකියිට්ඨා.365-374

විසෙසත්ථෙ තර තම ඉස්සික ඉය ඉට්ඨ ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති.

සබ්බෙ ඉමෙ පාපා අයමිමෙසං විසෙසෙන පාපොති පාපතරො.

එවං පාපතමො, පාපිස්සිකො, පාපියො, පාපිට්ඨො.

තදස්සත්ථීති වී ච.—366 - 382

තදස්ස අත්ථි ඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ වීප්පච්චයො හොති.

මෙධා අස්ස අත්ථි තස්මිං වා විජ්ජතීති මෙධාවී.

එවං මායාවී.

චසද්දග්ගහණෙන සොප්පච්චයො හොති.

සුමෙධා අස්ස අත්ථි තස්මිං වා විජ්ජතීති සුමෙධසො.

තපාදිතො සී.—367—383

තපාදිතො සීප්පච්චයො හොති තදස්ස අත්ථි ඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

තපො අස්ස අත්ථි තස්මිං වා විජ්ජතීති තපස්සී.

එවං තෙජස්සී, යසස්සී, මනස්සී.

දණ්ඩාදිතො ඉක ඊ.—368—384

දණ්ඩාදිතො ඉක ඊ ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති තදස්ස අත්ථීති ඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

දණ්ඩො අස්ස අත්ථි තස්මිං වා විජ්ජතීති දණ්ඩිකො, දණ්ඩී, එවං මාලිකො, මාලී.

මධ්වාදිතො රො—369—385

මධු ඉච්චෙවමාදිතො රපච්චයො හොති තදස්ස අත්ථි ඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

මධු අස්ස අත්ථි තස්මිං වා විජ්ජතීති මධුරො-එවං කුඤ්ජරො, මුඛරො, මුඛරො, සුසිරො, සුභරො, සුචිරො.

ගුණාදිතො වන්තු.—370—386

ගුණ ඉච්චෙවමාදිතො වන්තුපච්චයො හොති තදස්ස අත්ථි ඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

ගුණො අස්ස අත්ථි තස්මිං වා විජ්ජතීති ගුණවා-එවං යසවා, ධනවා, බලවා, පඤ්ඤවා.

සත්‍යාදීහි මන්තු.—371—387

සති ඉච්චෙවමාදීහි මන්තුපච්චයො හොති තදස්ස අත්ථි ඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

සති අස්ස අත්ථි තස්මිං වා විජ්ජතීති සතිමා.

එවං ජුතිමා, සුතිමා, සුචිමා, ධුතිමා, මතිමා, සතිමා, කිත්තිමා, මුතිමා, භානුමා.

සද්ධාදිතො ණ.—372—389

සද්ධා ඉච්චෙවමාදිතො ණපච්චයො හොති තදස්ස අත්ථි ඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

සද්ධා අස්ස අත්ථි තස්මිං වා විජ්ජතීති-සද්ධො.
එවං පඤ්ඤො, අමච්ඡරො.

ආයුස්සුකාරස්මන්තුම්හි.—373—388

ආයුස්ස උකාරො අස් හොති මන්තුම්හි පච්චයෙ පරෙ.

ආයු අස්ස අත්ථි තස්මිං වා විජ්ජතීති-ආයස්මා.

තප්පකතිවචනෙ මයො.—374—370

තප්පකති වචනත්ථෙ මයපච්චයො හොති.

සුවණ්ණෙන පකතං (කම්මං) සොවණ්ණමයං, සුවණ්ණමයං.

එවං රූපිමයං, ජතුමයං, රජතමයං' අයොමයං, මත්තිකාමයං, ඉට්ඨකාමයං, කට්ඨමයං, ගොමයං.

සඞ්ඛ්‍යාපූරණෙ මො.—375—390

සඞ්ඛ්‍යාපූරණත්ථෙ මපච්චයො හොති.

පඤ්චන්නං පූරණො පඤ්චමො-එවං ඡට්ඨමො, සත්තමො, අට්ඨමො, නවමො, දසමො.

ස ඡස්ස වා.—376—392

ඡස්ස සකාරාදෙසො හොති වා සඞ්ඛ්‍යාපූරණත්ථෙ.
ඡන්නං පූරණො සට්ඨො, ඡට්ඨො වා.

එකාදිතො දසස්සී.—377—396

එකාදිතො දසස්ස අන්තෙ ඊප්පච්චයො හොති වා සඞ්ඛ්‍යාපූරණත්ථෙ.

එකාදසන්නං පූරණී එකාදසී, පඤ්චදසන්නං පූරණී පඤ්චදසී චතුද්දසන්නං පූරණී චාතුද්දසී.

පූරණත්ථෙති කිමත්ථං ?—එකාදස, පඤ්චදස.

දසෙ සො නිච්චඤ්ච.—378—257

දසසද්දෙ පරෙ නිච්චං ඡස්ස සො හොති-සොළස.

අන්තෙ නිග්ගහීතඤ්ච.—379— * * *

තාසං සඞ්ඛ්‍යානමන්තෙ නිග්ගහිතාගමො හොති.
එකාදසිං, චාතුද්දසිං, පඤ්චදසිං.

ති ච.—380—398

තාසං සඞ්ඛ්‍යානමන්තෙ තිකාරාගමො හොති.
වීසති, තිංසති.

ළ දරානං.—381—258

දකාර රකාරානං සඞ්ඛ්‍යානං ළකාරාදෙසො හොති.
සොළස, චත්තාළීසං.

වීසතිදසෙසු බා ද්විස්ස තු.—382—255

වීසතිදස ඉච්චෙතෙසු ද්විස්ස බා හොති.
බාවීසතිත්ථියො, බාරස මනුස්සා.
තුසද්දග්ගහණෙන ද්විස්ස දු දි දෙ ආදෙසා ච හොන්ති.
දුරත්තං, දිරත්තං, දිගුණං, දෙභාළීනි.

එකාදිතො දස ර සඞ්ඛ්‍යානෙ.-383-254

එකාදිතො දසස්ස දකාරස්ස රකාරො හොති වා සඞ්ඛ්‍යානෙ.
එකාරස, එකාදස, බාරස, චාරස, චාදස.
සඞ්ඛ්‍යානෙති කිමත්ථං ?—ද්වාදසායතනානි.

අට්ඨාදිතො ච.—384—259

අට්ඨ ඉච්චෙවමාදිතො ච දසසද්දස්ස දකාරස්ස රකාරාදෙසො හොති වා සඞ්ඛ්‍යානෙ.

අට්ඨාරස, අට්ඨාදස.

අට්ඨාදිතොති කිමත්ථං?—පඤ්චදස, සොළස.

සඞ්ඛ්‍යානෙති කිමත්ථං?—අට්ඨදසිකො.

චසද්දග්ගහණං කිමත්ථං?—දසරග්ගහණානුකඩ්ඪනත්ථං.

වෙකට්ඨානමාකාරො වා.—385—253

වි එක අට්ඨ ඉච්චෙතෙසමන්තො ආකාරාදෙසො හොති වා සඞ්ඛ්‍යානෙ.

වාදස, එකාදස, අට්ඨාදස.

සඞ්ඛ්‍යානෙති කිමත්ථං? විදන්තො, එකදන්තො, එකවජ්ජනො, අට්ඨත්ථමෙහා.

චතුච්ඡෙහි ථ ඨා.—386—391

චතු ඡ ඉච්චෙතෙහි ථ ඨ ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති සඞ්ඛ්‍යා පූරණත්ථෙ.

චතුන්නං පූරණො චතුත්ථො—ඡන්නං පූරණො ඡට්ඨො.

ද්විතීහි තියො.—387—393

ද්වි ති ඉච්චෙතෙහි තියපච්චයො හොති සඞ්ඛ්‍යාපූරණත්ථෙ.

ද්වින්නං පූරණො දුතියො—තිණ්ණං පූරණො තතියො.

තියෙ දුතාපි ච.—388—394

ද්වි ති ඉච්චෙතෙසං දු ත ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති තියපච්චයෙ පරෙ.

දුතියො, තතියො.

අපිග්ගහණෙන අඤ්ඤස්මිම්පි දු ති ආදෙසා හොන්ති.

දුරත්තං, තිරත්තං.

චසද්දග්ගහණෙන ද්වි ඉච්චෙතස්ස දිකාරො හොති.

දිගුණං සඞ්ඝාටිං පාරුපිත්වා.

තෙසමඩ්ඪූපපදෙ නඩ්ඪුඩ්ඪ දිවඩ්ඪදියඩ්ඪාඩ්ඪතියා.—389—395

තෙසං චතුත්ථ දුතිය තතියානං අඩ්ඪූපපදානං අඩ්ඪුඩ්ඪ දිවඩ්ඪ දියඩ්ඪ අඩ්ඪතියාදෙසා හොන්ති, අඩ්ඪූපපදෙන සහ නිපච්චයෙන.

අඩ්ඪෙන චතුත්ථො අඩ්ඪුඩ්ඪො—අඩ්ඪෙන දුතියො දිවඩ්ඪො—

අඩ්ඪෙන දුතියො දියඩ්ඪො—අඩ්ඪෙන තතියො අඩ්ඪතියො.

සරූපානමෙකසෙසවසකිං.—390—68

සරූපානං පදබ්‍යඤ්ජනානං එකසෙසො හොති අසකිං.
පුරිසො ච පුරිසො ච – පුරිසා.

සරූපානමිති කිමත්ථං?, හත්ථී ච අස්සො ච රථො ච පත්තිකො ච හත්ථස්සරථපත්තිකා.

අසකින්ති කිමත්ථං ?—පුරිසො.

ගණනෙ දසස්ස ද්වි ති චතු පඤ්ච ඡ සත්ත අට්ඨ නවකානං වී ති චත්තාර පඤ්ඤා ඡ සත්තාස නවා යොසු යො නඤ්චීසමාසං ඨී රි තී තු ති.—391—397

ගණනෙ දසස්ස ද්වික තික චතුක්ක පඤ්චක ඡක්ක සත්තක අට්ඨක නවකානං සරූපානං කතෙකසෙසානං යථාසඞ්ඛ්‍යං වි ති චත්තාර පඤ්ඤ ඡ සත්ත අස නව ඉච්චාදෙසා හොන්ති.

අසකිං යොසුයොනං ච ඊසං ආසං ඨි රි ති ඊති උති ඉච්චා දෙසා හොන්ති, පච්ඡා පුන නිපච්චන්තෙ.

වීසං, තිංසං, චත්තාලීසං, පඤ්ඤාසං, සට්ඨි, සත්තරි, සත්තති, අසීති, නවුති.

අසකින්ති කිමත්ථං ?— දස.

ගණනෙති කිමත්ථං ? – දසදසකො පුරිසො.

චතුපපදස්ස ලොපො තුත්තර පදාදි චස්ස චුචො පි නවා.—392—256

චතුපපදස්ස ගණනපරියාපන්නස්ස තුකාරස්ස ලොපො හොති උත්තරපදාදිස්ස චකාරස්ස චු චොපි ආදෙසා හොන්ති නවා.

චතුහි අධිකා දස චුද්දස, චොද්දස, චතුද්දස.

අපිග්ගහණෙන අනුපපදස්සාපි උත්තරපදාදිස්ස චස්ස ලොපො හොති නවා, චස්ස චුචො පි හොති.

තාලීසං, චත්තාලීසං, චුත්තාලීසං, චොත්තාලීසං

යදනුපපන්නා නිපාතනා සිජ්ඣන්ති.—393—407

යෙ සද්දා අනිද්දිට්ඨලක්ඛණා අක්ඛරපදබ්‍යඤ්ජනතො ඉත්ථි පුමනපුංසකලිඞ්ගතො නාමූපසග්ගනිපාතතො අබ්‍යයීභාව සමාස තද්ධිතාඛ්‍යාතතො ගණනසඞ්ඛ්‍යාකාලකාරකප්පයොග සඤ්ඤතො

සංඛ්‍යාපකතිවුද්ධිලොපආගම විකාරවිපරිතතො ච විභත්ති විභජන තො ච තෙ නිපාතනා සිජ්ඣන්ති.

වීසාදිතො කො නෙකත්ථෙ ච.-394-402

වි ඉච්චෙවමාදිතො කප්පච්චයො හොති අනෙකත්ථෙ ච තෙ නිපාතනා සිජ්ඣන්ති.

සතස්ස විකං විසතං-සතස්ස තිකං තිසතං-සතස්ස චතුක්කං චතුසතං-සතස්ස පඤ්චකං පඤ්චසතං-සතස්ස ඡක්කං ඡසතං-සතස්ස සත්තකං සත්තසතං-සතස්ස අට්ඨකං අට්ඨසතං-සතස්ස නවකං නවසතං-සතස්ස දසකං දසසතං-සහස්සං හොති.

දසදසකං සතං දසකානං සතං සහස්සඤ්ච හොති යොම්හි—395-399

ගණනපරිඤ්ඤපන්නස්ස දසදසකස්ස සතං හොති, සතදසකස්ස සහස්සං හොති යොම්හි.

සතං, සහස්සං.

විකාදීනං තදුත්තරපදනඤ්ච නිපච්චන්තෙ යථා සම්භවං-සතස්ස විකං (තදිදං) හොති විසතං-සතස්ස තිකං (තදිදං) හොති තිසතං-එවං චතුසතං, පඤ්චසතං, ඡසතං සත්තසතං, අට්ඨසතං, නවසතං, දසසතං, සහස්සං හොති.

යාව තදුත්තරිං දසගුණිතඤ්ච.-396-400

යාව තාසං සඞ්ඛ්‍යානං උත්තරිං දසගුණිතඤ්ච කාතබ්බං.

යථා-දසස්ස ගණනස්ස දසගුණිතං කත්වා සතං හොති, සතස්ස දසගුණිතං කත්වා සහස්සං හොති, සහස්සස්ස දසගුණිතං කත්වා දසසහස්සං හොති, දසසහස්සස්ස දසගුණිතං කත්වා සතසහස්සං හොති, සතසහස්සස්ස දසගුණිතං කත්වා කොටි හොති, කොටිසතසහස්සානං සතං පකොටි හොති—එවං සෙසානිපි කාතබ්බානි.

චසද්දග්ගහණං විසෙසනත්ථං.

සකනාමෙහි.—397—401

යාසං පන සඞ්ඛ්‍යානං අනිද්දිට්ඨනාමධෙය්‍යානං සකෙහි සකෙහි නාමෙහි නිපච්චන්තෙ.

සතසහස්සානං සතං කොටි-කොටිසතසහස්සානං සතං පකොටි-පකොටිසතසහස්සානං සතං කොටිප්පකොටි කොටිප්ප

කොටි සතසහස්සානං සතං නහුතං—නහුතසතසහස්සානං සතං නින්නහුතං–නින්නහුතසතසහස්සානං සතං අක්ඛොභිණී.

තථා බින්දු, අබ්බුදං, නිරබ්බුදං, අහහං, අබබං, අටටං, සොගන්ධිකං, උප්පලං, කුමුදං, පුණ්ඩරීකං, පදුමං, කථානං, මහාකථානං, අසඞ්ඛෙය්‍යං.

තෙසං ණො ලොපං.—398—318

තෙසං පච්චයානං ණො ලොපමාපජ්ජතෙ.

ගොතමස්ස අපච්චං (පුත්තො) ගොතමො.

එවං වාසිට්ඨො, වෙණතෙය්‍යො, ආලස්‍යං, ආරොග්‍යං.

විභාගෙ ධා ච.—399—404

විභාගත්ථෙ ච ධාප්පච්චයො හොති.

එකෙන විභාගෙන එකධා.

එවං ද්විධා, තිධා, චතුධා, පඤ්චධා, ඡධා, සහස්සධා.

චෙති කිමත්ථං?—සොප්පච්චයො ච හොති–සුත්තසො, ව්‍යඤ්ජනසො, පදසො.

සබ්බනාමෙහි පකාරවචනෙ තු ථා.—400—405

සබ්බනාමෙහි පකාරවචනත්ථෙ තු ථාප්පච්චයො හොති.

සො පකාරො තථා, තං පකාරං තථා, තෙන පකාරෙන තථා, තස්ස පකාරස්ස තථා, තස්මා පකාරා තථා, තස්ස පකාරස්ස තථා, තස්මිං පකාරෙ තථා.

එවං යථා, සබ්බථා, අඤ්ඤථා, ඉතරථා.

තුසද්දග්ගහණං කිමත්ථං?–ථත්තාප්පච්චයො ච හොති–සොවිය පකාරො තථත්තා–යථත්තා, අඤ්ඤථත්තා, ඉතරථත්තා, සබ්බථත්තා.

කිමිමෙහි ථං.—401—406

කිං ඉම ඉච්චෙතෙහි ථං පච්චයො හොති පකාරවචනත්ථෙ. කො පකාරො කථං–කං පකාරං කථං–කෙන පකාරෙන කථං–කස්ස පකාරස්ස කථං–කස්මා පකාරා කථං–කස්ස පකාරස්ස කථං–කස්මිං පකාරෙ කථං–අයං පකාරො ඉත්ථං–ඉමං පකාරං ඉත්ථං–ඉමිනා පකාරෙන ඉත්ථං–ඉමස්ස පකාරස්ස ඉත්ථං–ඉමස්මා පකාරා ඉත්ථං–ඉමස්ස පකාරස්ස ඉත්ථං–ඉමස්මිං පකාරෙ ඉත්ථං.

වුද්ධාදිසරස්ස වා සංයොගන්තස්ස සණෙ ච.—402—349

ආදිසරස්ස වා අසංයොගන්තස්ස ආදිබ්‍යඤ්ජනස්ස වා සරස්ස වුද්ධි හොති සණකාරෙ පච්චයෙ පරෙ.

අභිධම්මමධීතෙ ආභිධම්මිකො විණතාය අපච්චං වෙණතෙය්‍යො.

එවං වාසිට්ඨො, ආලස්‍යං, ආරොග්‍යං.

අසංයොගන්තස්සාති කිමත්ථං?—භග්ගවො, මන්තෙය්‍යො, කුන්තෙය්‍යො.

මායූනමාගමො ඨානෙ.—403—360

ඉ උ ඉච්චෙතෙසං ආදිභූතානං මාවුද්ධි හොති තෙසු ච එඔ වුද්ධි ආගමො හොති ඨානෙ.

ව්‍යාකරණමධීතෙ වෙය්‍යාකරණො-න්‍යායමධීතෙ නෙය්‍යායිකො, ව්‍යාවච්ඡස්ස අපච්චං වෙය්‍යාවච්ඡො, ද්වාරෙ නියුත්තො දෙවාරිකො.

ආත්තඤ්ච.—404—362

ඉ උ ඉච්චෙතෙසං ආත්තඤ්ච හොති රිකාරාගමො ච ඨානෙ.

ඉසිස්ස භාවො ආරිස්සං, ඉණස්ස භාවො ආණ්‍යං, උසභස්ස භාවො ආසභං, උජුනො භාවො අජ්ජවං ඉච්චෙවමාදි.

යූනමිති කිමත්ථං?—අපායෙසු ජාතො ආපායිකො.

ඨානෙති කිමත්ථං?—වෙමතිකො, ඔපනයිකො, ඔපමායිකො. ඔපායිකො.

කචාදිමජ්ඣුත්තරානං දීඝ රස්සාපපච්චයෙසු ච.—405—339

කචි ආදි මජ්ඣ උත්තර ඉච්චෙතෙසං දීඝරස්සා හොන්ති පච්චයෙසු ච අපච්චයෙසු ච.

ආදි දීඝො තාව-පාකාරො, නීවාරො, පාසාදො, පාකටො, පාටිමොක්ඛො, පාටිකංඛො, ඉච්චෙවමාදි.

මජ්ඣෙ දීඝො තාව—අඞ්ගමාගධිකො, ඔරබ්භමාගවිකො, ඉච්චෙවමාදි.

උත්තරදීඝො තාව-ඛන්තී පරමංතපො තිතික්ඛා, අඤ්ජනාගිරි, කොටරවනං, අඞ්ගුලියා ඉච්චෙවමාදි.

ආදිරස්සො තාව-පගෙව ඉච්චෙවමාදි.

මජ්ඣෙ රස්සො තාව-සුමෙධසො, සුවණ්ණධරෙහි, ඉච්චෙවමාදි.

උත්තර රස්සො තාව-භොවාදිනාමසො හොති, යථා භාවි ගුණ්ණාසො ඉච්චෙවමාදි.

යථා අඤ්ඤෙපි ජිනවචනානුපරොධෙන යොජෙතබ්බා.

ච සද්දග්ගහණෙන අපච්චයෙසු චාති අත්ථං සමුච්චෙති.

තෙසු වුද්ධිලොපාගමවිකාර විපරීතාදෙසා ච.—406—355

තෙසු ආදිමජ්ඣුත්තරෙසු ජිනවචනානුපරොධෙන ක්වචි වුද්ධි හොති ක්වචි ලොපො හොති ක්වචි ආගමො හොති ක්වචි විකාරො හොති ක්වචි විපරීතො හොති ක්වචි ආදෙසො හොති.

ආදි වුද්ධි තාව-ආභිධම්මිකො වෙණතෙය්‍යො, ඉච්චෙවමාදි.

මජ්ඣෙ වුද්ධි තාව-සුඛසෙය්‍යං, සුඛකාරිදානං, සුඛකාරිසිලං, ඉච්චෙවමාදි.

උත්තර වුද්ධි තාව-කාලිඞ්ගා, මාගධා, පච්චක්ඛධම්මා, ඉච්චෙවමාදි.

ආදිලොපො තාව-තාළීසං ඉච්චෙවමාදි.

මජ්ඣෙ ලොපො තාව-කත්තුකාමො, හන්තුකාමො, ධනියො කුම්භකාරපුත්තො, වෙදල්ලං ඉච්චෙවමාදි.

උත්තරලොපො තාව-භික්ඛුභික්ඛුනී, ඉච්චෙවමාදි.
ආදි ආගමො තාව-වුත්තො භගවතා, මුත්තමො, ඉච්චෙවමාදි.
මජ්ඣෙ ආගමො තාව-සසීලවා, සපඤ්ඤවා, ඉච්චෙවමාදි.
උත්තරාගමො තාව-වෙදල්ලමිච්චෙවමාදි.

ආදිවිකාරො තාව-ආරිස්සං, ආසභං, ආණත්‍යං, ඉච්චෙවමාදි.

මජ්ඣෙ විකාරො තාව-වරාරිස්‍යං, පරාරිස්‍යං, ඉච්චෙවමාදි.

උත්තරවිකාරො තාව-ශාති, තාති, සුඛාතී, ඉච්චෙවමාදි.

ආදිවිපරීතො තාව-උග්ගතෙ සුරියෙ, උග්ඝවජ්ජනති, ඉච්චෙවමාදි,

මජ්ඣෙ විපරීතො තාව-සමුග්ඝවජ්ජති, සමුග්ගතෙ සුරියෙ, ඉච්චෙවමාදි.

උත්තරවිපරීතො තාව-දිගු දිගුන්නං ඉච්චෙවමාදි.

ආදි ආදෙසො තාව-ශූනං, ඉච්චෙවමාදි.

මජ්ඣෙ ආදෙසො තාව-න්‍යායොගො, ඉච්චෙවමාදි.

උත්තරආදෙසො තාව—සබ්බසෙය්‍යො, සබ්බසෙට්ඨො, ඉච්චෙවමාදි.

එවං යථානුපරොධෙන සබ්බත්ථ යොජෙතබ්බා.

අයුවණ්ණානං චායො වුද්ධි. -407-350

අ ඉති අකාරො—ඉ ඊ ඉති ඉවණ්ණො—උ ඌ ඉති උවණ්ණො—තෙසං අකාරඉවණ්ණුවණ්ණානං ආ එ ඔ වුද්ධියො හොන්ති යථාසඞ්ඛ්‍යං. ආභිධම්මිකො, වෙණතෙය්‍යො, ඔළුම්පිකො.

අ ඉ උ ඉති අවුද්ධි.

අභිධම්මිකො, විණතෙය්‍යො, උළුම්පිකො.

පුන වුද්ධිග්ගහණං කිමත්ථං?—උත්තරපදවුද්ධිභාවත්ථං.

අඞ්ගමගධෙහි ආගතො අඞ්ගමාගධිකො.

නිගමො ච ජනපදො ච නිගමජනපදා, නිගමජනපදෙසු ජාතා නෙගමජානපදා.

පුරී ච ජනපදා ච පුරීජනපදා, පුරීජනපදෙසු ජාතා පොරීජානපදා.

සත්තඅහානි සත්තාහං, සත්තාහෙ නියුත්තො සත්තාහිකො, චතස්සො විජ්ජා චතුවිජ්ජං, චතුවිජ්ජෙ නියුත්තො චාතුවිජ්ජිකො, ඉච්චෙවමාදි.

වුද්ධි ඉච්චනෙන කොත්ථො?—

“වුද්ධාදිසරස්ස වා සංයොගන්තස්ස සණෙ ච”

ඉ ති නා ම ක ප්පෙ

තද්ධිතකප්පො අට්ඨමො කණ්ඩො.

ආඛ්‍යාතකප්පෙ පඨමො කණ්ඩො.

ආඛ්‍යාතසාගරමථජ්ජතනීතරඞ්ගං
ධාතුජ්ජලං විකරණාගමකාලමීණං,
ලොපානුබන්ධරයමත්ථවිභාගතීරං
ධීරා තරන්ති කවිනො පුථුබුද්ධිනාවා.

විචිත්තසඞ්ඛාරපරික්ඛිතං ඉමං
ආඛ්‍යාතසද්දං විපුලං අසෙසතො,
පණම්‍ය සම්බුද්ධමනන්තගොචරං
සුගොචරං යං වදතො සුණාථ මෙ.

අධිකාරෙ මඞ්ගලෙ චෙව නිප්ඵන්නෙන අවධාරණෙ,
අනන්තරෙ චාපාදනෙ අථ සද්දො පවත්තති.

අථ පුබ්බානි විභත්තීනං ඡ පරස්සපදානි.—408—413

අථ සබ්බාසං විභත්තීනං යානි යානි පුබ්බකානි ඡ පදානි තානි තානි පරස්සපදසඤ්ඤානි හොන්ති.

තං යථා—ති අන්ති, සි ථ, මි ම.

පරස්සපදමිච්චනෙන ක්වත්ථො ?—"කත්තරි පරස්සපදං."

පරාන්‍යත්තනොපදානි.—409—423

සබ්බාසං විභත්තීනං යානි යානි පරානි ඡ පදානි තානි තානි අත්තනොපදසඤ්ඤානි හොන්ති.

තං යථා—තෙ අන්තෙ, සෙ ව්හෙ, එ ම්හෙ.

අත්තනොපදමිච්චනෙන ක්වත්ථො ?-"අත්තනොපදානි භාවෙ ච කම්මනි."

ද්වෙ ද්වෙ පඨම මජ්ඣිමුත්තම පුරිසා.—410—415

තාසං සබ්බාසං විභත්තීනං පරස්සපදානමත්තනොපදානඤ්ච ද්වෙ ද්වෙ පදානි පඨම මජ්ඣිම උත්තම පුරිසසඤ්ඤානි හොන්ති.

තං යථා—ති, අන්ති-ඉති පඨමපුරිසා—සි, ථ-ඉති මජ්ඣිම පුරිසා—මි, ම-ඉති උත්තමපුරිසා.

අත්තනොපදනිපි-තෙ, අනෙන-ඉති පඨමපුරිසා-සෙ, වෙහ-ඉති මජ්ඣිමපුරිසා-එ, මෙහ-ඉති උත්තමපුරිසා-එවං සබ්බත්‍ථ.

පඨමමජ්ඣිමුත්තමපුරිසඉච්චනෙන ක්වත්‍ථො ?-නාමම්හි පයුජ්ජමානෙපි තුල්‍යාධිකරණෙ පඨමො—තුම්හෙ මජ්ඣිමො—අම්හෙ උත්තමො.

සබ්බෙසමෙකාභිධානෙ පරො පුරිසො.—411—425

සබ්බෙසං තිණ්ණං පඨම මජ්ඣිමුත්තමපුරිසානං එකාභිධානෙ පරො පුරිසො ගහෙතබ්බො.

සො ච පඨති, තෙ ච පඨන්ති-ත්වං ච පඨසි, තුම්හෙ ච පඨථ-අහං ච පඨාමි, මයං පඨාම—සො ච පචති, තෙ ච පචන්ති-ත්වං ච පචසි, තුම්හෙ ච පචථ-අහං ච පචාමි, මයං පචාම-එවං සෙසාසු විභත්තිසු පරො පුරිසො යොජෙතබ්බො.

නාමම්හි පයුජ්ජමානෙපි තුල්‍යාධිකරණෙ පඨමො.—412—416

නාමම්හි පයුජ්ජමානෙපි අප්පයුජ්ජමානෙපි තුල්‍යාධිකරණෙ පඨමො පුරිසො හොති.

සො ගච්ඡති, තෙ ගච්ඡන්ති—අප්පයුජ්ජමානෙපි-ගච්ඡති, ගච්ඡන්ති.

තුල්‍යාධිකරණෙති කිමත්‍ථං ?—තෙන හඤ්ඤසෙ ත්වං දෙවදත්තෙන.

තුම්හෙ මජ්ඣිමො.—413—420

තුම්හෙ පයුජ්ජමානෙපි අප්පයුජ්ජමානෙපි තුල්‍යාධිකරණෙ මජ්ඣිමපුරිසො හොති.

ත්වං යාසි, තුම්හෙ යාථ-අප්පයුජ්ජමානෙපි-යාසි, යාථ.

තුල්‍යාධිකරණෙති කිමත්‍ථං ?—තයා පච්චතෙ ඔදනො.

අම්හෙ උත්තමො.—414—421

අම්හෙ පයුජ්ජමානෙපි අප්පයුජ්ජමානෙපි තුල්‍යාධිකරණෙ උත්තමපුරිසො හොති.

අහං යජාමි, මයං යජාම—අප්පයුජ්ජමානෙපි-යජාමි, යජාම.

තුල්‍යාධිකරණෙති කිමත්‍ථං ?—මයා ඉජ්ජතෙ බුද්ධො.

කාලෙ.—415—411

කාලෙ ඉච්චෙතං අධිකාරත්‍ථං වෙදිතබ්බං.

වත්තමානා පච්චුප්පන්නෙ.-416-412

පච්චුප්පන්නෙ කාලෙ වත්තමාන විභත්ති හොති.

පාටලිපුත්තං ගච්ඡති-සාවත්ථියං පවිසති-විහරති ජෙතවනෙ.

ආණත්‍යාසිට්ඨෙඨනුත්තකාලෙ පඤ්චමී.—417—435

ආණත්‍යත්ථෙ ච ආසිට්ඨත්ථෙ ච අනුත්තකාලෙ පඤ්චමී විභත්ති හොති.

කරොතු කුසලං—සුඛං තෙ හොතු.

අනුමතිපරිකප්පත්ථෙසු සත්තමී.—418—438

අනුමත්‍යත්ථෙ ච පරිකප්පත්ථෙ ච අනුත්තකාලෙ සත්තමී විභත්ති හොති.

ත්වං ගච්ඡෙය්‍යාසි—කිමහං කරෙය්‍යාමි.

අපච්චක්ඛෙ පරොක්ඛාතීතෙ.-419-444

අපච්චක්ඛෙ අතීතෙ කාලෙ පරොක්ඛා විභත්ති හොති.

සුපිනෙ කිල මාහ—එවං කිල පොරාණා ආහු.

හීයොප්පභුති පච්චක්ඛෙ හීයත්තනී.—420—440

හීයොප්පභුති අතීතෙ කාලෙ පච්චක්ඛෙ වා අපච්චක්ඛෙ වා හීයත්තනී විභත්ති හොති.

සො මග්ගං අගමා, තෙ මග්ගං අගමූ.

සමීපෙජ්ජතනී.—421—453

අජ්ජප්පභුති අතීතෙ කාලෙ පච්චක්ඛෙ වා අපච්චක්ඛෙ වා සමීපෙ අජ්ජතනී විභත්ති හොති.

සො මග්ගං අගමි, තෙ මග්ගං අගමුං.

මායොගෙ සබ්බකාලෙ ච.—422—455

හීයත්තනී අජ්ජතනී ඉච්චෙතා විභත්තියො යදා මායොගො තදා සබ්බකාලෙ ච හොන්ති.

මා ගමා, මා වචා, මා ගමී, මා වචී.

චසද්දග්ගහණෙන පඤ්චමී විභත්ති පි හොති—මා ගච්ඡාහි.

අනාගතෙ භවිස්සන්ති.—423—457

අනාගතෙ කාලෙ භවිස්සන්ති විභත්ති හොති.

සො ගච්ඡිස්සති, සො කරිස්සති—තෙ ගච්ඡිස්සන්ති, තෙ කරිස්සන්ති.

ක්‍රියාතිපන්නෙතීතෙ කාලාතිපත්ති.—424—459

ක්‍රියාතිපන්නමත්තෙ අතීතෙ කාලෙ කාලාතිපත්තිවිභත්ති හොති.

සො චෙ තං යානං අලභිස්සා අගච්ඡිස්සා—තෙ චෙ තං යානං අලභිස්සංසු අගච්ඡිස්සංසු.

වත්තමානා ති අන්ති සි ථ මි ම තෙ අන්තෙ සෙ ව්හෙ එ ම්හෙ.-425-410

වත්තමානා ඉච්චෙසා සඤ්ඤා හොති–ති අන්ති, සි ථ, මි ම, තෙ අන්තෙ, සෙ ව්හෙ, එ ම්හෙ, ඉච්චෙතෙසං ද්වාදසන්නං පදානං.

වත්තමානා ඉච්චනෙන ක්වත්ථො? "වත්තමානා පච්චුප්පන්නෙ"

පඤ්චමී තු අන්තු හි ථ මි ම තං අන්තං ස්සු ව්හො එ ආමසෙ.-426-434

පඤ්චමී ඉච්චෙසා සඤ්ඤා හොති–තු අන්තු–හි ථ, මි ම, තං අන්තං, ස්සු ව්හො, එ ආමසෙ, ඉච්චෙතෙසං ද්වාදසන්නං පදානං.

පඤ්චමී ඉච්චෙතෙන ක්වත්ථො?—"ආණත්‍යාසිට්ඨෙනුත්තකාලෙ පඤ්චමී."

සත්තමී එය්‍ය එය්‍යුං එය්‍යාසි එය්‍යාථ එය්‍යාමි එය්‍යාම එථ එරං එථො එය්‍යව්හො එය්‍යං එය්‍යාම්හෙ.-427-437

සත්තමී ඉච්චෙසා සඤ්ඤා හොති–එය්‍ය එය්‍යුං. එය්‍යාසි, එය්‍යාථ, එය්‍යාමි එය්‍යාම, එථ එරං, එථො එය්‍යව්හො, එය්‍යං එය්‍යාම්හෙ ඉච්චෙතෙසං ද්වාදසන්නං පදානං.

සත්තමී ඉච්චෙතෙන ක්වත්ථො?—"අනුමතිපරිකප්පත්ථෙසු සත්තමී."

පරොක්ඛා අ උ එ ත්ථ අ ම්හ ත්ථ රෙ ත්ථො ව්හො ඉ ම්හෙ.—428—448

පරොක්ඛා ඉච්චෙසා සඤ්ඤා හොති–අ උ, එ ත්ථ, අ ම්හ, ත්ථ රෙ, ත්ථො ව්හො, ඉ ම්හෙ, ඉච්චෙතෙසං ද්වාදසන්නං පදානං.

පරොක්ඛා ඉච්චනෙන ක්වත්ථො?—"අපච්චක්ඛෙ පරොක්ඛාතීතෙ".

හීයත්තනී ආ ඌ ඔ ත්ථ අ ම්හා ත්ථ ත්ථුං සෙ ව්හං ඉං ම්හසෙ.—429—439

හීයත්තනී ඉච්චෙසා සඤ්ඤා හොති-ආ ඌ-ඔ ත්ථ-අ ම්හා-ත්ථ ත්ථුං-සෙ ව්හං-ඉං ම්හසෙ-ඉච්චෙතෙසං ද්වාදසන්නං පදානං.

හීයත්තනී ඉච්චනෙන ක්වත්ථො?-"හීයොප්පභුති පච්චක්ඛෙ හීයත්තනී."

අජ්ජතනී ඊ උං ඔ ත්ථ ඉං ම්හා ආ ඌ සෙ ව්හං අ ම්හෙ.—430—452

අජ්ජතනී ඉච්චෙසා සඤ්ඤා හොති-ඊ උං-ඔ ත්ථ-ඉං ම්හා-ආ ඌ-සෙ ව්හං-අ ම්හෙ-ඉච්චෙතෙසං ද්වාදසන්නං පදානං.

අජ්ජතනී ඉච්චනෙන ක්වත්ථො?—"සමීපෙජ්ජතනී"

භවිස්සන්ති ස්සති ස්සන්ති ස්සසි ස්සථ ස්සාමි ස්සාම ස්සතෙ ස්සන්තෙ ස්සසෙ ස්සව්හෙ ස්සං ස්සාම්හෙ.-431-456

භවිස්සන්ති ඉච්චෙසා සඤ්ඤා හොති-ස්සති ස්සන්ති-ස්සසි ස්සථ-ස්සාමි ස්සාම-ස්සතෙ ස්සන්තෙ-ස්සසෙ ස්සව්හෙ-ස්සං ස්සාම්හෙ-ඉච්චෙතෙසං ද්වාදසන්නං පදානං.

භවිස්සන්ති ඉච්චනෙන ක්වත්ථො?-"අනාගතෙ භවිස්සන්ති"

කාලාතිපත්ති ස්සා ස්සංසු ස්සෙ ස්සථ ස්සං ස්සම්හා ස්සථ ස්සිංසු ස්සසෙ ස්සව්හෙ ස්සං ස්සාම්හසෙ.-432-458

කාලාතිපත්ති ඉච්චෙසා සඤ්ඤා හොති-ස්සා ස්සංසු-ස්සෙ ස්සථ-ස්සං ස්සම්හා-ස්සථ ස්සිංසු-ස්සසෙ ස්සව්හෙ-ස්සං ස්සාම්හසෙ-ඉච්චෙතෙසං ද්වාදසන්නං පදානං.

කාලාතිපත්ති ඉච්චනෙන ක්වත්ථො?-"ක්‍රියාතිපන්නෙතීතෙ කාලාතිපත්ති."

හීයත්තනී සත්තමී පඤ්චමී වත්තමානා සබ්බධාතුකං.—433—442

හීයත්තනාදයො චතස්සො විභත්තියො සබ්බධාතුකසඤ්ඤා හොන්ති.

අගමා, ගච්ඡෙය්‍ය, ගච්ඡතු, ගච්ඡති.
සබ්බධාතුකම්හිච්චනෙන කිමත්ථො?—“ඉකාරාගමො අසබ්බධාතුකම්හි.”

ඉති ආඛ්‍යාතකප්පස්ස පඨමො කණ්ඩො.

ධාතුලිඞ්ගෙහි පරාප්පච්චයා-434-347

ධාතුලිඞ්ග ඉච්චෙතෙහි පරාප්පච්චයා හොන්ති. කරෙති, ගච්ඡති.

යො කොචි කරොහි තං කුබ්බන්තමඤ්ඤො කරොහි කරොහි ඉච්චෙවං බ්‍රවීති කාරෙති.

අථවා-කරොන්තං පයොජයති කාරෙති-සඞ්ඝො පබ්බතමිව අත්තානමාචරති-පබ්බතායති-සමුද්දමිව අත්තානමාචරති,සමුද්දායති

එවං සද්දො, චිච්චිටමිව අත්තානමාචරති—චිච්චිටායති.

වසිට්ඨස්ස අපච්චං වාසිට්ඨො—එවමඤ්ඤෙපි යොජෙතබ්බා.

තිජ ගුප කිත මානෙහි ඛ ඡ සා වා.—435—514

තිජ ගුප කිත මාන ඉච්චෙතෙහි ධාතූහි ඛ ඡ ස ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති වා.

තිතික්ඛති, ජිගුච්ඡති, තිකිච්ඡති, වීමංසති.

වාති කිමත්ථං?—තෙජති, ගොපයති, මානෙති.

භුජ ඝස හර සුපාදීහි තුමිච්ඡත්ථෙසු ච.—436—520

භුජ ඝස හර සුප ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි තුමිච්ඡත්ථෙසු ඛ ඡ ස ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති වා.

භොත්තුමිච්ඡති- බුභුක්ඛති, ඝසිතුමිච්ඡති- ජිඝච්ඡති, හරිතුමිච්ඡති- ජිගිංසති, සොතුමිච්ඡති- සුස්සූසති, පාතුමිච්ඡති- පිවාසති.

වාති කිමත්ථං? භොත්තුමිච්ඡති.

තුමිච්ඡත්ථෙසූති කිමත්ථං?—භුඤ්ජති.

ආය නාමතො කත්තූපමානාදාචාරෙ.—437—522

නාමතො කත්තූපමානා ඉච්චෙතස්මා ආචාරත්ථෙ ආයප්පච්චයො හොති.

පබ්බතායති, සමුද්දායති, චිච්චිටායති—එවමඤ්ඤෙපි යොජෙතබ්බා.

ඊයූපමානා ච.—438—523

නාමතො උපමානා ආචාරත්ථෙ ච ඊයප්පච්චයො හොති.

අඡත්තං ඡත්තමිව ආචරති, ඡත්තීයති-අපුත්තං පුත්තමිව ආචරති, පුත්තීයති.

උපමානාති කිමත්ථං?—ධම්මමාචරති.

ආචාරත්ථෙති කිමත්ථං?-අඡත්තං ඡත්තමිව රක්ඛති-එවමඤ්ඤෙපි යොජෙතබ්බා.

නාමම්හාත්තිච්ඡත්ථෙ.—439—524

නාමම්හා අත්තනො ඉච්ඡත්ථෙ ච ඊයප්පච්චයො හොති.

අත්තනො පත්තමිච්ඡති, පත්තීයති-එවං වත්ථීයති, පරික්ඛාරීයති, චීවරීයති, ධනීයති, පටීයති.

අත්තිච්ඡත්ථෙති කිමත්ථං?—අඤ්ඤස්ස පත්තමිච්ඡති.

එවමඤ්ඤෙපි යොජෙතබ්බා.

ධාතූහි ණෙ ණය ණාපෙ ණාපයා කාරිතානි හෙත්වත්ථෙ.—440—526

සබ්බෙහි ධාතූහි ණෙ ණය ණාපෙ ණාපය ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති කාරිතසඤ්ඤා ච හෙත්වත්ථෙ.

යො කොචි කරොති තං කුබ්බන්තමඤ්ඤො කරොහි කරොහි ඉච්චෙවං බ්‍රවීති—අථවා කරොන්තං පයොජයති-කාරෙති, කාරයති, කාරාපෙති, කාරාපයති.

යෙ කෙචි කරොන්ති තෙ කුබ්බන්තෙ අඤ්ඤො කරොථ කරොථ ඉච්චෙවං බ්‍රවන්ති-කාරෙන්ති, කාරයන්ති, කාරාපෙන්ති, කාරාපයන්ති.

යො කොචි පචති තමඤ්ඤො පචාහි පචාහි ඉච්චෙවං බ්‍රවීති-අථවා, පචන්තං පයොජෙති-පාචෙති, පාචයති, පාචාපෙති, පාචාපයති.

යෙ කෙචි පචන්ති තෙ පචන්තෙ අඤ්ඤො පචථ පචථ ඉච්චෙවං බ්‍රවන්ති-පාචෙන්ති, පාචයන්ති, පාචාපෙන්ති, පාචාපයන්ති.

එවං භණෙති, භණයති, භණාපෙති, භණාපයති—භණෙන්ති, භණයන්ති, භණාපෙන්ති, භණාපයන්ති—තථරිව අඤ්ඤෙපි යොජෙතබ්බා.

හෙත්වත්ථෙති කිමත්ථං?—කරොති, පචති.

අත්ථග්ගහණෙන ලප්පච්චයො හොති-ජොතලති.

ධාතුරූපෙ නාමස්මා ණයො ච.—441—525

තස්මා නාමස්මා ණයප්පච්චයො හොති කාරිතසඤ්ඤො ච ධාතුරූපෙ සති.

හත්ථිනා අතික්කමති මග්ගං, අති හත්ථයති - වීණාය උපගායති, උපවීණයති — දළ්හං කරොති විරියං, දළ්හයති - විසුද්ධා හොති රත්ති, විසුද්ධයති.

ච සද්දග්ගහණෙන ආර ආල ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති.
සන්තරාරති, උපක්කමාලති.

භාවකම්මෙසු යො.—442—429

සබ්බෙහි ධාතූහි භාවකම්මෙසු යප්පච්චයො හොති.

ඨීයතෙ, බුජ්ඣතෙ, පච්චතෙ, ලබ්භතෙ, කරීයතෙ, ඉජ්ජතෙ, උච්චතෙ.
භාවකම්මෙසූති කිමත්ථං?—කරොති, පචති, පඨති.

තස්ස චවග්ග යකාරවකාරත්තං සධාත්වන්තස්ස.—443—431

තස්ස යප්පච්චයස්ස චවග්ග යකාර වකාරත්තඤ්ච හොති ධාත්වන්තෙන සහ යථාසම්භවං.

වුච්චතෙ, වුච්චන්තෙ — උච්චතෙ, උච්චන්තෙ - මජ්ජතෙ, මජ්ජන්තෙ — පච්චතෙ, පච්චන්තෙ - බුජ්ඣතෙ, බුජ්ඣන්තෙ - යුජ්ජතෙ, යුජ්ජන්තෙ - කුජ්ඣතෙ, කුජ්ඣන්තෙ - උජ්ඣතෙ, උජ්ඣන්තෙ - හඤ්ඤතෙ, හඤ්ඤන්තෙ - කය්‍යතෙ, කය්‍යන්තෙ - දිබ්බතෙ, දිබ්බන්තෙ.

ඉවණ්ණාගමො වා.—444—432

සබ්බෙහි ධාතූහි යම්හි පච්චයෙ පරෙ ඉවණ්ණාගමො හොති වා.

කරීයතෙ, කරීයති - ගච්ඡීයතෙ, ගච්ඡීයති.
වාති කිමත්ථං? — කය්‍යතෙ.

පුබ්බරූපඤ්ච.—145—433

සබ්බෙහි ධාතූහි යප්පච්චයො පුබ්බරූප මාපජ්ජතෙ වා.

වුඩ්ඪතෙ, ඵල්ලතෙ, දම්මතෙ, ලබ්භතෙ, සක්කතෙ, දිස්සතෙ.
වාති කිමත්ථං?—දම්‍යතෙ.

යථා කත්තරි ච.—446—497

යථා භාවකම්මෙසු යප්පච්චයස්සාදෙසො හොති තථා කත්තරි ච යප්පච්චයස්සාදෙසො කාතබ්බො.

බුජ්ඣති, විජ්ඣති, මඤ්ඤති, සිබ්බති.

භූ වාදිතො අ.—447—417

භූ ඉච්චෙවමාදිතො ධාතුගණතො අපච්චයො හොති කත්තරි.
භවති, පඨති, පචති, ජයති.

රුධාදිතො නිග්ගහීත පුබ්බඤ්ච.—448—495

රුධි ඉච්චෙවමාදිතො ධාතුගණතො අපච්චයො හොති කත්තරි-පුබ්බෙ නිග්ගහීතාගමො ච හොති.

රුන්ධති, ඡින්දති, භින්දති.

චසද්දග්ගහණෙන ඉ ඊ එ ඔ ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති නිග්ගහීතපුබ්බඤ්ච—රුන්ධිති, රුන්ධීති, සුම්භෙති, සුම්භොති.

දිවාදිතො යො.—449—496

දිවාදිතො ධාතුගණතො යපච්චයො හොති කත්තරි.
දිබ්බති, සිබ්බති, යුජ්ඣති, විජ්ඣති, බුජ්ඣති.

සවාදිතො ණු ණා උණා ච.—450—498

සු ඉච්චෙවමාදිතො ධාතුගණතො ණු ණා උණා ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති කත්තරි.

අභිසුණොති, අභිසුණාති, සංවුණොති, සංවුණාති, ආවුණොති, ආවුණාති, පාපුණොති, පාපුණාති.

කියාදිතො නා.—451—499

කී ඉච්චෙවමාදිතො ධාතුගණතො නාපච්චයො හොති කත්තරි.
කිණාති, ජිනාති, ධුනාති, මුනාති, ලුනාති, පුනාති.

ගහාදිතො ප්පණ්හා.—452—503

ගහ ඉච්චෙවමාදිතො ධාතුගණතො ප්පණ්හා ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති කත්තරි.

ඝෙප්පති, ගණ්හාති.

තනාදිතො ඔ යිරා—453--506

තනු ඉච්චෙවමාදිතො ධාතුගණතො ඔයිර ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති කත්තරි.

තනොති, තනොහි, කරොති, කරොහි, කයිරති, කයිරාහි.

චුරාදිතො ණෙ ණයා.—454—511

චුර ඉච්චෙවමාදිතො ධාතුගණතො ණෙ ණය ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති කත්තරි, කාරිතසඤ්ඤා ච.

චොරෙති, චොරයති, චින්තෙති, චින්තයති, මන්තෙති, මන්තයති.

අත්තනොපදානි භාවෙ ච කම්මනි.—455—428

භාවෙ ච කම්මනි ච අත්තනොපදානි හොන්ති.

උච්චතෙ, උච්චන්තෙ-ලබ්භතෙ, ලබ්භන්තෙ-මජ්ජතෙ, මජ්ජන්තෙ-යුජ්ඣතෙ, යුජ්ඣන්තෙ-කය්‍යතෙ, කය්‍යන්තෙ.

කත්තරි ච.—456—424

කත්තරි ච අත්තනොපදානි හොන්ති.

මඤ්ඤතෙ, රොචතෙ, සොචතෙ, සොභතෙ, බුජ්ඣතෙ, ජායතෙ.

ධාතුප්පච්චයෙහි විභත්තියො.—457—516

ධාතූහි නිද්දිට්ඨෙහි පච්චයෙහි ඛාදිකාරිතන්තෙහි විභත්තියො හොන්ති.

තිතික්ඛති, ජිගුච්ඡති, විමංසති-තටාකං සමුද්දම්ව අත්තානමාචරති, සමුද්දායති, පුත්තීයති, කාරෙති, පාචෙති.

කත්තරි පරස්සපදං.—458—414

කත්තරි පරස්සපදං හොති.

කරොති, පචති, පඨති, ගච්ඡති.

භූවාදයො ධාතවො.—459—408

භූ ඉච්චෙවමාදයො යෙ සද්දගණා තෙ ධාතුසඤ්ඤා හොන්ති.

භවති, භවන්ති-පචති, පචන්ති-චරති, චරන්ති-චින්තයති, චින්තයන්ති-හොති, හොන්ති-ගච්ඡති, ගච්ඡන්ති.

ඉති ආඛ්‍යාතකප්පෙ දුතියො කණ්ඩො.

ක්වචාදිවණ්ණානමෙකස්සරානං ද්වෙභාවො.—460—446

ආදිභූතානං වණ්ණානං එකස්සරානං ක්වචි ද්වෙභාවො හොති.

තිතික්ඛති, ජිගුච්ඡති, තිකිච්ඡති, වීමංසති, බුභුක්ඛති, පිවාසති, දද්දල්ලති, දදාති, ජහාති, චඞ්කමති.

ක්වචීති කිමත්ථං?—කම්පති, චලති.

පුබ්බොබ්භාසො.—461—447

ද්වෙභූතස්ස ධාතුස්ස යො පුබ්බො සො අබ්භාසසඤ්ඤො හොති.

දධාති, දදාති, බභූව.

රස්සො.—462—492

අබ්භාසෙ වත්තමානස්ස සරස්ස රස්සො හොති. දදාති,දධාති ජහාති.

දුතියචතුත්ථානං පඨමතතියා.—463—449

අබ්භාසගතානං දුතියචතුත්ථානං පඨමතතියා හොන්ති.
විච්ඡෙදති, බුභුක්ඛති, බභූව, දධාති.

කවග්ගස්ස චවග්ගො.-464-451

අබ්භාසෙ වත්තමානස්ස කවග්ගස්ස චවග්ගො හොති.
චිකිච්ඡති, ජිගුච්ඡති, ජිඝච්ඡති, චඞ්කමති, ජිගිංසති, ජඞ්ගමති.

මානකිතානං වතත්තං වා.—465—518

මාන කිත ඉච්චෙතෙසං ධාතූනං අබ්භාසගතානං වකාර තකාරත්තං හොති වා යථාසඞ්ඛ්‍යං.
විමංසති, තිකිච්ඡති.
වාති කිමත්ථං?—චිකිච්ඡති.

හස්ස ජො.-466-490

හකාරස්ස අබ්භාසෙ වත්තමානස්ස ජො හොති.
ජහාති, ජුව්හති, ජුහොති, ජහාර.

අන්තස්සිවණ්ණා කාරො වා.—467—448

අබ්භාසස්ස අන්තස්ස ඉවණ්ණො හොති අකාරෙ ච වා යථා සඞ්ඛ්‍යං.
ජිගුච්ඡති, පිවාසති, වීමංසති, ජිඝච්ඡති, බභූව දධාති.
වාති කිමත්ථං?—බුභුක්ඛති.

නිග්ගහීතඤ්ච.—468—474

අබ්භාසස්ස අන්තෙ නිග්ගහීතාගමො හොති වා.
චඞ්කමති, චඤ්චලති, ජඞ්ගමති.
වාති කිමත්ථං?—පිවාසති, දද්දල්ලති.

තතො පාමානානං වා මං සෙසු.—469—519

තතො අබ්භාසතො පාමානානං ධාතූනං වාමං ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති වා යථාසඞ්ඛ්‍යං සෙප්පච්චයෙ පරෙ.
පිවාසති, විමංසති.

ඨා තිට්ඨො.—470—477

ඨා ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස තිට්ඨාදෙසො හොති වා.
තිට්ඨති, තිට්ඨතු, තිට්ඨෙය්‍ය, තිට්ඨෙය්‍යුං.
වාති කිමත්ථං?—ඨාති.

පා පිබො.—471—479

පා ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස පිබාදෙසො හොති වා.
පිබති, පිබතු, පිබෙය්‍ය, පිබෙය්‍යුං.
වාති කිමත්ථං?—පාති.

ඤාස්ස ජා ජන්නා.—472—500

ඤා ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස ජා ජන්නා ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති වා.
ජානාති, ජානෙය්‍ය, ජානියා, ජඤ්ඤා, නායති.
වාති කිමත්ථං?—විජානාති.

දිසස්ස පස්ස දිස්ස දක්ඛා වා.—473—468

දිස ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස පස්ස දිස්ස දක්ඛ ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති වා.
පස්සති, දිස්සති, දක්ඛති.
වාති කිමත්ථං?—අද්දක්ඛා, අද්දස.

ව්‍යඤ්ජනන්තස්ස චො ඡප්පච්චයෙසු ච.—474—517

ව්‍යඤ්ජනන්තස්ස ධාතුස්ස චො හොති වා ඡප්පච්චයෙ පරෙ.
ජිගුච්ඡති; තිකිච්ඡති, ජිඝච්ඡති.

කො ඛෙ ච.—475—515

ව්‍යඤ්ජනන්තස්ස ධාතුස්ස කො හොති ඛප්පච්චයෙ පරෙ.
තිතික්ඛති, බුභුක්ඛති.

හරස්ස ගිං සෙ.—476—521

හරඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස සබ්බස්සෙව ගිං ආදෙසො හොති සප්පච්චයෙ පරෙ.
ජිගිංසති.

බ්‍රූභූනමාහභූවා පරොක්ඛායං.—477—445

බ්‍රූ භූ ඉච්චෙතෙසං ධාතූනං ආහ භූව ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති යථාසඞ්ඛ්‍යං පරොක්ඛායං විභත්තියං.
ආහ, ආහු, බභූව, බභූවු.
පරොක්ඛායමිති කිමත්ථං?—අබ්‍රවුං.

ගමිස්සන්තො ච්ඡො වා සබ්බාසු.-478-426

ගමු ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස අන්තො මකාරො ච්ඡො හොති වා සබ්බාසු පච්චය විභත්තිසු.
ගච්ඡමානො, ගච්ඡන්තො, ගච්ඡති-ගමෙති, ගච්ඡතු, ගමෙතු, ගච්ඡෙය්‍ය, ගමෙය්‍ය, අගච්ඡා, අගමා-අගච්ඡි, අගමි-ගච්ඡිස්සති, ගමිස්සති-අගච්ඡිස්සා, අගමිස්සා-ගච්ඡියති, ගමියති.
ගමිස්සෙති කිමත්ථං—ඉච්ඡති.

වචස්සජ්ජතනිස්මිමකාරො ඔ—479—464

වච ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස අකාරො ඔත්තමාපජ්ජතෙ අජ්ජතනිම්හි.

අවොච, අවොචුං

අජ්ජතනිමහීති කිමත්‍ථං?—අවච, අවචු.

අකාරො දීඝං හිමිමෙසු.—480—422

අකාරො දීඝමාපජ්ජතෙ හි මි ම ඉච්චෙතෙසු විභත්තීසු.

ගච්ඡාහි ගච්ඡාමි, ගච්ඡාම, ගච්ඡාමෙහ.

මිකාරග්ගහණෙන හි විභත්තිමහි අකාරො ක්වචි න දීඝමාපජ්ජතෙ-ගච්ඡහි

හි ලොපං වා.—181—436

හිවිභත්ති ලොපමාපජ්ජතෙ වා.

ගච්ඡ, ගච්ඡාහි, ගම, ගමෙහි, ගමය, ගමයාහි.

හිති කිමත්‍ථං?—ගච්ඡති, ගමයති.

හොතිස්සරො හොහෙ භවිස්සන්තිමහි ස්සස්ස ච.—482—475

හූ ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස සරො එහ ඔහ එත්තමාපජ්ජතෙ භවිස්සන්තිමහි විභත්තිමහි ස්සස්ස ලොපො හොති වා.

හෙහිති, හෙහින්ති, හොහිති, හොහින්ති-හෙති, හෙන්ති, හෙහිස්සති, හෙහිස්සන්ති, හොහිස්සති, හොහිස්සන්ති, හෙස්සති, හෙස්සන්ති.

හූති කිමත්‍ථං?—භවිස්සති, භවිස්සන්ති.

භවිස්සන්තිමහිති කිමත්‍ථං?—හොති.

කරස්ස සප්පච්චයස්ස කාහො.-483-510

කර ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස සප්පච්චයස්ස කාහ ආදෙසො හොති වා භවිස්සන්තිවිභත්තිමහි ස්සස්ස නිච්චං ලොපො හොති.

කාහති, කාහිති, කාහසි, කාහිසි, කාහාමි, කාහාම.

වාති කිමත්‍ථං?—කරිස්සති, කරිස්සන්ති.

සප්පච්චයග්ගහණෙන අඤ්ඤෙහිපි භවිස්සන්තියා විභත්තියා ඛාමි ඛාම ඡාමි ඡාම ඉච්චාදයො ආදෙසා හොන්ති.

වක්ඛාමි, වක්ඛාම – වච්ඡාමි, වච්ඡාම-වසාමි, වසාම.

ඉති ආඛ්‍යාතකප්පෙ තතියො කණ්ඩො.

දන්තස්සං මිමෙසු.—484—494

ද ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස අන්තස්ස අං හොති මි ම ඉච්චෙතෙසු. දම්මි, දම්ම.

අසංයොගන්තස්ස වුද්ධි කාරිතෙ.—485—513

අසංයොගන්තස්ස ධාතුස්ස කාරිතෙ වුද්ධි හොති.

කාරෙති, කාරෙන්ති, කාරයති, කාරයන්ති, කාරාපෙති, කාරාපෙන්ති, කාරාපයති, කාරාපයන්ති.

අසංයොගන්තස්සෙති කිමත්ථං?--චින්තයති, මන්තයති.

ඝටාදීනං වා.—486—528

ඝටාදීනං ධාතූනං අසංයොගන්තානං වුද්ධි හොති වා කාරිතෙ.

ඝාටෙති, ඝටෙති, ඝාටයති, ඝටයති, ඝාටාපෙති, ඝටාපෙති, ඝාටාපයති, ඝටාපයති-ගාමෙති, ගමෙති, ගාමයති, ගමයති, ගාමාපෙති, ගමාපෙති-ගාමාපයති, ගමාපයති,

ඝටාදීනමිති කිමත්ථං?—කාරෙති.

අඤ්ඤෙසු ච.—487—418

අඤ්ඤෙසු පච්චයෙසු සබ්බෙසං ධාතූනං අසංයොගන්තානං වුද්ධි හොති.

ජයති, හොති, භවති.

චසද්දග්ගහණෙන ණුප්පච්චයස්සාපි වුද්ධි හොති.

අභිසුණොති, අභිසුණන්ති, සංවුණොති.

ගුහදුසානං දීඝං.—488—529

ගුහ දුස ඉච්චෙතෙසං ධාතූනං සරෙ දීඝමාපජ්ජතෙ කාරිතෙ.

ගූහයති, දූසයති.

වච වස වහාදීන මුකාරො වස්ස යෙ.—489—463

වච වස වහ ඉච්චෙවමාදීනං ධාතූනං වකාරස්ස උකාරො හොති යප්පච්චයෙ පරෙ.

උච්චතෙ, වුච්චති, වුස්සති, වුය්හති.

හවිපරියයො ලො වා.—490—466

හකාරස්ස විපරියයො හොති යප්පච්චයෙ පරෙ යප්පච්චයස්ස ච ලො හොති වා.

වුළ්හතෙ, වුය්හති.

ගහස්ස ඝෙප්ප.—491—505

ගහ ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස සබ්බස්සෙව ඝෙකාරො හොති ප්පප්පච්චයෙ පරෙ-ඝෙප්පති.

හලොපො ණ්හාම්හි.—492—504

ගහ ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස හකාරස්ස ලොපො හොති ණ්හාම්හි පච්චයෙ පරෙ.

ගණ්හාති.

කරස්ස කාසත්තමජ්ජතනිම්හි—493—509

කර ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස සබ්බස්ස කාසත්තං හොති වා අජ්ජතනිම්හි විභත්තිම්හි.

අකාසි, අකාසුං-අකරි, අකරුං.

කාසත්තමිති භාවනිද්දෙසෙන අඤ්ඤත්ථාපි සාගමො හොති.

අහොසි, අදසි.

අසස්මා මිමානං ම්හිම්හාන්ත ලොපො ච—494—494

අස ඉච්චෙතාය ධාතුයා මි ම ඉච්චෙතාසං විභත්තීනං ම්හිම්හා දෙසා හොන්ති වා ධාතුස්සන්තො ලොපො ච.

අම්හි, අම්හ-අස්මි, අස්ම.

ථස්ස ත්ථත්තං—495—483

අස ඉච්චෙතාය ධාතුයා ථස්ස විභත්තිස්ස ත්ථත්තං හොති ධාත්වන්තස්ස ලොපොච--අත්ථ.

තිස්ස ත්ථිත්තං.—496—480

අස ඉච්චෙතාය ධාතුයා තිස්ස විභත්තිස්ස ත්ථිත්තං හොති වා ධාත්වන්තස්ස ලොපොච--අත්ථි.

තුස්ස ත්ථුත්තං.—497--485

අස ඉච්චෙතාය ධාතුයා තුස්ස විභත්තිස්ස ත්ථුත්තං හොති ධාත්වන්තස්ස ලොපොච—අත්ථු.

සිම්හි ච.—498--482

අසස්සෙව ධාතුස්ස සිම්හි විභත්තිම්හි අන්තස්ස ලොපොච හොති.

කොන්නු ත්වමසි මාරිස.

ලභස්මා ඊ ඉන්නං ත්ථ ත්ථං.—499-461

ලභ ඉච්චෙතාය ධාතුයා ඊ ඊනං විභත්තීනං ත්ථ ත්ථං ආදෙසා හොන්ති ධාත්වන්තස්ස ලොපො ච.

අලත්ථ, අලත්ථං.

කුසස්මා දීච්ඡි.—500--565

කුස ඉච්චෙතාය ධාතුයා ඊ විභත්තිස්ස ඉච්ඡි හොති ධාත්වන්තස්ස ලොපොච.

අකෙකාචි.

දධාතුස්ස දජ්ජං.—501--493

ද ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස සබ්බස්ස දජ්ජාදෙසො හොති වා.
දජ්ජාමි, දජ්ජෙය්‍ය-දදමි, දදෙය්‍ය.

වදස්ස වජ්ජං.—502—471

වද ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස සබ්බස්ස වජ්ජාදෙසො හොති වා.
වජ්ජාමි, වජ්ජෙය්‍ය-වදමි, වදෙය්‍ය.

ගමුස්ස ඝම්මං.—503--427

ගමු ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස සබ්බස්ස ඝම්මාදෙසො හොතිවා.
ඝම්මතු, ඝම්මාහි, ඝම්මාමි.

වාති කිමත්ථං?—ගච්ඡතු, ගච්ඡාහි, ගච්ඡාමි.

යම්හි දා ධා මා ඨා හා පා මහ මථාදීනමී.—504--478

යම්හි පච්චයෙ පරෙ දා ධා මා ඨා හා පා මහ මථ ඉච්චෙවමාදීනං ධාතූනං අන්තො ඊකාරමාපජ්ජතෙ.

දීයති, ධීයති, මීයති, ඨීයති, හීයති, පීයති, මහීයති, මථීයති.

යජස්සාදිස්සි.—505=470

යජ ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස ආදිස්ස යකාරස්ස ඉකාරාදෙසො හොති යෙප්පච්චයෙ පරෙ.

ඉජ්ජතෙ මයා බුද්ධො.

සබ්බතො උං ඉංසු.—506--454

සබ්බෙහි ධාතූහි උං විභත්තිස්ස ඉංසුවාදෙසො හොති.
උපසංකමිංසු, නිසීදිංසු.

ජරමරානං ජීරජීය්‍ය මිය්‍යාවා.—507--467

ජර මර ඉච්චෙතෙසං ධාතූනං ජීර ජීය්‍ය මිය්‍ය ආදෙසො හොන්තිවා.
ජීරති, ජීරන්ති, ජීය්‍යති, ජීය්‍යන්ති, මීයති, මීයන්ති-මරති, මරන්ති.

සබ්බත්ථාසස්සාදිලොපො ච.—508--481

සබ්බත්ථ විභත්තිප්පච්චයෙසු අස ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස ආදිස්ස ලොපො ච හොති වා.

සියා, සන්ති, සන්තො, සමානො.

වාති කිමත්ථං?—අසි.

අසබ්බධාතුකෙ භූ.—509—487

අසෙසස්ස ධාතුස්ස භූ හොති වා අසබ්බධාතුකෙ පරෙ.
භවිස්සති, භවිස්සන්ති.
වාති කිමත්ථං?—ආසුං.

එය්‍යස්ස ඤාතො ඉයා ඤා වා.—510--501

එය්‍යවිභත්තිස්ස ඤා ඉච්චෙතාය ධාතුයා පරස්ස ඉයාඤාදෙසා හොන්ති වා.
ජානියා, ජඤ්ඤා.
වාති කිමත්ථං?—ජානෙය්‍ය.

නාස්ස ලොපො යකාරත්තං.—511—502

ඤා ඉච්චෙතාය ධාතුයා නාපච්චයස්ස ලොපො හොති වා යකාරත්තඤ්ච.
ජඤ්ඤා, නායති.
වාති කිමත්ථං?—ජානාති.

ලොපඤ්චෙත්ත මකාරො.—512—472

අකාරප්පච්චයො ලොපමාපජ්ජතෙ එත්තඤ්ච හොති වා.
වජ්ජෙමි, වදෙමි, වජ්ජාමි-වදාමි.

උත්තමොකාරො.—513—507

ඔකාරප්පච්චයො උත්තමාපජ්ජතෙ වා.
කුරුතෙ-කරොති.
ඔකාරොති කිමත්ථං?—හොති.

කරස්සකාරො ච.—514—508

කර ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස අකාරො ච උත්තමාපජ්ජතෙ වා.
කුරුතෙ-කරොති, කුබ්බතෙ, කුබ්බන්ති-කයිරති.
කරස්සෙති කිමත්ථං?—සරති, මරති.

ඔ අව සරෙ.—515—419

ඔකාරස්ස ධාත්වන්තස්ස සරෙ පරෙ අවාදෙසො හොති වා.
චවති, භවති.
සරෙති කිමත්ථං?—හොති-ඔති කිමත්ථං?—ජයති.

එ අය.—516—476

එකාරස්ස ධාත්වන්තස්ස සරෙ පරෙ අයාදෙසො හොති වා.
නයති, ජයති.
සරෙති කිමත්ථං?—නෙති.

තෙ ආවායා කාරිතෙ.—517--527

තෙ ඔ එ ඉච්චෙතෙ ආව ආය ආදෙසා පාප්පුනන්ති කාරිතෙ.
ලාවෙති, නායෙති—යොග විභාගෙන අඤ්ඤස්මිම්පි එකාරස්ස ආය ආදෙසො හොති-ගායති, ගායන්ති.

ඉකාරාගමො අසබ්බ ධාතුකම්හි.—518—450

සබ්බම්හි අසබ්බධාතුකම්හි ඉකාරාගමො හොති.
ගමිස්සති, කරිස්සති, ලභිස්සති, පචිස්සති.
අසබ්බධාතුකම්හීති කිමත්ථං?—ගච්ඡති, කරොති, ලභති, පචති.

ක්වචි ධාතුවිභත්තිප්පච්චයානං දීඝ විපරීතාදෙස ලොපාගමා ච.—519—473

ඉධ ආඛ්‍යාතෙ අනිද්දිට්ඨෙසු සාධනෙසු ක්වචි ධාතු විභත්ති පච්චයානං දීඝ විපරීත ආදෙස ලොප ආගම ඉච්චෙතානි කාරියානි ජිනවචනානුරූපානි කාතබ්බානි.
ජායති, කරෙය්‍ය, ජානියා, සියා, කරෙ, ගච්ඡෙ, ජඤ්ඤා, වක්ඛෙථ, දක්ඛෙථ, දිච්ඡති, ආගච්ඡති, ආගච්ඡුං, අහොසි, අහෙසුං, ඉච්චෙවමාදීනි අඤ්ඤානිපි සාධනානි යොජෙතබ්බානි.

අත්තනො පදානි පරස්ස පදත්තං.—520—430

අත්තනොපදානි ක්වචි පරස්ස පදත්තමාපජ්ජන්තෙ.
වුච්චති, ලබ්භති, පච්චති, ගච්ඡති, කරීයති, සිජ්ඣති.
ක්වචීති කිමත්ථං?-කරීයතෙ, ලබ්භතෙ, වුච්චතෙ, සිජ්ඣතෙ.

අකාරාගමො හීයත්තනජ්ජතනි කාලාතිපත්තීසු.—521—441—000

ක්වචි අකාරාගමො හොති හීයත්තනජ්ජතනිකාලාතිපත්ති ඉච්චෙතාසු විභත්තිසු.
අගමා, අගමි, අගමිස්සා.
ක්වචීති කිමත්ථං?—ගමා, ගමි, ගමිස්සා.

බ්‍රූතො ඊ තිම්හි.—522—488

බ්‍රූ ඉච්චෙතාය ධාතුයා ඊකාරාගමො හොති තිම්හි විභත්තිම්හි—බ්‍රූවීති.

ධාතුස්සන්තො ලොපො නෙකසරස්ස.—523—409

ධාතුස්ස අන්තො ක්වචි ලොපො හොති නෙකසරස්ස.
ගච්ඡති, පචති, සරති, මරති, චරති.

අනෙකසරස්සෙති කිමත්ථං?—පාති, යාති, දාති, භාති, වාති, ඛමිති කිමත්ථං?—මහීයති, මජ්ජයති.

ඉසුයමානමන්තො ච්ඡො වා.-524-460

ඉසුයමානං ඉච්චෙතෙසං ධාතූනමන්තො ච්ඡො හොති වා. ඉච්ඡති, නියච්ඡති. වාති කිමත්ථං?—එසති, නියමති.

කාරිතානං ණො ලොපං.—525—512

කාරිතඉච්චෙතෙසං පච්චයානං ණො ලොපමාපජ්ජතෙ. කාරෙති, කාරයති, කාරාපෙති, කාරාපයති.

සාසනත්ථං සමුද්දිට්ඨං මයාඛ්‍යාතං සමාසතො
සකබුද්ධිවිසෙසෙන චින්තයන්තු විචක්ඛණා.

ඉති ආඛ්‍යාතකප්පෙ චතුත්ථො කණ්ඩො.

බුද්ධං ඤාණසමුද්දං සබ්බඤ්ඤුං ලොකහෙතුබිනනමනිං,
වන්දිත්වා පුබ්බමහං වක්ඛාමි සුසාධනං හි කිතකප්පං.

සාධනමූලං හි පයොගමාහු පයොගමූලමත්ථඤ්චාපි.
අත්ථවිසාරදමතයො සාසනධරා ච ජිනස්ස මතා.

අත්ථොදෙසකවිකලො සතමධුතෙලාති භාජනෙන විනා,
නට්ඨො නට්ඨානි යථා පයොගවිකලො තථා අත්ථො.

තස්මා සංරක්ඛණත්ථං මුනිවචනත්ථස්ස දුල්ලභස්සාහං,
වක්ඛාමි සිස්සකහිතං කිතකප්පං සාධනෙන යුතං.

ධාතුයා කම්මාදිම්හි ණො.—526—547

ධාතුයා කම්මාදිම්හි ණප්පච්චයො හොති.

කම්මං අකාසි කරෙති කරිස්සතීති කම්මකාරො—එවං කුම්භකාරො, කට්ඨකාරො, මාලාකාරො, රථකාරො, රජතකාරො, සුවණ්ණකාරො, පත්තගාහො, තන්තවායො, ධඤ්ඤමායො, ධම්මකාමො, ධම්මචාරො, පුඤ්ඤකාරො.

සඤ්ඤායමනු.—527—551

සඤ්ඤායමභිධෙය්‍යායං ධාතුයා කම්මාදිම්හි අකාරප්පච්චයො හොති නාමම්හි ච නුකාරාගමො හොති.

අරිං දමෙතීති අරින්දමො (රාජා)—වෙස්සං තරතීති වෙස්සන්තරො, (රාජා)—තණ්හං කරොතීති තණ්හඞ්කරො (භගවා) මෙධං කරොතීති මෙධඞ්කරො (භගවා)—සරණං කරොතීති සරණඞ්කරො (භගවා)—දීපං කරොතීති දීපඞ්කරො (භගවා.)

පූරෙ දදාච ඉං.—528—553

පුරසද්දෙ ආදිම්හි දදඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස අකාරප්පච්චයො හොති පුරසද්දස්ස අකාරස්ස ච ඉං හොති.

පුරෙ දානං අදාසීති පුරින්දදො, (දෙවරාජා)

සබ්බතො ණ්වුත්වාවී වා.—529 - 554

සබ්බතො ධාතුතො කම්මාදිම්හි වා අකම්මාදිම්හි වා ඉකාර ණ්වුතු ආවී ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති වා.

තං කරොතීති තක්කරො-හිතං කරොතීති හිතකරො-විනෙති එතෙන තස්මිං වා විනයො-නිස්සාය තං වසතීති නිස්සයො-අභවි භවති භවිස්සතීති භවො.

ණ්වුම්හි-රථං කරොතීති රථකාරකො-අන්නං දදාතීති අන්නදායකො—විනෙති සත්තෙති විනායකො—කරොතීති කාරකො—දදාතීති දායකො-නෙතීති නායකො.

තුම්හි—කරොතීති කත්තා-තස්ස කත්තා තක්කත්තා-දදාතීති දාතා-භොජනස්ස දාතා භොජනදාතා-සරතීති සරිතා.

ආවීම්හි—භයං පස්සතීති භයදස්සාවී, ඉච්චෙවමාදි.

විසරුජපදාදිතො ණ.—530 – 563

විසරුජපද ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි ණප්පච්චයො හොති.

පවිසතීති පවෙසො-රුජතීති රොගො-උප්පජ්ජතීති උප්පාදො, ඵුසතීති ඵස්සො-උචතීති ඔකො-භවතීති භාවො-අයතීති ආයො-සම්බුජ්ඣතීති සම්බොධො-විහරතීති විහාරො.

භාවෙ ච.—531—566

භාවත්ථාභිධෙය්‍යෙ සබ්බධාතූහි ණප්පච්චයො හොති.

පච්චතෙ පචනං වා පාකො-චජතෙ චජනං වා චාගො-භූයතෙ භවනං වා භාවො-එවං යාගො, යොගො, භාගො, පරිදාහො, රාගො.

ක්වි ච.—532—570

සබ්බධාතූහි ක්විප්පච්චයො හොති.

සම්භවතීති සම්භූ—විසෙසෙන භවතීති විභූ—එවං අභිභූ, භුජෙන ගච්ඡතීති භුජගො—උරෙන ගච්ඡතීති උරගො-සංසුට්ඨු සමුද්දපරියන්තතො භූමිං ඛණතීති, සඞ්ඛො.

ධරාදීහි රම්මො.—533 – 575

ධර ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි රම්මප්පච්චයො හොති.

ධරති තෙනාති ධම්මො—කරීයතෙ තන්ති කම්මං.

තස්සීලාදිසු ණීත්වාවී ච.—534—576

සබ්බෙහි ධාතූහි තස්සීලාදිසත්ථෙසු ණීතු ආවී ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති.

පියං පසංසිතුං සීලං යස්ස (රඤ්ඤො) සො හොති (රාජා) පියපසංසී.

බ්‍රහ්මං චරිතුං සීලං යස්ස (පුග්ගලස්ස) සො හොති (පුග්ගලො) බ්‍රහ්මචාරී.

පසය්හ පවත්තිතුං සීලං යස්ස (රඤ්ඤො) සො හොති (රාජා) පසය්හපවත්තා.

භයං පස්සිතුං සීලං යස්ස (සමණස්ස) සො හොති (සමණො) භයදස්සාවී—ඉච්චෙවමාදි.

සද්ද කුධ චල මණ්ඩත්ථ රුචාදීහි යු.—535—577

සද්ද කුධ චල මණ්ඩත්ථෙහි ච රුචාදීහි ච ධාතූහි යුපච්චයො හොති තස්සීලාදිස්වත්ථෙසු.

ඝොසනසීලො ඝොසනො—භාසනසීලො භාසනො—එවං විග්ගහො කාතබ්බො.

කොධනො, රොසනො, චලනො, කම්පනො, ඵන්දනො, මණ්ඩනො, විභූසනො, රොචනො, ජොතනො, වඩ්ඪනො.

පාරාදිගමිම්හා රූ.—536—578

ගමු ඉච්චෙතස්මා ධාතුම්හා පාරසද්දාදිම්හා රූපච්චයො හොති තස්සීලාදිස්වත්ථෙසු.

භවස්ස පාරං භවපාරං, භවපාරං ගන්තුං සීලං යස්ස (පුරිසස්ස) සො හොති (පුරිසො) භවපාරගූ.

තස්සීලාදිස්වීති කිමත්ථං? පාරං ගතො-පාරාදිගමිම්හාති කිමත්ථං? අනුගාමී.

භික්ඛාදිතො ච.—537—579

භික්ඛ ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි රූපච්චයො හොති තස්සීලාදිස්වත්ථෙසු.

භික්ඛණසීලො යාචනසීලො භික්ඛු—විජානනසීලො විඤ්ඤූ.

හනත්‍යාදීනං ණුකො.—538—580

හනත්‍යාදීනං ධාතූනං අන්තෙ ණුකපච්චයො හොති තස්සීලාදිස්වත්ථෙසු.

ආහනනසීලො ආඝාතුකො—කරණසීලො කාරුකො.

නු නිග්ගහීතං පදන්තෙ.—539—552

පදන්තෙ නුකාරාගමො නිග්ගහීතමාපජ්ජතෙ.

අරිං දමෙතීති අරින්දමො (රාජා)—වෙස්සන්තරො, පභඞ්කරො.

සංහනාඤ්ඤාය වා රො ඝො.—540—581

සංපුබ්බාය හන ඉච්චෙතාය ධාතුයා අඤ්ඤාය වා ධාතුයා රපච්චයො හොති හනස්ස ඝො ච හොති.

සමග්ගං කම්මං සමුපගච්ඡන්තීති සඞ්ඝො—සමන්තතො නගරස්ස බාහිරෙ ඛණන්තීති පරිඛා—අන්තං කරොතීති අන්තකො.

සම්හි කිමත්ථං?—උපහනනං උපඝාතො.
වාති කිමත්ථං?—අන්තකරො.

රමහි රන්තො රාදිනො.—541—544

රමහි පච්චයෙ පරෙ සබ්බො ධාත්වන්තො රකාරාදි ච නො ලොපො හොති.

අන්තකො, පාරගූ—සදෙවකෙ ලොකෙ සාසතීති සත්ථා, දිට්ඨො, ඉච්චෙවමාදි.

භාවකම්මෙසු තබ්බානීයා.—542—531

භාවකම්මඉච්චෙතෙස්වත්ථෙසු තබ්බානීයා ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති සබ්බධාතූහි.

අභවිත්ථ භූයතෙ භවිස්සතෙ භවිතබ්බං, භවනීයං-ආසියතෙ ආසිතබ්බං ආසනීයං—පජ්ජිතබ්බං පජ්ජනීයං—කාතබ්බං කරණීයං-ගන්තබ්බං ගමනීයං-රමිතබ්බං රමණීයං.

ණ්‍යො ච.—543—538

භාවකම්මෙසු සබ්බධාතූහි ණ්‍යපච්චයො හොති.

කත්තබ්බං කාරියං-චෙතබ්බං චෙය්‍යං-නෙතබ්බං නෙය්‍යං—ඉච්චෙවමාදි.

වසද්දග්ගහණෙන තෙය්‍යපච්චයො හොති—ඤාතෙය්‍යං, දිට්ඨෙය්‍යං, පත්තෙය්‍යං.

කරම්හා රිච්ච.—544—543

කර ඉච්චෙතම්හා ධාතුම්හා රිච්චපච්චයො හොති භාවකම්මෙසු.

කත්තබ්බං කිච්චං.

භූතොබ්බ.—545—541

භූ ඉච්චෙතාය ධාතුයා ණ්‍යපච්චයස්ස ඌකාරෙනසහ අබ්බාදෙසො හොති වා භාවකම්මෙසු.

භවිතබ්බො භබ්බො, භවිතබ්බං භබ්බං.

වද මද ගම යුජ ගරහාකාරාදීහිජ්ජ මම්ම ග්ග ය්හෙය්‍යා ගාරො වා.—546—542

වද මද ගම යුජ ගරහ ආකාරන්ත ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි ණ්‍යපච්චයස්ස යථාසඞ්ඛ්‍යං ජ්ජ ම්ම ග්ග ය්හ එය්‍ය ආදෙසා හොන්ති වා ධාත්වන්තෙන සහ, ගරහස්ස ච ගාරො හොති භාවකම්මෙසු.

වත්තබ්බං වජ්ජං-මදනීයං මජ්ජං-ගමනීයං ගම්මං-යුජ්ජනීයං යොග්ගං-ගරහිතබ්බං ගාරය්හං-දාතබ්බං දෙය්‍යං-පාතබ්බං පෙය්‍යං-හාතබ්බං හෙය්‍යං-මාතබ්බං මෙය්‍යං-ඤාතබ්බං ඤෙය්‍යං—ඉච්චෙවමාදි.

තෙ කිච්චා.—547—534

යෙ පච්චයා තබ්බාදයො රිච්චන්තා තෙ කිච්චසඤ්ඤාති දට්ඨබ්බා. කිච්චසඤ්ඤාය කිං පයොජනං? "භාවකම්මෙසු කිච්චත්තක්ඛත්ථාවා."

අඤ්ඤෙ කිත්.—548--548

අඤ්ඤෙ පච්චයා කිත් ඉච්චෙව සඤ්ඤා හොන්ති.

කිත්සඤ්ඤාය කිං පයොජනං "කත්තරි කිත්."

නන්දාදීහි යු.—549--582

නන්දාදීහි ධාතූහි යුප්පච්චයො හොති භාවකම්මෙසු.

නන්දතෙ නන්දිතබ්බං වා නන්දනං (වනං) ගහණීයං ගහණං, චරිතබ්බං චරණං—එවං සබ්බත්ථ.

කත්තුකරණප්පදෙසෙසු ච—550--583

කත්තුකරණප්පදෙස ඉච්චෙතෙසවත්ථෙසු ච යුප්පච්චයො හොති.

කත්තරි තාව—රජං හරතීති රජොහරණං (තොයං)

කරණෙ තාව—කරොති එතෙනාති කරණං.

පදෙසෙ තාව—තිට්ඨන්ති තස්මිං ඉති ඨානං—එවං සබ්බත්ථ.

රහාදිතො නො ණ.—551--536

රකාරහකාරන්තෙහි ධාතූහි අනාදෙසස්ස නස්ස ණො හොති.

කරොතිතෙනාති කරණං-පූරෙති තෙනාති පූරණං-ගණ්හාති තෙනාති ගහණං—ගහනීයං තෙනාති ගහණං—එවමඤ්ඤෙපි යොජෙතබ්බා.

ඉති කිබ්බිධානකප්පෙ පඨමො කණ්ඩො.

ණාදයො තෙකාලිකා.—552—532

ණාදයො පච්චයා යුවන්තා තෙ කාලිකාති වෙදිතබ්බා.

යථා-කුම්භං කරොති අකාසි කරිස්සතීති කුම්භකාරො-කරොති අකාසි කරිස්සතිතෙනාති කරණං—එවමඤ්ඤෙපි යොජෙතබ්බා.

සඤ්ඤායං දධාතො ඉ.—553—584

සඤ්ඤායමභිධෙය්‍යායං දධාතො ඉප්පච්චයො හොති.

පඨමං ආදියතීති ආදි. උදකං දධාතීති උදධි, මහොදකානි දධාතීති මහොදධි, සම්මා ධීයති දධාතීහිවා මහොදධි-වාලානි දධාති තස්මින්ති වාලධි, සම්මාධීයති දධාතීති වා සන්ධි.

ති කිච්චාසිට්ඨෙ.—554—595

සඤ්ඤායමභිධෙය්‍යායං සබ්බධාතූහි තිප්පච්චයො හොති කිච්චාසිට්ඨෙ.

ජිනො එතං බුජ්ඣතූති ජිනබුද්ධි-ධනං අස්ස භවතූති ධනභූති-භවතූති භූතො-භවතූති භාවො-ධම්මො එතං දදාතූති ධම්මදින්නො-ආයුනා වඩ්ඪතූති වඩ්ඪමානො—එවමඤ්ඤෙපි යොජෙතබ්බා.

ඉත්ථියමති යවො වා.—555—585

ඉත්ථියමභිධෙය්‍යායං සබ්බධාතූහි අකාර තියු ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති වා.

ජීරතීති ජරා—සරතීති සරා-මඤ්ඤතීති මති-චොරයතීති චොරී—චෙතයතීති චෙතනා—වෙදයතීති වෙදනා—එවමඤ්ඤෙපි යොජෙතබ්බා.

කරතො රිරියා.—556—587

කරතො ඉත්ථියමිත්ථියං වා අභිධෙය්‍යායං රිරියප්පච්චයො හොති වා.

කත්තබ්බා කිරියා—කරණීයං කිරියං.

අතීතෙ තතවන්තු තාවී.—557—598

අතීතෙ කාලෙ සබ්බධාතූහි ත තවන්තු තාවී ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති වා.

අහොසීති හුතො, හුතවා, හුතාවී-අවසීති වුසිතො, වුසිතවා, වුසිතාවී-භුඤ්ජිත්ථාති භුත්තො, භුත්තවා භුත්තාවී.

භාවකම්මෙසු ත.—558—608

භාවකම්මෙසු අතීතෙ කාලෙ තප්පච්චයො හොති සබ්බධාතූහි.

භාවෙ තාව-ගායතෙ ගීතං, නච්චනං නට්ටං, හසනං හසිතං.

කම්මනි තාව-තෙන භාසිත්ථාති භාසිතං—දෙසිත්ථාති දෙසිතං—කරීයිත්ථාති කතං.

බුධගමාදිත්ථෙ කත්තරි.—559—592

බුධ ගමු ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි තදත්ථෙ ගම්‍යමානෙ තප්පච්චයො හොති කත්තරි සබ්බකාලෙ යථාසඞ්ඛ්‍යං.

සබ්බෙ සඞ්ඛතාසඞ්ඛතෙ ධම්මෙ අබුජ්ඣි බුජ්ඣති බුජ්ඣිස්සතීති බුද්ධො—සරණං ගතො, සමථං ගතො, අමතං ගතො, ඤාතො ඉච්චෙවමාදි.

ජීතො ඉන සබ්බත්ථ.—560—588

ජි ඉච්චෙතාය ධාතුයා ඉනප්පච්චයො හොති සබ්බකාලෙ කත්තරි.

පාපකෙ අකුසලෙ ධම්මෙ අජිනි ජිනාති ජිනිස්සතීති ජිනො.

සුපතො ච.—561—589

සුප ඉච්චෙතාය ධාතුයා ඉනප්පච්චයො හොති කත්තරි භාවෙ ච.

සුපතීති සුපිනො, සුපීයතෙති සුපිනො—කො අත්ථො සුපි නෙන තෙ.

ඊසදුස්සුහි ඛ.—562—590

ඊස දු සු සඥ්ඥීහි සබ්බධාතූහි ඛප්පච්චයො හොති භාවකම්මෙසු.

ඊසං සයනං ඊසස්සයො–දුට්ඨුසයනං දුස්සයො–සුට්ඨුසයනං සුස්සයො භවතා—ඊසං කම්මං කරීයතීති ඊසක්කරං, දුක්කරං, සුකරං කම්මං භවතා.

ඉච්ඡත්ථෙසු සමානකත්තුකෙසු තවෙ තුං වා.—563—622

ඉච්ඡත්ථෙසු සමානකත්තුකෙසු සබ්බධාතූහි තවෙ තුං ඉච්ච තෙ පච්චයා හොන්ති වා සබ්බකාලෙ කත්තරි.

පුඤ්ඤානි කාතුමිච්ඡතීති කාතවෙ-සද්ධම්මං සොතුමිච්ඡතීති සොතවෙ.

අරහ සක්කාදිසු ච.—564—624

අරහසක්කාදිසච්ඡෙසු ච සබ්බධාතූහි තුං පච්චයො හොති.

කො තං නින්දිතුමරහති—සක්කා ජෙතුං ධනෙන වා-එව මඤ්ඤපි යොජෙතබ්බා.

පත්තවචනෙ අලමත්ථෙසු ච.—565—625

පත්තවචනෙ සති අලමත්ථෙසු ච සබ්බධාතූහි තුං පච්චයො හොති.

අලමෙව දාතානි දාතුං—අලමෙව පුඤ්ඤානි කාතුං.

පුබ්බකාලෙකකත්තුකානං තූනත්වානත්වා වා.—566—626

පුබ්බකාලෙ එකකත්තුකානං ධාතූනං තූන ත්වාන ත්වා ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති වා.

කාතුනකම්මං ගච්ඡති-අකාතුන පුඤ්ඤං කිලමිස්සන්ති සත්තා. සුත්වාන ධම්මං මොදන්ති-ජිත්වාන වසති-සුත්වානස්ස එතදහොසි—ඉතො සුත්වාන අමුත්‍ර කථයන්ති—සුත්වා මයං ජනිස්සාම—එවං සබ්බත්ථ යොජෙතබ්බා.

වත්තමානෙ මානන්තා.—567—632

වත්තමානකාලෙ සබ්බධාතුහි මාන අන්ත ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති.

සරතීති සරමානො-රුදතීති රොදමානො-ගච්ඡතීති ගච්ඡන්තො—ගණ්හාතීති ගණ්හන්තො.

සාසාදීහි රත්ථු.—568—560

සාසු ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි රත්ථුප්පච්චයො හොති.
සාසතීති සත්ථා-සාසති හිංසතීති වා සත්ථා,

පාදිතො රිතු.—569—561

පා ඉච්චෙවමාදිතො ධාතුගණතො රිතුප්පච්චයො හොති.
පුත්තං පාතීති පිතා.

මානාදීහි රාතු.—570—562

මාන ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි රාතුප්පච්චයො හොති රිතුප්පච්චයො ච.

ධම්මෙන පුත්තං මානෙතීති මාතා-පුබ්බෙ භාසතීති භාතා, මාතාපිතූහි ධාරියතීති ධීතා.

ආ ගමා තුකො.—571—596

ආ ඉච්චාදිම්හා ගමිතො තුකප්පච්චයො හොති.

ආගන්ත්වා ගච්ඡතීති ආගන්තුකො (භික්ඛු)

භබ්බෙ ඉක.—572—597

ගමු ඉච්චෙතස්මා ඉකප්පච්චයො හොති භබ්බෙ.

ගමිස්සතීති ගමිකො-ගන්තුං භබ්බොති වා ගමිකො (භික්ඛු)

ඉති කිබ්බිධානකප්පෙ දුතියො කණ්ඩො.

පච්චයාදනිට්ඨා නිපාතනා සිජ්ඣන්ති.—573—610

සඞ්ඛ්‍යානාම සමාස තද්ධිතාඛ්‍යාත කිතකප්පම්හි සප්පච්චයා

යෙසඤ්ච අනිට්ඨං ගතා තෙ සාධනෙහි නිරික්ඛිත්වා සඞෙඛ්‍ය සඞෙඛ්‍ය නාමෙහි නිපාතනා සිජ්ඣන්ති යථාසඞ්ඛ්‍යං.

සඞ්ඛ්‍යායං තාව-එකස්ස එකා හොති, දසස්සච දකාරස්ස රෙ ආදෙසො හොති-එකො ච දස ච එකාදස; එකාරස වා—

ද්විස්ස බා හොති, දසස්සච දකාරස්ස රෙ හොති-ද්වෙච දසච බාරස, ද්වාදස වා-ද්විස්ස බා හොති දසස්සච වීසං හොති ද්වෙච වීසඤ්ච බාවීසං.

කථං? සොළසසද්දෙ—ඡස්ස සො හොති, දසස්සච දකාරස්ස ළො හොති-ඡ ච දසච සොළස-ඡඅායතනම්හි ඡස්ස සළො හොති-සළායතනානි-එවං සෙසා සඞ්ඛ්‍යා කාතබ්බා.

නාමිකෙ තාව-ඉම සමාන අපර ඉච්චෙතෙහි ජ්ජ ජ්ජුප්පච්චයා හොන්ති වා, ඉම සමාන සද්දානඤ්ච අකාර සකාරාදෙසා හොන්ති— ඉමස්මිං කාලෙ අජ්ජ, අජ්ජු, අස්මිං කාලෙ වා-සමානෙ කාලෙ සජ්ජ, සජ්ජු. අපරස්මිං කාලෙ අපරජ්ජ, අපරජ්ජු, අපරස්මිං වා.

සමාසෙ තාව—භූමිගතො, අපායගතො, ඉස්සරකතං, සල්ල විද්ධො, කඨිනදුස්සං, චොරභයං, ධඤ්ඤරාසි, සංසාර දුක්ඛං-- පුබ්බා ච අපරා ච පුබ්බාපරං.

තද්ධිතෙ තාව—වාසිට්ඨො, භාරද්වාජො, ගග්ගවො, භග්ගවො, පණ්ඩවො, කොලෙය්‍යො.

ආඛ්‍යාතෙ තාව-අසභූවීති ධාතුතො වත්තමානෙසු එකවචන බහුවචනෙසු එකවචනස්ස තිස්ස සො හොති අනෙන්ත සහ, බහුවචනස්ස අන්තිස්ස සු හොති අනෙන්ත සහ-

එවමස්ස වචනීයො, එවමස්සු වචනීයා.

ආණත්තියං හිස්ස සු හොති වා-ගච්ඡස්සු, ගච්ඡාහි.

කිතකෙ තාව-යථා වද හන ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි ණපච්ච යො හොති වදස්ස ච වාදෙ හනස්සච ඝාතො-වදතීති වාදෙ-වද තීති, වාදකො, හනතීති ඝාතො, ඝනෙන්ත හනතීති ඝාතකො

නත ධාතුතො තප්පච්චයස්ස වච ට්ටාදෙසා හොන්ති අනෙන්ත සහ-නච්චං, නට්ටං, ඉච්චෙවමාදයො නිපාතනා සිජ්ඣන්ති.

සාසදිසතො තස්ස රිට්ඨො ච.—574—611

සාසු දිස ඉච්චෙතෙහි ධාතූහි තප්පච්චයස්ස රිට්ඨාදෙසො හොති ඨානෙ.

අනුසිට්ඨො සො මයා-දිස්සතීති දිට්ඨං-දිට්ඨං මෙ රූපං.

වසඅදගහණෙන කිච්චතකාරස්ස තුංපච්චයස්ස ච රට්ඨ රට්ඨුං ආදෙසා හොන්ති.

දස්සනීයං දට්ඨබ්බං–දට්ඨුං විහාරං ගච්ඡන්ති සමණා තං.

සාදිසන්ත පුච්ඡ භඤ්ජ හංසාදීහි ට්ඨො.—575—612

සකාරන්ත පුච්ඡ භඤ්ජ හංස ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි තප්පච්චයස්ස සහාදිව්‍යඤ්ජනෙන ට්ඨාදෙසො හොති වා ඨානෙ.

තුස්සීයතෙ තුට්ඨො-තුස්සිත්ථාති වා තුට්ඨො—දංසීයතෙ දට්ඨො—අහිනා දංසිත්ථාති වා දට්ඨො,-පුච්ඡීයතෙ පුට්ඨො, පුච්ඡිත්ථාති වා පුට්ඨො-භඤ්ජීයතෙ භට්ඨො, භඤ්ජිත්ථාති වා භට්ඨො-හංසීයතෙ හට්ඨො, හංසිත්ථාති වා හට්ඨො-පකාරෙන හංසිත්ථාති පහට්ඨො.

ආදිග්ගහණෙන අඤ්ඤෙහි ධාතූහි තප්පච්චයස්ස ච සහාදි ව්‍යඤ්ජනෙන ට්ඨාදෙසො හොති.

යජිත්ථාති ඉට්ඨො-සංඑකතො සමවායිත්ථාති සංසට්ඨො-විසෙසෙන සිස්සිත්ථාති විසිට්ඨො—පවෙසිත්ථාති පවිට්ඨො-එවමඤ්ඤෙපි යොජෙතබ්බා.

වසතො උත්ථ.—576—599

වස ඉච්චෙතම්හා ධාතුම්හා තකාරප්පච්චයස්ස සහාදිබ්‍යඤ්ජනෙන උත්ථාදෙසො හොති ඨානෙ.

අවසීති, වුත්ථො.

වස්ස වාවු.—577—600

වසස්සෙව ධාතුස්ස තප්පච්චයෙ පරෙ වකාරස්ස උකාරා දෙසො හොති වා.

වසිත්ථාති වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං-වසිත්ථාති උත්ථො, වුත්ථො වා.

ධඪභහෙහි ධඪා ච.—578—593

ධඪ භහ ඉච්චෙවමන්තෙහි ධාතූහි පරස්ස තකාරප්පච්චයස්ස යථා සඞ්ඛ්‍යං ධ ඪා දෙසා හොන්ති.

යථා-සබ්බෙ සඞ්ඛතාසඞ්ඛතෙ ධම්මෙ බුජ්ඣතීති බුද්ධො—වඩ්ඪතීති වුඩ්ඪො (භික්ඛු)—ලභිත්ථාති ලද්ධං, ලද්ධං මෙ පත්තචීවරං අග්ගිනා දඩ්ඪං (වත්ථං.)

භඤ්ජතො ග්ගො ච.—579—612

භඤ්ජතො ධාතුම්හා තකාරප්පච්චයස්ස ග්ගො ආදෙසො හොති සහාදි ව්‍යඤ්ජනෙන.

අභඤ්ජි භඤ්ජති භඤ්ජිස්සතීති භග්ගො—පකාරෙන භඤ්ජිත්ථාති පභග්ගො (රුක්ඛො.)

භුජාදීනමන්තො නො ද්විච.—580—546

භුජ ඉච්චෙවමාදීනං ධාතූනං අන්තො නො හොති තප්පච්චයස්ස ච ද්විභාවො හොති.

අභුඤ්ජීති භුත්තො, භුත්තවා, භුත්තාවී= අවජි වජති වජිස්සතීති වත්තො-අවජිසිත්වාති වා වත්තො-ඡසු රූපාදිසු ආරම්මණෙසු සඤ්ජතීති සත්තො-පතනති එත්වාති පත්තො-රඤ්ජතීති රත්තො-යුඤ්ජතීති-යුත්තො-විවෙචතීති විවිත්තො.

වච වාවු.—581—615

වච ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස වකාරස්ස උකාරාදෙසො හොති අන්තො ච චකාරෙ නො හොති තප්පච්චයස්ස ච ද්විභාවො හොති වා.

වුච්චිත්වාති වුත්තං, භගවතා, උච්චිත්වාති උත්තං වා.

ගුපාදීනඤ්ච.—582--616

ගුප ඉච්චෙවමාදීනං ධාතූනමන්තො ච බ්‍යඤ්ජනො නොහොති තප්පච්චයස්ස ච ද්විභාවො හොති වා.

සුට්ඨු ගොපයිත්වාති සුගුත්තො-(ධම්මො) ආරම්මණං චින්තෙතීති චිත්තං-ලිම්පතීති ලිත්තො-සන්තප්පතීති සන්තත්තො— ආභුසො දිප්පතීති ආදිත්තො-උවතීති උත්තො - විසෙසෙන විවෙතීති විවිත්තො—සිඤ්චතීති සිත්තො – එවමඤ්ඤෙපි යොජෙතබ්බා.

තරාදීහි ඉණ්ණො.—583—602

තර ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි තප්පච්චයස්ස ඉණ්ණාදෙසො හොති අන්තො ච බ්‍යඤ්ජනො නො හොති.

අතරි තරති තරිස්සතීති තිණ්ණො-තිණ්ණාහං තාරෙය්‍යං— උත්තරතීති උත්තිණ්ණො – සම්පූරතීති සම්පුණ්ණො, පරිපූරතීති පරිපුණ්ණො—තුදතීති තුණ්ණො-පරිජීරතීති පරිජිණ්ණො-ආකිරතීති ආකිණ්ණො.

භිදාදිතො ඉන්නාන්න ඊණා වා.—584-617

භිද ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි පරස්ස තකාරප්පච්චයස්ස ඉන්න අන්න ඊණාදෙසා හොන්ති වා, අන්තො ච බ්‍යඤ්ජනො නො හොති.

භිදිතබ්බොති භින්නො, සම්භින්නො-ඡින්දියතීති ඡින්නො, උච්ඡිඥ්ඥිසිත්වාති උච්ඡින්නො-දීයතීති දින්නො, නිසීදතීති නිසින්නො- ඡාදෙතීති ඡන්නො, සුච්ඡන්නො, අච්ඡන්නො-ඛෙදං පාපුණාතීති ඛින්නො, රොදතීති රුන්නො, ඛීයති වයං පාපුණාතීති ඛීණා ජාති.

වාති කිමත්ථං?—භිජ්ජතීති භිත්ති.

දුසපච සකානො කඛකකා ච—585--603

දුස පච සක ඉච්චෙතෙහි ධාතූහි තපච්චයස්ස කඛකක ආදෙසා හොනති අනෙතා ච බ්‍යඤ්ජනො නො හොති.

සුසතීති සුකෙඛා, (කණ්ටඨා) පච්චතීති පක්කං (ඵලං) සක්කු ණාතීති සකෙකා-සකෙකාහං.

පක්කමාදීහි නෙතා ච.—586--604

පක්කම ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි තපච්චයස්ස නෙතා ආදෙසො හොති ධාතනෙතා ච නො හොති.

පක්කමතීති පක්කනෙතා-විබ්භමතීති විබ්භනෙතා-සඞ්කමතීති සඞ්කනෙතා-බනෙතා, සනෙතා, දනෙතා, වනෙතා.

චසද්දග්ගහණං කිමත්ථං?—තෙහෙව ධාතූහි තපච්චයස්ස නති ආදෙසො හොති අනෙතා ච නො හොති.

කමතං කනති, බමතං බනති-එවං සබ්බත්ථ.

ජනාදීනමා තිමහි ච.—587—605

ජන ඉච්චෙවමාදීනං ධාතූනං අනතස්ස බ්‍යඤ්ජනස්ස ආතතං හොති තප්පච්චයෙ පරෙ තිමහි ච.

අජනීති ජාතො, ජනනං ජාති.

තිමහීති කිමත්ථං?—අඤ්ඤස්මිං පි පච්චයෙ පරෙ ආකාර නිවත්තනත්ථං.

ජිනිතු, ජිනාති, ජනිත්වා-ජනයතීති ජනිතා, ජනිතුං, ජනි තබ්බං ඉච්චෙවමාදි.

ගම ඛණ හන රමාදීන මනෙතා.—588--586

ගම ඛණ හන රමු ඉච්චෙවමාදීනං ධාතූනං අනෙතා බ්‍යඤ්ජ නො නො හොති වා තප්පච්චයෙ පරෙ තිමහි ච.

සුන්දරං නිබ්බාණං ගච්ඡතීති සුගතො—(භගවා) සුන්දරං ඨානං ගච්ඡතීති සුගති—ඛණියතෙති ඛතං, ඛණීති ඛති, උපගනත්වා හනීය තෙ තෙති උපහතං

උපහන්තීති උපාහණං—සමග්ගෙ කමෙම රමතීති සමග්ග රතො, සමග්ගරති, අභිරතො, අභිරති-මඤ්ඤතීති මතො, මති-මරතීති මතො, රමතීති රතො, ඉච්චෙවමාදි.

වාති කිමත්ථං?—රමිතො, රමති.

රකාරො ච.—589--618

රකාරො ච ධාතුනමනතභූතො නො හොති තප්පච්චයෙ පරෙ තිමහි ච.

පකාරෙන කරීයතීති පකතො, (පදත්ථො) පකාරෙන කරීයතෙති පකති-විසෙසෙන සරතීති විසතො-විසෙසෙන සරණං විසති වා

ඨාපානමිඊ ච.—590—604

ඨා පා ඉච්චෙතෙසං ධාතූනං අන්තස්ස ආකාරස්ස ඉකාර ඊකාරාදෙසා හොන්ති යථාසඞ්ඛ්‍යං තප්පච්චයෙ පරෙ තිම්හි ච.

තත්‍රට්ඨිතො, යත්‍රට්ඨිතො, ඨානෙ—ඨිති, යාගුං පීතස්ස භික්ඛුනො, පිවි පිවති පිවිස්සතීති පීතො—පීති.

හන්තෙහි හො හස්ස ළො වා අදහනහානං.—591—607

හකාර ඉච්චෙවමන්තෙහි ධාතුහි තප්පච්චයස්ස ච හකාරාදෙසො හොති ධාත්වන්තස්ස හස්ස ළො හොති වා අදහනහානං.

ආරූහතීති ආරූළ්හො-අගාහීති ගාළ්හො=ගාහතීති ගාළ්හො වා-බහති වුද්ධිං පාපුණාතීති බාළ්හො-මුහතීති මූළ්හො.

අදහනහානමිති කිමත්ථං?—දහියිත්ථොති දඩ්ඪො (වනසණ්ඩො) සංසුට්ඨු නය්හතීති සන්නද්ධො.

ඉති කිබ්බිධානකප්පෙ තතියො කණ්ඩො.

ණම්හි රඤ්ජස්ස ජො භාවකරණෙසු.—592—565

ණම්හි පච්චයෙ පරෙ රඤ්ජ ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස අන්තභූතස්ස ජකාරස්ස ජො ආදෙසො හොති වා භාවකරණෙසු.

රඤ්ජිතබ්බො රාගො-රඤ්ජති තෙනාති රාගො·

භාවකරණෙසූති කිමත්ථං?—රඤ්ජති එත්ථාති රඞ්ගො.

හනස්ස ඝාතො.—593—530

හන ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස සබ්බස්සෙව ඝාතාදෙසො හොති ණම්හි පච්චයෙ පරෙ.

උපහන්තීති උපඝාතො—ගාවො හන්තීති ගොඝාතකො.

වධො වා සබ්බත්ථ.—594—489

හන ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස සබ්බස්සෙව වධාදෙසො හොති වා සබ්බට්ඨානෙසු.

හනතීති වධො, වධකො- අහනීති අවධි, අහනි වා.

ආකාරන්තාන මායො.—595—550

ආකාරන්තානං ධාතූනං අන්තස්සරස්ස ආය ආදෙසො හොති ණම්හි පච්චයෙ පරෙ.

දානං දදාතීති දාන දායකො-දානං දාතුං සීලං යස්සාති දාන දායී-මජ්ජං දාතුං සීලං යස්සාති මජ්ජදායී-නගරං යාතුං සීලං යස්ස සො හොති නගරයායී.

පුරසමුපපරීහි කරොතිස්ස ඛඛරා වා තප්පච්චයෙසු ච.—596—568

පුර සං උප පරි ඉච්චෙතෙහි පරස්ස කරොතිස්ස ධාතුස්ස ඛඛරාදෙසා හොන්ති වා තප්පච්චයෙ පරෙ ණම්හි ච

පුරෙ කරීයතීති පුරක්ඛතො-සමං කතන්ති සඞ්ඛතං-පච්චයෙහි සඞ්ගම්ම කරීයිත්ථාති සඞ්ඛතො-උපගන්ත්වා කාරයිත්ථාති උපක්ඛතො=පරිසමන්තතො කරීයතීති පරික්ඛාරො-සංකරීයතීති සඞ්ඛාරො-උපගන්ත්වා කරොතීති උපකාරො වා.

තවෙතුනාදීසු කා.—597—5—623

තවෙ තුන ඉච්චෙවමාදිසු පච්චයෙසු කරොතිස්ස ධාතුස්ස කාදෙසො හොති වා.

කාතවෙ, කාතුං, කත්තුං වා, කාතුන, කත්තුන වා.

ගමඛනහනාදීනං තුං තබ්බාදීසු න—598—537

ගම ඛන හන ඉච්චෙවමාදීනං ධාතූනං අන්තස්ස නකාරො හොති වා තුං තබ්බාදිසු පච්චයෙසු.

ගමනං ගන්තුං—ගමනං ගමිතුං—ගමනීයන්ති ගන්තබ්බං, ගමිතබ්බං-ඛන්තුං, ඛනිතුං, ඛන්තබ්බං, ඛනිතබ්බං-හන්තුං, හනිතුං, හන්තබ්බං, හනිතබ්බං-මන්තුං, මනිතුං, මන්තබ්බං, මනිතබ්බං.

ආදිග්ගහණං කිමත්ථං?-තූනග්ගහණත්ථං- ගන්තූන, ඛන්තූන, හන්තූන, මන්තූන.

සබ්බෙහි තූනාදීනං යො.—599—627

සබ්බෙහි ධාතූහි තූනාදීනං පච්චයානං යකාරාදෙසො හොති වා.

අභිවන්දිය, අභිවන්දිත්වා-ඔහාය, ඔහිත්වා-උපනීය, උපනෙත්වා, පස්සිය, පස්සිත්වා-උද්දිස්ස උද්දිසිත්වා-ආදාය, ආදියිත්වා.

චනන්තෙහි රච්චං—600—629

චකාරනකාරන්තෙහි ධාතූහි තූනාදීනං පච්චයානං රච්චාදෙසො හොති වා.

විච්ච, ආහච්ච, උපහච්ච.
වා ති කිමත්ථං?— හන්ත්වා.

දිසා ස්වානස්වාන්ත ලොපො ච.—601—628

දිස ඉච්චෙතාය ධාතුයා තූනාදීනං පච්චයානං ස්වාන ස්වාදෙසා හොන්ති අන්තලොපො ච.

දිස්වාන, දිස්වා.

මහදභෙහි මම ය්හ ජ්ජ බ්භ ද්ධා ච.—602—629

මහ දහ ඉච්චෙවමෙතෙහි ධාතූහි තූනාදීනං පච්චයානං මම ය්හ ජ්ජ බ්භ ද්ධාදෙසා හොන්ති වා අන්තලොපො ච.

ආගම්ම, ආගන්ත්වා, ඔක්කම්ම, ඔක්කමිත්වා, පග්ගය්හ, පග්ගණ්හිත්වා, උප්පජ්ජ, උප්පජ්ජිත්වා, ආරබ්භ, ආරභිත්වා, ආරද්ධ, ආරභිත්වා.

තද්ධිත සමාස කිතකා නාමංවාතවෙතූනාදීසු ච.—603--319

තද්ධිතසමාසකිතකඉච්චෙවමන්තා සද්දා නාමං ව දට්ඨබ්බා තවෙතූනත්වානත්වාදිප්පච්චයෙ වජ්ජෙත්වා.

වාසිට්ඨො—පත්තො ධම්මො යෙන සො පත්තධම්මො—කුම්භකාරො—ඉච්චෙවමාදි.

දුමහි ගරු.—604—6

දුමහි අක්ඛරෙ යො පුබ්බො සො ගරුකොව දට්ඨබ්බො.
භිත්වා, ඡිත්වා, දත්වා, හුත්වා.

දීඝො ච.—605—7

දීඝො ච සරො ගරුකොව දට්ඨබ්බො.
ආහාරො, නදී, වධූ, තෙ, ධම්මා, ඔපනයිකො.

අක්ඛරෙහි කාරං—606—668

අක්ඛරෙහි අක්ඛරත්ථෙහි අක්ඛරාභිධෙය්‍යෙහි කාරප්පච්චයො හොති පයොගෙ සති.

අ එව අකාරො—එවං ආකාරො, යකාරො, සකාරො, ධකාරො, මකාරො, භකාරො, ලකාරො.

යථා ගම්මිකාරො.—607—533

යථාගමං සබ්බධාතූහි සබ්බපච්චයෙසු ඉකාරාගමො හොති.

තෙන කම්මං කාරියං—භවිතබ්බං, ජනිතබ්බං, විදිතබ්බං, කරිත්වා, ඉච්ඡිතං, ඉච්ඡිතබ්බං, ගමිතබ්බං, වෙදිතබ්බං, හනිත්වා, පචිත්වා, ඉච්චෙවමාදි.

දධාන්තතො යො ක්වචි—608--626

දකාර ධකාරන්තාය ධාතුයා යථාගමං යකාරාගමො හොති ක්වචි තුනාදිසු පච්චයෙසු.

බුද්ධො ලොකෙ උප්පජ්ජිත්වා, ධම්මං බුජ්ඣිත්වා.

දධාන්තතොති කිමත්ථං?—ලභිත්වා.

ක්වචීති කිමත්ථං?—උප්පාදෙත්වා.

ඉති කිබ්බිධානකප්පෙ චතුත්ථො කණ්ඩො.

නිග්ගහීතං සංයොගාදි නො.—609--564

සංයොගාදිභූතො නකාරො නිග්ගහීතමාපජ්ජතෙ.

රඞ්ගො, භඞ්ගො, සඞ්ගො.

සබ්බත්ථ ගෙ ගී.—610—607

ගෙ ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස ගී ආදෙසො හොති සබ්බත්ථානෙ.

ගීතං ගායති.

සදස්ස සීදත්තං—611-469

සද ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස සීදාදෙසො හොති සබ්බත්ථානෙ.

නිසින්නො, නිසීදති.

යජස්ස සරස්සිට්ඨෙ—612--611

යජ ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස සරස්ස ඉකාරාදෙසො හොති ට්ඨෙ පරෙ.

ඉට්ඨෝ, යිට්ඨො.

ට්ඨෙති කිමත්ථං?—යජනං.

හචතුත්ථානමන්තානං දො ධෙ ච.—613--594

හචතුත්ථානං ධාත්වන්තානං දො ආදෙසො හොති ධෙ පරෙ.

සන්නද්ධො, කුද්ධො, යුද්ධො, සිද්ධො, විද්ධො, ලද්ධො, ආරද්ධො.

ධො ඣකාරෙ.—614—601

හචතුත්ථානං ධාත්වන්තානං ධො ආදෙසො හොති ඣකාරෙ පරෙ.

ඩය්හතීති දඩ්ඪො, අවඩ්ඪිති වුඩ්ඪො.

ඣකාරෙති කිමත්ථං ?—දහො.

ගහස්ස ඝර ණෙ වා.—615-569

ගහ ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස සබ්බස්ස ඝරාදෙසො හොති වා ණප්පච්චයෙ පරෙ.

ඝරං, ඝරානි.

වාති කිමත්ථං ?—ගාහො.

දහස්ස දො ළං.—616-567

දහ ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස දකාරො ළත්තමාපජ්ජතෙ වා ණප්පච්චයෙ පරෙ.

පරිදහණං පරිළාහො

වාති කිමත්ථං ?—පරිදාහො.

ධාත්වන්තස්ස ලොපො ක්විම්හි.-617-572

ධාත්වන්තස්ස බ්‍යඤ්ජනස්ස ලොපො හොති ක්විම්හි පච්චයෙ පරෙ.

භුජෙන ගච්ඡතීති භුජගො—උරගො, තුරගො, සඞ්ඛො.

විදන්තෙ ඌ.—618-573

විද ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස අන්තෙ ඌකාරාගමො හොති ක්විම්හි පච්චයෙ පරෙ.

ලොකං විදති ජානාතීති ලොකවිදූ.

නමකරානමන්තානං නියුත්ත තම්හි.—619-617

නකාර මකාර කකාර රකාරානං ධාත්වන්තානං ලොපො නහොති ඉකාරයුත්තෙත තප්පච්චයෙ පරෙ.

හනිතුං, ගමිතො, රමිතො, අඞ්කිතො, සඞ්කිතො, සරිතො, කාරිත්වා.

ඉයුත්ත තම්හීති කිමත්ථං ?—ගතො, සතො, කතො, හතො.

නකගත්තං චජා ණ්වුම්හි.—620—557

චකාර ජකාර කකාරගකාරත්තං නාපජ්ජන්තෙ ණ්වුප්පච්චයෙ පරෙ.

පචතීති පාචකො, යජතීති යාජකො.

කරස්ස ච තත්තං තුස්මිං.—621-559

කර ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස ච අන්තස්ස රකාරස්ස තකාරත්තං හොති වා තුප්පච්චයෙ පරෙ.

කරොතීති කත්තා, කරොන්තීති කත්තාරො.

තුං තුන තබ්බෙසු වා.—622-535

කර ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස අන්තස්ස රකාරස්ස තකාරත්තං හොති වා තුං තුන තබ්බෙසු පරෙසු.

කත්තුං, කාතුං, කත්තුන, කාතුන, කත්තබ්බං, කාතබ්බං.

කාරිතං විය ණානුබන්ධො.—623-539

ණකාරානුබන්ධො පච්චයො කාරිතං විය දට්ඨබ්බො වා.

දාහො, දෙහො, නාදො, වාහො, බහවො, බොධො, වාරො, ධාරො, පරික්ඛාරො, දායකො, නායකො, ලාවකො, භාවකො, කාරී, ඝාතී, දායී.

වාති කිමත්ථං?–උපක්ඛරො.

අනකා යුණ්වූනං.—624-556

යු ණ්වු ඉච්චෙතෙසං පච්චයානං අන අක ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති.

නන්දිතබ්බන්ති නන්දනං-(වනං) භූයතෙ භවනං-ගය්හතෙ ගහණං-නලඞ්කරොතීති නලකාරකො.

කගා චජානං.—625-540

ච ජ ඉච්චෙතෙසං ධාත්වන්තානං කකාරගකාරාදෙසා හොන්ති ණානුබන්ධෙ පච්චයෙ පරෙ.

පාකො, යොගො.

ඉති කිබ්බිධානකප්පෙ පඤ්චමො කණ්ඩො.

කත්තරි කිත්.—626-549

කත්තරි ඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ කිත් පච්චයා හොන්ති.

කාරු, කාරුකො, කාරකො, පාචකො, කත්තා, ජනිතා, පචිතා, නෙතා.

භාවකම්මෙසු කිච්චත්තක්ඛත්ථා.-627-591

භාවකම්ම ඉච්චෙතෙස්වත්ථෙසු කිච්ච-ත-ක්ඛ-ත්ථ-ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති.

උපසම්පාදෙතබ්බං, උපසම්පාදනීයං භවතා–සයිතබ්බං භවතා–කත්තබ්බං කම්මං භවතා–භොත්තබ්බො ඔදනො භවතා–අසිතබ්බං භොජනං භවතා–අසිතං භවතා–සයිතං භවතා–පචිතො ඔදනො භවතා–අසිතං භොජනං භවතා–සයිතං සයනං භවතා–පචිතං ඔදනං භවතා–කිඤ්චිස්සයො, ඊසස්සයො, දුස්සයො, සුස්සයො භවතා.

කම්මනි දුතියායං ක්තො.—628-618

කම්මනි ඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ දුතියායං විභත්තියං කත්තරිකත ප්පච්චයො හොති.

දානං දින්නො දෙවදත්තො, සීලං රක්ඛිතො දෙවදත්තො–භත්තං භුත්තො දෙවදත්තො–ගරුමුපාසිතො දෙවදත්තො.

ඛ්‍යාදීහි මන්ම ච තො වා.—629—636

ඛී භී සු රු හු වා ධු හි ලු පී අද ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි මන් පච්චයො හොති මස්ස ච තො හොති වා.

ඛීයන්ති උපද්දවා එත්ථාති ඛෙමො, භාසිතබ්බාති භිමො, භායන්ති එත්ථාති වා භීමො–රංසි යො අභිසවෙතීති සොමො–රොමො, හොමො, වාමො, ධූමො, හෙමො, ලොමො, පෙමො, අත්තා, ආතුමා.

සමාදීහි ථමා.—630—637

සමු දම දර රහ දු හි සී භී දා යා සා ඨා භස ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි ථ ම ප්පච්චයා හොන්ති.

සමෙතීති සමථො, දමථො, දරථො, රථො, දුමො, හිමො, සීමො, භීමො, දාමො, යාමො, සාමො, ථාමො, භස්මා.

ගහස්සුපධස්සෙ වා.—631-555

ගහ ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස උපධස්ස අකාරස්ස එත්තං හොතිවා. දබ්බසම්භාරං ගණ්හාතීති ගෙහං, ගහං.

මසුස්ස සුස්ස චඡර චෙඡරා.—632-638

මසු ඉච්චෙතස්ස පාටිපදිකස්ස සුස්ස චඡර චෙඡරා ආදෙසා හොන්ති.

මචඡරතීති මචඡරො-එවං මචෙඡරො.

ආපුබ්බචරස්ස ච.—633-639

ආපුබ්බස්ස චරඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස චඡරිය චඡර චෙඡරා දෙසා හොන්ති, ආපුබ්බස්ස ච රස්සො හොති.

ආභුසො චරිතබ්බන්ති අචඡරියං—එවං අචඡරං, අචෙඡරං-අචඡරං පහරිතුං යුත්තන්ති අචඡරං, අචඡරියං වා.

චග්ගහණෙන මසුස්ස සුස්සපි චඡරියාදෙසො හොති.

මා අචඡරියං එතස්ස හොතූති මචඡරියං.

අල කල සලෙහි ලයා.634—640

අල කල සල ඉච්චෙතෙහි ධාතූහි ලය පච්චයා හොන්ති.

අලති සමත්ථෙතීති අල්ලං-කලිතබ්බං සඞ්ඛ්‍යාතබ්බන්ති කල්ලං-සලති ගච්ඡති පවිසතීති සල්ලං-එවං අල්‍යං, කල්‍යං, සල්‍යං.

යාණලාණා.—635-641

තෙහි කල සල ඉච්චෙතෙහි ධාතූහි යාණ ලාණපච්චයා හොන්ති.

කල්ලං සුඛං අණතී පාලෙතීති කල්‍යාණං-ගණතො පටික්ක මිත්වා සලති එත්ථාති පටිසල්ලාණං—එවං කල්ලාණො, පටිසල්ලාණො.

මථස්ස ථස්ස ලො ච.—636-642

මථ ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස ථස්ස ලො ආදෙසො හොති.

අඤ්ඤඤ්ඤං මඤ්ඤඤ්ඤං මථති විලොලතීති මල්ලො-මල්ලං.

චසද්දග්ගහණෙන ලතො කො වාගමො හොති.

මල්ලකො, මල්ලකං.

පෙසාතිසගග පතත කාලෙසු කිචචා.—637–545

පෙසාතිසගග පතතකාල ඉචෙචතෙසවතෙථසු කිචචපපචචයා හොනති.

කතතබබං කමමං භවතා–කරණීයං කිචචං භවතා–භොතත බබං භොජනං භවතා–භොජනියං භොජජං භවතා–අජඣයිතබබං අජෙඣයාං භවතා–අජඣනීයං අජඣයාං භවතා.

අවසසකාධමිණෙසු ණී ච.—638—643

අවසසක අධමිණ ඉචෙචතෙසවතෙථසු ණීපපචචයො හොති කිචචා ච.

අවසසකෙ තාව–කාරිසි මෙ කමමං අවසසං–හාරිසි මෙභාරං අවසසං.

අධමිණෙ–දායිසිමෙ සතං ඉණං–ධාරිසිමෙ සහසසං ඉණං.

කිචචාච–දාතබබං මෙ භවතා සතං ඉණං–ධාරයිතබබං මෙ භවතා සහසසං ඉණං–කතතබබං මෙ භවතා ගෙහං–කාරණීයං මෙ භවතා කිචචං–කාරියං කායාං වා මෙ භවතා වතථං.

අරහ සකකාදීහි තුං.—639—622

අරහ සකක භබබ ඉචෙචවමාදීහි යොගෙ සබබධාතුහි තුං පචචයො හොති.

අරහති භවං වතතුං, අරහති භවං කතතුං, සකෙකා භවං හනතුං, සකෙකා භවං ජෙතුං, සකෙකා භවං ජිනිතුං, සකෙකා භවං නෙතුං, සකෙකා භවං හවිතුං, සකෙකා භවං දාතුං, සකෙකා භවං ගනතුං, භබෙබා භවං ජිනිතුං, ඉචෙචවමාදි.

වජාදීහි පබබජජාදයො නිපචචනෙත.—640—644

වජ ඉඤජ අඤජු සද විද සජ පද හන ඉසු සද සි ධා චර කර රුජ පද රිච කිත කුච මද ලහ රද තිර අජ තිජ ගමු ඝස රුස පුචඡ මුහ වස කම කඨ තුද විස පිංස මුද මුස සත ධු නට නිති තඨ ඉචෙචවමාදීහි ධාතුහි උපසගගපපචචයාදීහි ච පබබජජාදයො සදදා නිපචචනෙත.

පඨමමෙව වජිතබබාති පබබජජා–ඉඤජනං එජජා–සමජජනං සමජජා–නිසිදනං නිසජජා–විජජනං විජජා–විසසජජනං විසසජජා

පදනං පජ්ජා - හනනං වජ්ඣා - එසනං ඉච්ඡා - අතිඑසනං අතිච්ඡා - සදනං සජ්ඣා - අභිඑසනං අභිජ්ඣා - සයන්ති එත්ථාති සෙය්‍යා - සම්මා චිත්තං නිධෙති එත්ථාති සද්ධා - චරිතබ්බා චරියා - කරණං කිරියා - රුජනං රුච්ඡා - පදනං පජ්ඣා - රිඤ්චනං රිච්ඡා - තිකිච්ඡතීති තිකිච්ඡා - සංකොචනං සංකුච්ඡා - මදනං මජ්ජා - ලභනං ලච්ඡා - රදිතබ්බාති රච්ඡා - රදනං විලෙඛනං වා රච්ඡා - අධොභාගෙන ගච්ඡතීති තිරච්ඡා - අජනං අජ්ඣා - තිතික්ඛතීති තිතික්ඛා - සහ ආගමනං සාගච්ඡා - දුට්ඨු භක්ඛනං දෙහච්ඡා - දුට්ඨු රුසනං දෙරුච්ඡා - පුච්ඡනං පුච්ඡා - මුහනං මුච්ඡා - වසනං වච්ඡා - කථනං කච්ඡා - සහ කථනං සාකච්ඡා - තුදනං තුච්ඡා - විසනං විච්ඡා - පිංසනං පිච්ඡිල්ලා - සුබද්ධක්ඛං මූදති භක්ඛතීති මච්ඡො - සත්තානං පාණං මූසෙති වජෙතීති මච්චු - සත්තං සච්චං - උද්ධං ධූනාති කම්පතීති උද්ධච්චං - නටනං නච්චං - නිතනං නිච්චං - තථනං තච්ඡං - ඉච්චෙවමාදි.

ක්වි ලොපො ච,—641—571

භූ ධූ භා ගමු ඛනු යමු මන තනු ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි ක්වි ලොපො ච හොති පුනප්පච්චයෙන.

විවිධෙහි සීලාදිගුණෙහි භවතීති විභූ - සයම්භූ, අභිභූ, සද්ධු, උද්ධු, විභා, නිභා, පභා, සභා, ආභා, භුජගො, උරගො, තුරගො, සඞ්ඛො, වියො, සුමො, පරිතො, ඉච්චෙවමාදි.

සචජානං කගා ණානුබන්ධෙ,—642-000

සචජානං ධාතූනමන්තානං චජානං කගාදෙසා හොන්ති යථා සඞ්ඛ්‍යං ණානුබන්ධප්පච්චයෙ පරෙ.

ඔකො, පාකො, සෙකො, සොකො, විවෙකො, චාගො, යොගො, භොගො, රොගො, රාගො, භාගො, භඞ්ගො, රඞ්ගො, සඞ්ගො.

නුදාදීහි යු ණ්වූනං අනානනකා සකාරිතෙහි ච,—643—558

නුද සූද ජන සු ලූ හු පූ භූ ඤා අස සමු ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි එන්ද චිති ආත ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි සකාරිතෙහි ච යු ණ්වූනං පච්චයානං අන ආනන අක ආනනකාදෙසා හොන්ති යථා සඞ්ඛ්‍යං කත්තරි භාව කරණෙසු ච.

කත්තරි තාව - පනුදතීති පනුදනො - එවං සූදනො, ජනනො,

සවණො, ලවණො, හවනො, පවනො, භවනො, ඤුණො, අසනො, සමණො.

භාවෙච-පනුජ්ජතෙ පනුදනං-සුජ්ජතෙ සුදනං, ජායතෙ ජනනං, සූයතෙ සවණං, ලූයතෙ ලවනං, හූයතෙ හවනං, පූයතෙ පවනං, භූයතෙ භවනං, ඤුයතෙ ඤුණං, අසයතෙ අසනං, සම්මතෙ සමණං, සඤ්ජානීයතෙ සඤ්ජානනං, කූයතෙ කානනං.

කාරිතෙ ච-ඤාපයතෙ ඤාපනං, චෙතාපයතෙ චෙතාපනං, ආණාපයතෙ ආණාපනං.

කරණෙ ච-නුදති අනෙනාති නුදනං-එවං පනුදනං, සූදනං, ජනනං, සවනං, ලවනං, හවණං, පවනං, භවනං, ජානනං, අසනං, සමණං.

පුන කත්තරි-නුදතීති නුදකො, සූදතීති සූදකො, ජනෙතීති ජනකො, සුණාතීති, සාවකො, ලුණාතීති ලාවකො, ජුහොතීති හාවකො, පුණාතීති පාවකො, භවතීති භාවකො, ජානාතීති ජානකො, අසතීති අසකො, උපාසතීති උපාසකො, සමෙතීති සමකො.

කාරිතෙතු-ඤාපයතීති ඤාපකො, ආණාපයතීති ආණාපකො-එවං චෙතාපකො, සඤ්ජානකො, ඉච්චෙවමාදි.

ඉයතමකිඑසානමන්තස්සරො
දීඝං ක්වචි දුසස්ස ගුණං
දො රං සක්ඛී ච.—644—574

ඉ ය ත ම කි එ ස ඉච්චෙතෙසං සබ්බනාමානමන්තො සරො දීඝමාපජ්ජතෙ ක්වචි දුස ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස උකාරො ගුණමාපජ්ජතෙ දකාරො රකාරමාපජ්ජතෙ ධාත්වන්තස්ස සස්ස ච ස ක්ඛ ඊ ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති යථා සම්භවං.

එතෙ සද්ද සකෙන සකෙන නාමෙන යථානුපරොධෙන බුද්ධ සාසනෙ පුන නිපච්චන්තෙ.

ඉමම්ව නං පස්සතීති ඊදිසො-යම්ව නං පස්සතීති යාදිසො-තම්ව නං පස්සතීති තාදිසො-එවං මාදිසො, කීදිසො, එදිසො, සාදිසො, ඊරිසො, යාරිසො, තාරිසො, මාරිසො, කීරිසො, එරිසො, සාරිසො-ඊදික්ඛො, යාදික්ඛො, තාදික්ඛො, මාදික්ඛො, කීදික්ඛො, එදික්ඛො, සාදික්ඛො-ඊදී, යාදී, තාදී, මාදී, කීදී, එදී, සාදී.

චසද්දග්ගහණෙන තෙසමෙව සද්දානං ඉය ඉච්චෙවමාදීන මන්තා ච සරෙ ඣවි දීඝත්තමාහු.

ඊරික්ඛො, යාරික්ඛො, තාරික්ඛො, මාරික්ඛො, කීරික්ඛො, එරික්ඛො, සාරික්ඛො-සාදිසො, සාරිසො, සාදික්ඛො, සාරික්ඛො.

භ්‍යාදීහි මති බුද්ධි පූජාදීහි ච ක්තො.—645—619

භී සුප මිද ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි මත්‍යාදිතො ච බුද්ධ්‍යාදිතො ච පූජාදිතො ච ක්තප්පච්චයො හොති.

භායිතබ්බොති භීතො, සුපිතබ්බොති සුත්තො, මිදිතබ්බො සිනෙහෙතබ්බොති මින්නො—එවං සම්මතො, සංකප්පිතො, සම්පාදිතො, අවධාරිතො-බුද්ධො, ඉතො, විදිතො, තක්කිතො, පූජිතො, අපචායිතො, මානිතො, අපචිතො, වන්දිතො, සක්කාරිතො, ඤාතො.

වෙපු සි දව වමු කු දු හු භවාදීහි ථුත්තිමණිමා නිබ්බත්තෙ.-646-645

වෙපු සි දව වමු කු දු හු භූ ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි යථා සම්භවං ථු ත්ති ම ණිමප්පච්චයා හොන්ති නිබ්බත්තත්ථෙ.

වෙපනං වෙපො, තෙන නිබ්බත්තො වෙපථු-සයනං සයො, තෙන නිබ්බත්තො සයථු-දවනං දවො තෙන නිබ්බත්තො දවථු-වමනං වමො, තෙන නිබ්බත්තො වමථු-කුත්ති කරණං, තෙන නිබ්බත්තං කුත්තිමං-දුත්ති දුතං, තෙන නිබ්බත්තං දුත්තිමං-හුත්ති හවනං, තෙන නිබ්බත්තං හොත්තිමං-අවහුත්ති අවහනං, තෙන නිබ්බත්තං ඔහාවිමං.

අක්කොසෙ නම්හානි.—647—646

අක්කොස ඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ නම්හි පටිසෙධයුත්තෙ ආනිප්පච්චයො හොති සබ්බධාතූහි.

නගමිතබ්බං අගමානි තෙ ජම්ම දෙසං-නකත්තබ්බං අකරණි තෙ ජම්ම කම්මං.

නම්හීති කිමත්ථං?-විපත්ති තෙ ජම්ම-විකත්ති තෙ ජම්ම.

අක්කොසෙති කිමත්ථං?—අගති, අහණි තෙ.

එකාදිතො සකිස්ස ක්ඛත්තුං.-648-403

එක ද්වි ති චතු පඤ්ච ඡ සත්ත අට්ඨ නව දසාදිතො ගණනතො සකිස්ස ක්ඛත්තුං පච්චයො හොති.

යථා-එකස්ස පදත්ථස්ස සකිං වාරං එකක්ඛත්තුං-ද්වින්නං පදත්ථානං සකිං වාරං ද්වික්ඛත්තුං-තිණ්ණං පදත්ථානං සකිං වාරං

තික්ඛත්තුං—එවං චතුක්ඛත්තුං, පඤ්චක්ඛත්තුං, ඡක්ඛත්තුං, සත්තක්ඛත්තුං, අට්ඨක්ඛත්තුං, නවක්ඛත්තුං, දසක්ඛත්තුං-එවමාදයො අඤ්ඤෙපි සද්දා එවං යොජෙතබ්බා.

සුනස්සුනස්සොණවාණුවාණූණුණ ඛුණාණා.—649—647

සුන ඉච්චෙතස්ස පාටිපදිකස්ස උනස්ස ඔණ වාණ උවාණ ඌණ උණඛ උණ ආ ආණාදෙසා හොන්ති.

සාමිකස්ස වචනං සුණාතීති සොණො, සවාණො-එවං සුවාණො, සූණො, සුණඛො, සුණො, සා, සාණො.

තරුණස්ස සුසු ච.—650—648

තරුණ ඉච්චෙතස්ස පාටිපදිකස්ස සුසු ආදෙසො හොති.

සුසුකාළකෙසො.

යුවස්සුවස්සු වුවානුනූනා.—651—649

යුව ඉච්චෙතස්ස පාටිපදිකස්ස උවස්ස උව උවාන උන ඌනා දෙසා හොන්ති.

යුවා, යුවානො, යුනො, යූනො.

කාලෙ වත්තමානාතීතෙ ණ්වාදයො.—652—635

කාලෙ වත්තමානත්ථෙ ච අතීතත්ථෙ ච ණු යු තප්පච්චයා හොන්ති.

අකාසි කරොති කරිස්සතීති කාරු, අගච්ඡි ගච්ඡති ගච්ඡිස්සතීති වායු.

අභවි භවති භවිස්සතීති භූතං.

භවිස්සති ගමාදීහි ණීඝිණ්.—653—631

භවිස්සති කාලත්ථෙ ගමු භජ සු ඨා ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි ණී ඝිණ් පච්චයා හොන්ති.

ආයතිං ගමිතුං සීලං යස්ස සො හොති ගාමී, ආයතිං භජිතුං සීලං යස්ස සො හොති භාජී-ආයතිං පස්සිතුං සීලං යස්ස සො හොති පස්සාවී-ආයතිං පට්ඨිතුං සීලං යස්ස සො හොති පට්ඨායී.

කිරියායං ණ්වුතවො.—654—632

කිරියාය මත්ථෙ ණ්වු තු ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති භවිස්සති කාලෙ.

කරිස්සතීති කාරකො වජති, භුඤ්ජිස්සතීති භොත්තා වජති.

භාවවාචිම්හි චතුත්ථී.—655—297

භාව වාචිම්හි චතුත්ථීවිභත්ති හොති භවිස්සති කාලෙ.

පචිස්සතෙ පචනං වා පාකො, පාකාය වජති-භුඤ්ජිස්සතෙ භොජනං වා භොගො, භොගාය වජති-නච්චිස්සතෙ නච්චනං වා, නච්චං, නච්චාය වජති.

කම්මනි ණො.—656—633

කම්මනි උපපදෙ ණප්පච්චයො හොති භවිස්සති කාලෙ.

නගරං කරිස්සතීති නගරකාරො වජති-සාලිං ලවිස්සතීති සාලිලාවො වජති.

ධඤ්ඤං වපිස්සතීති ධඤ්ඤවාපො වජති-භොගං දදිස්සතීති භොගදායො, වජති-සින්ධුං පිවිස්සතීති සින්ධුපායො-වජති.

සෙසෙ ස්සන්තුමානානා.—657—634

සෙස ඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ ස්සන්තු මාන ආන ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති භවිස්සතිකාලෙ කම්මූපපදෙ.

කම්මං කරිස්සතීති කම්මං කරිස්සං-එවං කම්මං කරොන්තො, කම්මං කුරුමානො, කම්මං කරානො වජති-භොජනං භුඤ්ජිස්සතීති භොජනං භුඤ්ජිස්සං-එවං භොජනං භුඤ්ජන්තො, භොජනං භුඤ්ජමානො, භොජනං භුඤ්ජානො වජති—ඛාදනං ඛාදිස්සතීති ඛාදනං ඛාදිස්සං, ඛාදනං ඛාදන්තො, ඛාදනං ඛාදමානො, ඛාදනං ඛාදානො, වජති—මග්ගං චරිස්සතීති මග්ගං චරිස්සං, චරන්තො, චරමානො, චරානො, වජති—භික්ඛං භික්ඛිස්සතීති භික්ඛං භික්ඛිස්සං., භික්ඛං භික්ඛන්තො, භික්ඛං භික්ඛමානො, භික්ඛං භික්ඛානො, වජති.

ඡදාදීහි තත්‍ර ණ්.—658—650

ඡද චිති සු නි විද පද තනු යත අද මද යුජ වතු මිද මා පූ කල වර වෙපු ගුප දා ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි තත්‍රණ් ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති යථා සම්භවං.

ආතපං ඡාදෙතීති ඡත්තං, ඡත්‍රං-ආරම්මණං චින්තෙතීති චිත්තං, චිත්‍රං-චින්තෙන්ති සම්පයුත්තධම්මා එතෙනාති වා චිත්තං, චිත්‍රං-සුත්තං, සුත්‍රං, නෙත්තං, නෙත්‍රං, පකාරෙන විදතීති පවිත්තං, පවිත්‍රං-විවිධෙනාකාරෙන අඝං පාපං පුනාතීති වා පවිත්තං පවිත්‍රං-පත්තං, පාත්‍රං-තනත්තං තනත්‍රං, යත්තං, යත්‍රං-අත්තං, අත්‍රං-මත්තං,

මත්‍රං–සුත්තං, සුත්‍රං-චත්තං, චත්‍රං–මිත්තං, මිත්‍රං–මත්තං, මත්‍රං–අත්තනො කුලං පුනාති සොධෙතීති පුත්තො-පුත්‍රො, පුත්‍රං–කලත්තං, කලත්‍රං, වරත්තං, වරත්‍රං-වෙත්තං, වෙත්‍රං–ගත්තං, ගාත්‍රං–ගුත්තං, ගොත්තං, ගොත්‍රං–දත්තං, දත්‍රං–ඉච්චෙවමාදි.

වදාදීහි ණිත්තො ගණෙ.—659—651

වද චර වර ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි ණිත්තප්පච්චයො හොති ගණෙ.

වාදිතානං ගණො වාදිත්තං–එවං වාරිත්තං, වාරිත්තං, ඉච්චෙවමාදි.

මිදාදීහි ත්තිතියො.—660—652

මිද පද රඤ්ජ තනු ධා ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි ත්ති ති ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති.

මෙත්ති, පත්ති, රත්ති, තන්ති, ධාති, ඉච්චෙවමාදි.

උසු රඤ්ජ දංසානං දංසස්ස දඩ්ඪො ඪ ඨා ච.—661—653

උසු රඤ්ජ දංස ඉච්චෙතෙසං ධාතූනං දංසස්ස දඩ්ඪො දෙසො හොති ඪඨාප්පච්චයා ච හොන්ති.

උඩ්ඪො, දඩ්ඪො, රට්ඨං.

සුවූසාන මූවූසානමතො ථො ච.—662—654

සු වු අස ඉච්චෙතෙසං ධාතූනං උ ඌ අසානං අතාදෙසො හොති ථප්පච්චයො ච.

සත්ථං, වත්ථං, අත්ථො.

රඤ්ජුදාදීහි ධදිද්ද කිරා ක්ඛචි ජද ලොපො ච.—663—655

රඤ්ජ උදි ඉදි චදි මදි බුදි ඡිදි රුදි දල සුස සුච වච වජ ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි ධ ද ඉද්ද ක ඉර ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති ක්ඛචි ජද ලොපො ච පුන නිපච්චන්තෙ.

රන්ධං, සමුද්දො, ඉන්දො, චන්දො, මන්දො, බුද්දො, ඡිද්දො, රුද්දො, දලිද්දො, සුක්කං, සොකො, චක්කං, වජිරං, ඉච්චෙවමාදි.

පටිතො හිස්ස හෙරණ් හීරණ්.—664—656

පටි ඉච්චෙතස්මා හිස්ස ධාතුස්ස හෙරණ් හීරණ් ආදෙසා හොන්ති.

පටිපක්ඛ මද්දිත්වා ගච්ඡති පවත්තතීති පාටිහෙරං, පාටිහීරං.

ඛඩ්‍යාදීහි කො.—665—657

ඛඩි ඝටි වටි කරණ්ඩි මණ්ඩි සණ්ඩි කුසි භණ්ඩි පණ්ඩි දණ්ඩි රණ්ඩි තණ්ඩි ඉසිණ්ඩි චණ්ඩි ගණ්ඩි අණ්ඩි ලණ්ඩි මෙණ්ඩි එරණ්ඩි බණ්ඩි ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි කප්පච්චයො හොති.

සහප්පච්චයෙන ච පුන නිපච්චනෙන යථා සම්භවං.

ඛණ්ඩො, ඝණ්ටො, වණ්ටො, කරණ්ඩො, මණ්ඩො, සණ්ඩො, කුට්ඨො, භණ්ඩං, පණ්ඩකො, දණ්ඩො, රණ්ඩො, විතණ්ඩො, ඉසිණ්ඩො, චණ්ඩො, ගණ්ඩො, අණ්ඩො, ලණ්ඩො, මෙණ්ඩො, එරණ්ඩො, බණ්ඩො, ඉච්චෙවමාදයො අඤ්ඤෙ පි සද්දා භවන්ති.

ඛාදාමගමානං ඛන්ධන්ධගන්ධා.-666-658

ඛාද අම ගමු ඉච්චෙතෙසං ධාතූනං ඛන්ධ අන්ධ ගන්ධාදෙසා හොන්ති කප්පච්චයො ච.

ඛන්ධො, අන්ධො, ගන්ධො-එවං ඛන්ධකො, අන්ධකො, ගන්ධකො.

පටාදීහ්‍යලං.—667—659

පට කල කුස කද භගන්ද මෙඛ වක්ක තක්ක පල්ල සද්ද මූල බිල විද චණ්ඩ පඤ්ච වච වස පච මච මුස ගොධූ පුථු බහු මඞ්ග බහ කබි සබි අග්ග ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි පාටිපදිකෙහි ච උත්තරපදෙසු අලප්පච්චයො හොති පච්ඡා පුන නිපච්චනෙන.

පටෙ අලම්හි පටලං-එවං කලලං, කුසලං, කදලං, භගන්දලං, මෙඛලං, වක්කලං, තක්කලං, පල්ලලං, සද්දලං, මූලාලං, බිලාලො, විදලං, චණ්ඩාලො, පඤ්චාලො, චාලං, වසලො, පචලො, මචලො, මුසලො, ගොධූලො, පුථුලො, බහුලො-මඞ්ගලං, බහලං, කම්බලං, සම්බලං, අග්ගලං, ඉච්චෙවමාදයො අඤ්ඤෙපි සද්දා භවන්ති.

පුථස්ස පුථු පථාමො වා.—668—660

පුථ ඉච්චෙතස්ස පාටිපදිකස්ස පුථු පථාදෙසා හොන්ති ඛවි අමප්පච්චයො හොති.

පුථුවී, පඨමො, පුථුජ්ජනො, පඨවී වා.

සස්වාදීහි තුදවො.—669—661

සසු දද අද මද ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි තුදු ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති.

සත්තු, දද්දු, අද්දු, මද්දු

ච්‍යාදීහි ඊවරො.—670—662

චි පා ධා ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි ඊවරප්පච්චයො හොති.
චීවරං, පීවරං, ධීවරං.

මූනාදීහි චි.—671—663

මූන යත අග්ග පත කව සුච රුච මහාල භද්දල මණ ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි පාටිපදිකෙහි ච ඉප්පච්චයො හොති.

මුනි, යති, අග්ගි, පති, කවි, සුචි, රුචි, මහාලි, භද්දලි, මණි.

විදාදීහූරො.—672—664

විද වල්ල මස සින්දු දු කු කප්පු මය උන්ද බජ්ජ කුර ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි පාටිපදිකෙහි ච ඌරප්පච්චයො හොති,

විදූරට්ඨානෙ ජාතො වෙදූරො, වල්ලූරො, මසූරො, සින්දූරො, දූරො, කූරො, කප්පූරො, මයූරො, උන්දූරො, බජ්ජූරො, කුරූරො.

හනාදීහි නුණුතවො.—673—665

හන ජන භා හෙ රි බනු අම වෙ ධෙ ධා සි කි හි ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි නු ණු තු ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති.

හානු, ජානු, භානු, හෙනු, රෙණු, බාණු, අණු, වෙණු, ධෙනු, ධාතු, සෙතු, කෙතු, හෙතු.

කුටාදීහි ට්ඨො.—674—666

කුට කුස කට ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි පාටිපදිකෙහි ච ට්ඨප්පච්චයො හොති.

කුට්ඨො, කොට්ඨො, කට්ඨං.

මනුපූරසුණාදීහි උස්ස නුසිසා.-675-667

මනු පූර සුණ කු සු සිරි ඉල අල මහ සි කි ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි පාටිපදිකෙහි ච උස්ස නුස ඉස ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති.

යථා-මනුස්සො, මානුසො, පුරිසො, පොසො, සුණිසා, කරීසං, සුරියො, සිරීසො, ඉල්ලීසො, අලසො, මහිසො, සීසං, කිසං, ඉච්චෙවමාදයො සද්දා සෙසා බහුකා භවන්ති.

ඉති කිබ්බිධානකප්පෙ උණාදිකප්පො ඡට්ඨො කණ්ඩො.

නිට්ඨිතො.

සුභමත්ථු.

සබ්බ දානං ධම්ම දානං ජිනාති

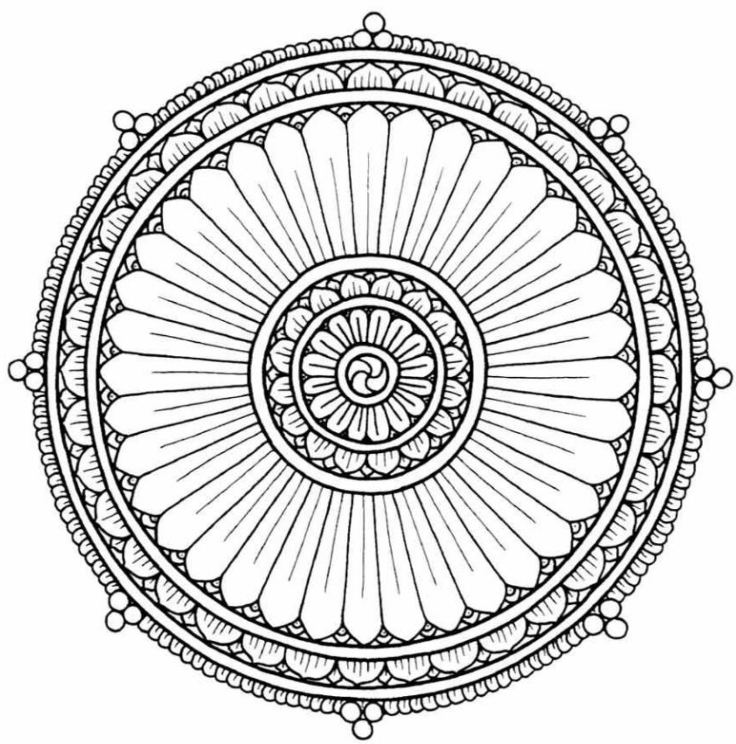

නිබ්බාන පච්චයෝ හෝතු